

Editorial

Florea Burtan

Strada Mare a Teleormanului

Există Strada Mare a orașului, Strada Mare a satului, așa cum s-a statornicit din ziua dintâi a întemeierii lor. De ce nu ar exista, mă întreb, și Strada Mare a județului? A județului Teleorman, desigur! Întreb degeaba! Pentru că ea chiar există. Nu de azi. Nici de ieri, ci de la urcarea în lumină și adevăr a acestui legendar pământ. Cu o tâmplă rezemată de foșnetul auriu al grâului, cu cealaltă, de cântecul șoptit al Dunării albastre, de argintul viu al Oltului, de adâncul înmiresmat al „pădurii nebune”.

Această Strada Mare nu se zărește, dar se simte. Pleacă din dreptul inimii noastre. Își dă sieși ocol, să se umple de lună și soare. Adastă în praguri de casă și sărbătoare, să se bucure, să se odihnească nițel. Se așază la sfânta masă, pe care aburește pâinea cea dintotdeauna. Stă la taifas cu basmele din ochii puri ai copilăriei. Cu omul bun și truditor. Înțelept și blajin. Trecând, prin zodii și anotimpuri, cu măreția grâului în brațe, cu toate constelațiile, care îi ocrotesc viața.

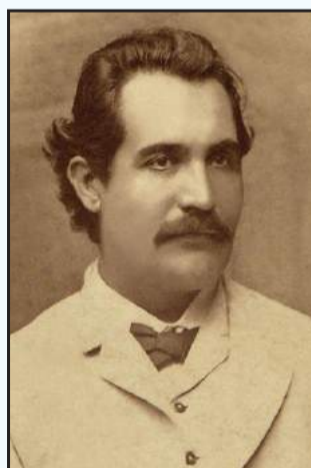
Astăzi, chiar astăzi, de Ziua județului meu, îmi port pașii sufletului și ai gândului cel înalt și frumos, pe „centru”, adică pe Strada Mare a Teleormanului. Nu sunt singur, n-am cum. Mă însoțește umbra de țărână a bunilor și străbunilor mei. Mă însoțesc zidurile, monumentele și statuile înălțate întru cinstirea și eternizarea jertfei lor supreme, din prea multă iubire de țară și neam. Mă însoțesc toți oamenii trăitori aici. Mă însoțesc câmpurile line mirosind a rouă și a pâine abia scoasă din cuptorul străvechi de hărnicia și blândețea mamei. Mă însoțesc cete de copii rostind, cu glasuri cristaline, colinde. Și mai vin, în urma mea, herghelii de cai, scoborâtori din legendă și urcând în tradiții și mitologie. Și mai vin și jocurile, în frunte cu neasemuitul căluș, și cântecul de dor, de cătanie și de dragoste, de nuntă și de sărbători. Adică, toate darurile cu care am fost înzestrați din vremuri străvechi.

Nu mai am scăpare! Înfloresc în lumina lor catifelată și vindecătoare. Așez Strada Mare în cuiarul ființei mele. Străbat dealuri dulci și văi răcoroase. Fac popas la izvoarele cerului și ale pământului dimprejur. Strada Mare însă nu prea vrea să se oprească, deși eu îi spun că îmi e tare sete. Nu pot, zice. Eu nu pot sta pe loc. Eu exist aici de multe veacuri. Sunt într-o neobosită curgere, de când județul a căpătat chip și nume.

Teleormanul – un nume tare frumos, pe care, rostindu-l, îl auzim cum înfrunzește. Cum devine oglindă largă și primitoare, în care ne răsfrângem noi, cei de ieri și de azi, cei de mâine și de totdeauna...

Rezervația naturală de bujori de la Troianul

Mihai
Eminescu

Pe un album

Albumul? Bal mascat cu lume multă,
În care toți pe sus își poartă nasul,
Disimulându-și mutra, gândul, glasul...
Cu toți vorbesc și nimeni nu ascultă.

Și eu intrai. Mă vezi rărindu-mi pasul.
Un vers încerc cu pana mea incultă.
Pe masa ta așez o foaie smultă,
Ce de când e nici n-a visat Parnasul.

Spre-a-ți aminti trecutele petreceri,
Condeiu-n mână tu mi-l pui cu sila –
De la oricine-un snop de paie seceri –

Apoi te uiți râzând la câte-o filă:
Viclean te bucuri de-ale noastre-ntreceri,
Privind în vrav prostia imobilă.

În acest număr:

TELEORMAN - 583 DE ANI
DE LA PRIMĂ
ATESTARE DOCUMENTARĂ

Evenimente culturale

Festivalul Național de Poezie „Zaharia Stancu” - ediția a XII-a, 3 octombrie 2024, Alexandria -

Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Caligraf” (Alexandria), „Bucureștiul literar și artistic” (București), „Mozaicul” (Craiova), „Litere” (Târgoviște) și „Sud” (Bolintin Vale), organizează **Festivalul Național de Poezie „Zaharia Stancu”**, ediția a XII-a, ale cărui manifestări finale se vor desfășura, în ziua de 3 octombrie 2024, la Alexandria.

Festivalul își propune să readucă în atenție personalitatea și opera scriitorului **Zaharia Stancu**, totodată să promoveze tineri poeți de talent, care nu au debutat în volum. În cadrul concursului de poezie, organizat cu acest prilej, se acordă următoarele premii:

- Premiul I și Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 1100 lei);
- Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Bucureștiul literar și artistic” (în valoare de 900 lei);
- Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Mozaicul” (în valoare de 900 lei);
- Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 600 lei);
- Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Sud” (în valoare de 600 lei).

Juriul are latitudinea de a propune organizatorilor, în funcție de valoarea lucrărilor prezentate, să nu fie acordate unele dintre premii.

Grupajele de poezii premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenții vor trimite un grupaj de 15 (cincisprezece) poezii **pe suport de hârtie**, care pot avea în total 20 pagini, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), **în câte 6 (șase) exemplare**, semnate cu un motto, același motto figurând și pe un plic însoțitor, în care va fi introdusă o fișă cu datele de identificare ale autorului: numele și prenumele, data și localitatea nașterii, adresa poștală, adresa de e-mail și numărul de telefon mobil, informații despre activitatea publicistică, precum și un CD cu textele trimise, inscripționat cu același motto.

Lucrările pentru concurs vor fi expediate, **până la data de 1 august 2024**, pe adresa: **Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman**, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mun. Alexandria, jud. Teleorman, cu mențiunea „Pentru concurs”.

Este obligatorie respectarea condiției ca participanții la concurs să nu fi publicat anterior un volum de versuri. Nu se admit în concurs texte transmise pe email. După finalizarea festivalului, grupajele de versuri prezentate în concurs nu se restituie.

Manifestările finale ale Festivalului Național de Poezie „Zaharia Stancu”, ediția a XII-a, se vor desfășura la Alexandria, **în ziua de 3 octombrie 2024**, sub patronajul Consiliului Județean Teleorman, în colaborare cu Primăria Comunei Salcia și Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman.

Manifestările finale vor cuprinde: **Simpozionul „Zaharia Stancu, poetul”**, prezentarea unui film documentar și a unui album foto-documentar despre scriitor, lansarea unei antologii și prezentarea unui recital din poezia lui Zaharia Stancu, decernarea premiilor festivalului, lansarea „Caietului premianților” și prezentarea unor cărți și reviste.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 0347-804.482 sau la sediul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, din Alexandria, str. Ion Creangă, nr. 52-54.

In memoriam Nicolae Manolescu

În ziua de 23 martie 2024, a încetat din viață academicianului **Nicolae Manolescu** (1939-2024), președintele Uniunii Scriitorilor (aflat la al patrulea mandat), director al săptămânalului „România literară” (din 1990), critic și istoric literar de mare renume, una dintre marile personalități ale literaturii române, cu o îndelungată carieră universitară, la Catedra de Istoria Literaturii Române a Facultății de Filologie a Universității din București, începută în 1963, în 2011 primind titlul de „profesor emerit”. Din 1963 a fost membru al Uniunii Scriitorilor.

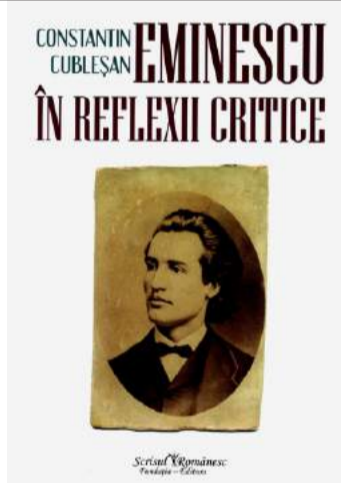
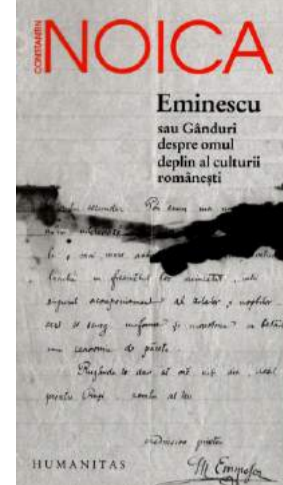
Printre cele mai importante cărți publicate se numără: *Contradicția lui Maiorescu* (1970), *Teme* (vol. I - VII, 1971 - 1988), *Introducere în opera lui Alexandru Odobescu* (1976), *Sadoveanu sau Utopia cărții* (1976), *Arca lui Noe* (vol. I - III, 1980 - 1983), *Metamorfozele poeziei. Metamorfozele romanului* (1999), *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (vol. I - III, 2001), *Poeți moderni* (2003) și, desigur, *Istoria critică a*

literaturii române. 5 secole de literatură (2008, ediția a doua revăzută și adăugită în 2020).

A fost ales membru corespondent al Academiei Române la 24 octombrie 1997, iar la 28 martie 2013 a devenit membru titular. De asemenea, a fost distins cu premii ale Academiei Române, Uniunii Scriitorilor, Asociației Scriitorilor din București, statul francez i-a acordat titlul de „Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres”, iar Președinția României i-a conferit Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Cruce (2000) și Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce (2008).

Nicolae Manolescu s-a identificat cu literatura română, a fost în permanență în centrul literaturii vii, a fost îndrumător a sute de studenți și doctoranzi, ca profesor, precum și al tinerilor scriitori din mai multe generații. Ca om politic și ziarist de atitudine, a militat pentru democrație și libertate. Prin dispariția lui Nicolae Manolescu, cultura română suferă o grea, ireparabilă pierdere.

Vitrina „Caligraf”

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:

Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida

Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ștefan Mitroi (senior editor), Ana Dobre, Nicoleta Milea

Tehnoredactare: Vladimir Mutu

Revista **Caligraf** este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, **Ciprian Agapie**. Revista **Caligraf** este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman

În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarea adresă de e-mail:

revista_caligraf@yahoo.com

Istorie literară

Stan V. Cristea

Eminescu.

Repere în câmpul criticii actuale

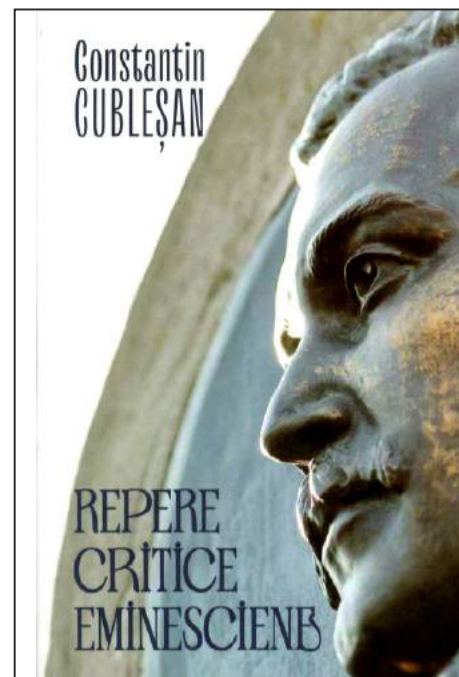
Venerabilul critic și istoric literar clujean Constantin Cubleșan continuă, prin volumul *Repere critice eminesciene* (Craiova, Fundația-Editura „Scrisul Românesc”, 2023, 288 p.), să urmărească receptarea lui Mihai Eminescu, sub aspectul vieții, personalității și operei sale, în câmpul criticii actuale, completând astfel demersul pe care îl desfășoară începând din 1994, prin comentarea unor cărți relevante pentru eminescologie. Volumul se deschide cu „Un cuvânt înainte”, care punctează că „Eminescu este o prezență definitorie a culturii noastre naționale.” (p. 7). În fapt, întregul angajament al criticului pleacă de la acest postulat, încercând astfel să identifice noile „repere critice eminesciene”, supunându-le unei evaluări cât se poate de corecte și indicând, pe de o parte, ce aduc nou cărțile comentate, iar pe de altă parte, să le așeze acolo unde le este locul sub aspect exegetic, pe motiv că fiecare dintre ele se constituie într-o părțică a imensului câmp al eminescologiei, „înțelegând ca știință cu aplicație la viața și opera lui Eminescu”, după sugestia lui Doru Scărlătescu, citată de critic (p. 86), știință care a evoluat ea însăși în timp, începând de la momentul în care Titu Maiorescu a comentat poeziile lui Eminescu, în revista „Convorbiri literare” (1889), continuând apoi până astăzi, după 1990 accentul trecând preponderent asupra bolii și morții poetului. Cert este că, atât viața lui Eminescu, cât și opera sa – poezia, proza literară, ziaristica politică, traducerile și tot ce a lăsat scris de mână sa și se regăsește astăzi în colecția „Manuscrisele Eminescu”, facsimilate sub coordonarea lui Eugen Simion – continuă să suscite interesul diversilor exegeți, în credința că fac un gest benefic pentru mai buna lor cunoaștere. În fine, de această dată, Constantin Cubleșan își grupează comentariile pe câteva coordonate, esențiale fiind cele care conțeau asupra biografiei și operei, luând astfel în discuție atât cărți de sine stătătoare, datorate unor autori, cât și unele antologii, toate vizându-l în întregul lor pe Eminescu, însă altădată se referă doar la părți din anumite cărți, cum este cazul cu „Istoria critică a literaturii române” a lui Nicolae Manolescu (sau ca în cazul Vasile Popovici, Săluc Horvat, Iulian Bitoleanu, Livia Ciupercă).

Prima secțiune a cărții lui Constantin Cubleșan, centrată pe contribuțiile documentare privind biografia lui Eminescu, se deschide cu comentariul la monografia preotului Cezar Onesim, „Familia de Artonovici din Scheia-Suceava” (2013), care cată, între altele, „a demonstra originile bucovinene ale familiei Eminovicilor”, pe baza unor documente ecleziastice, începând cu Vasile Eminovici, bunicul poetului, din Călinești Cuparencu; deși tablele genealogice nu asigură certitudinea originii bucovinene a acestuia, autorul lansează totuși o ipoteză care trebuie verificată. În cazul antologiei îngrijite de Valentin Coșereanu, „Desculț în iarba copilăriei” (2020), elementele biografice au un grad ridicat de certitudine, în legătură cu prima iubire juvenilă a poetului, frumoasa Casandra Alupului (moartă la 19 ani, în ianuarie 1864), invocate fiind și câteva poezii de început ale lui Eminescu, precum „Vis”, „De-aș muri ori de-ai muri” și „Freamăt de codru”, astfel că excursul hermeneutic face „o descindere inedită pe un traseu biografic al poetului” (p. 41). La elemente de biografie recurge și volumul „Mihai Eminescu – un Dumnezeu rănit” (2018, ediția a doua, revizuită și adăugită, îngrijită de Laurian Stănculescu), întrucât povestește de reeditarea corespondentei Henrieta Eminovici – Cornelia Emilian (o sursă de informații autentică pentru ultimii ani de viață ai poetului) și intervențiile polemice ale unor diverși comentatori (Dan Toma Dulciu, Roxana Roseti, Ionuț Țene, Cristian Mișoș, Georgeta Fefa), însă, apreciază criticul, în ceea ce privește bătaia pentru Eminescu, „Dorința de sancționare a unora e tot atât de nocivă ca și intenția acelor care vor să-l țină dosit într-o debară.” (p. 24). Cronicarul ia în discuție și alte volume, precum cele publicate de Călin L. Cernăianu (în seria „Conjurația anti-Eminescu”, 2001), Dan Șalapa („Anti Eminescu. Premisele unui asasinat politic”, 2020, reeditare), Elena Dan („Nențeles rămas-a gândul. Adevăruri absolute în poezia lui Eminescu”, 2018).

Secțiunea rezervată coordonatelor ideatice ale operei lui Eminescu este însă cea mai extinsă din cartea lui Constantin Cubleșan. Valentin Coșereanu și Christian W. Schenk, fără a realiza propriu-zis o antologie, transcriu totuși, în volumul „Eminescu. Afinități lirice de tinerete (1869-1874)” (2022), ansamblul consemnărilor și comentariilor din și despre poezia germană, uneori și din alte literaturi, revelând astfel „sursele și motivele de inspirație pentru dezvoltarea unor poezii originale ulterioare ale lui Eminescu” (p. 184). Puiu Ioniță, în volumul „Eminescu, de la poetic la divin” (2014), propune „nu un Eminescu religios ci unul care prin crezul său artistic aspiră spre absolutul, absolutul care nu este altceva decât «năzuința către unire mistică» în relația artă-religie” (p. 53). Și Aurel Jivi se oprește, în volumul „Gândirea religioasă a lui Eminescu” (2019), la cercetarea operei strict din perspectiva teologică, abordând teme precum cunoașterea și „atributele lui Dumnezeu” (în „Memento mori”), creația universală („Rugăciunea unui dac”, „Scrisoarea I”), prezența îngerilor în poezia eminesciană, prezența rugăciunii („Rugăciune”, „Răsai asupra mea”) și, desigur, tema morții, legată de ideea veșniciei. Carmina Mimi Cojocaru constată, în volumul „Antropogonia eminesciană” (2012), că în centrul operei lui Eminescu este prezența omului, „în posturi dintre cele mai diverse”, și că „viața și moartea sunt cele două mari experiențe umane asupra cărora Eminescu stăruie în permanență” (p. 64). Abordând ediția princeps a poeziilor lui Eminescu, în volumul „Nodul gordian” (vol. I - II, 2020), Nicolae Georgescu este preocupat, mai ales, de modul cum a fost concepută ediția Maiorescu, cercetând astfel utilizarea apostrofului și rostul așezării poeziilor în volum, insistă apoi asupra momentului 1953, cu noua ortografie, și asupra edițiilor ulterioare, pledând pentru revenirea la scrierea poeziei lui Eminescu după voința acestuia (a se vedea punctuația poeziilor, cu utilizarea apostrofului și chirurgia virgulei), întreg demersul punând în evidență „nevoia întoarcerii continue la textul original eminescian, pentru a-l putea înțelege pe deplin pe marele poet” (p. 159). Irina Petraș întreprinde, prin volumul „Eminescu – începutul continuu” (2021), o recitare la zi a poeziei eminesciene, reluând câteva motive și idei, de la situația lui Eminescu în cadrul romantismului și romanității, la confruntarea re-lecturii cu interpretările cele mai importante, și relevând tema timpului în opera eminesciană, frecvența naturii și elementele spațiului, precum și personalitatea și gândirea filosofică a lui Eminescu, concluzia fiind că exegeta „pune în evidență superioritatea intelectuală a poetului”, iar chemarea lui „la judecata actuală” „nu este altceva decât demonstrația analitică și comparativă, a nesfârșitei sale actualități în universalitatea sa” (p. 165). Și Ion Popescu-Brădiceni realizează „O introducere în opera poetică a lui Mihai Eminescu” (2021), în regim transmodernist, prin ample comentarii comparatiste, îndrăznește și provocatoare (pe seama, mai ales, a poemelor „Memento mori”, „Lucașfărul”), dar și a „Odeii (în metru antic)”. Vasile Popovici introduce, în volumul „Punctul sensibil. De la Mihai Eminescu la Mircea Cărtărescu” (2021), studiul „Eminescu, imersiunea în oglindă”, dedicat decriptării imaginii poetice eminesciene centrat pe tema oglinzii, ceea ce înseamnă „o propunere captivantă tocmai pentru că implică descinderea în substratul ideatic abisal al viziunilor poetului” (p. 174). Mihai Cimpoi aduce în atenție, în volumul „Titu Maiorescu. Epoca Eminescu” (2020), textele maioresciene despre Eminescu, inclusiv fragmente din jurnalul acestuia și din corespondența sa, iar în volumul „Hyperion și Demiurg. «Lucașfărul», mit și dramă existențială” (2019), întreprinde o sinteză a principalelor interpretări critice ale poemului, în legătură cu care Lucian Costache, de pildă, vine cu o analiză transdisciplinară, în volumul „Lucașfărul înainte și după Lucașfărul” (2019), ceea ce reprezintă „una dintre cele mai ample sondări actuale în orizonturile de gândire eminesciene”, pe temeiul imaginii poetice din „Lucașfărul” (p. 133). De altfel, și Felix Nicolau, în volumul „Codul lui Eminescu” (2010), abordează creația

eminesciană prin conceptele de titan, demon și geniu. Eugen Simion revine, în volumul „Proza lui Eminescu” (2018), la cartea sa de debut, însă cu o recitare a întregii opere epice a lui Eminescu, derulând câteva capitole esențiale pentru abordarea sistematică a prozei eminesciene („Naturile catilinare” – romanul „Geniu pustiu”, „Proza fantastică și filosofică” – „Sărmanul Dionis”, „Fantasticul erudit” – „Avatarurile faraonului Tlă”, „Fabulosul popular în ipostaze romantice” – „Făt-Frumos din lacrimă”, „Fiziologii realiste din perspectiva romantică” – texte ale oarecum marginale, „Două faze ale iubirii romantice” – „La aniversară”, „Cezara”), astfel că studiul oferă „o imagine integratoare, din punct de vedere ideatic” asupra acesteia (p. 85). Theodor Codreanu, în volumele „Fragmente despre Eminescu” (2017) și „Hyperionice” (2019), abordează teme dintre cele mai diverse, dovedind că este un „luptător neînduplecat în apărarea lui Eminescu împotriva atâtor denigratori de ocazie” (p. 96). Ștefan Munteanu realizează „O istorie a opiniilor privind filosofia lui Eminescu” (vol. I, 2017), reținând interpretările a 22 de autori, de la Titu Maiorescu și C. Dobrogeanu-Gherea, la Mircea Djuvara, Mircea Florian, Marin Ștefănescu, Ion Petrovici și Tudor Vianu, de pildă. Cassian Maria Spiridon, în volumul „Eminescu, ziarist politic” (2018, reluat în 2022), asupra căruia cronicarul se oprește, ca și autorul său, tot în două rânduri, relevă că, după parcurgerea întregii publicistici eminesciene, a constat că temele abordate de ziarist au rezonanță în actualitate; în a doua cronică, semnând alte aspecte (despre „Românism și naționalism la Eminescu” sau „Cultură și națiune la Eminescu”), cronicarul conchide că exegeza lui Cassian Maria Spiridon, care a parcurs cu discernământ critic și estetic publicistica eminesciană, „este o elocvență mostră de cum trebuie citit și înțeles astăzi gazetarul de odinioară” (p. 185). În fine, un comentariu important privește capitolul consacrat lui Eminescu în „Istoria critică a literaturii române”, de Nicolae Manolescu (ediția a doua, 2019), întemeiat totuși pe un subiectivism ce are la bază criteriul estetic. Istoricul literar susține că nu există decât trei lecturi critice ale lui Eminescu – Maiorescu, Călinescu, Negoieșcu, la care ar mai fi de adăugat Mihai Zamfir și Nicolae Georgescu, și discută apoi cercetările, „într-o veritabilă critică a criticii” (p. 108). Reținând opinia că „nu există un singur Eminescu” (p. 109), cronicarul trece în revistă ce reține și ce nu reține Nicolae Manolescu din opera eminesciană, cu nuanțări, desigur, cum spune, de pildă, că „Lucașfărul i s-a dat «de obicei mai multă importanță decât merită», dar este «unul din textele cel mai bine lucrate artistic. El este o sinteză a vocilor lirice eminesciene, atât de diverse și de diferite.»” (p. 111). Urmează sinteza opiniilor despre proza, teatrul și publicistica politică a lui Eminescu. Concluzia este că respectivul capitol din „Istorie...” este „o excelentă incursiune în interpretările critice ale scriitorului, cele mai importante, firește, privit astfel într-un soi de oglindă exegetică, cu un spirit polemic de rafinament și subtilitate”, numai că întâi trebuie aflat cine este Eminescu dintr-o altă istorie, analitică, și abia mai apoi poate fi citit Nicolae Manolescu (p. 114).

În secțiunea privitoare la ediții, Constantin Cubleșan se oprește mai întâi la volumul „O sută și una de poezii” (2017), îngrijit de Theodor Codreanu și însoțit de studiul introductiv „Poezia ca «poveste» a armoniei”, care pune accentul pe arheitatea poetului, pe dinamismul formelor eminesciene, pe romantismul eminescian și pe „condiția eminesciană de centru iradiant al canonului literar și cultural românesc” (p. 194), studiul respectiv având „calitatea unui veritabil reper orientativ în receptarea și înțelegerea astăzi a aceluia care este *unicul Eminescu*” (p. 194). Pe de altă parte, noua ediție academică – „Opere. I: Poezii”, în două volume (2019 - 2020, în colecția „Opere fundamentale”), îngrijită de Valentin Coșereanu și însoțită de o cronologie de amploare, de comentarii sintetice, punctuale, și de un corpus de texte critice selectate, cuprinde integral, pentru prima dată cu adevărat, creația lui Mihai Eminescu și „se constituie într-un instrument de lucru și încă mai mult într-un monument

în domeniul editologiei eminesciene” (p. 204).

Importantă este și secțiunea în care Eminescu este privit în context universal, aici Constantin Cubleșan comentând volumele semnate de Ioan Iacob – „Arc poetic transatlantic: Mihai Eminescu – Edgar Allan Poe” (2017) și Teodora Elena Weinberger – „Intre real și ideal la Eminescu și Shakespeare” (2017), ambele determinate de abordări comparatiste și de relația dintre autohtonism și universalism, în vreme ce un alt comentariu privește volumul „Răsai asupra mea/ Spunta supra di me” (2016), o versiune italiană din poezia lui Eminescu datorată lui Geo Vasile, cronicarul menționând și alte traduceri, realizate de Emanoil Marcu (în franceză), Nicolae Mareș (în poloneză) și Christian W. Schenk (în germană).

Secțiunile rezervate stilului și interpretărilor didactice urmăresc, între altele, volumele semnate de Florica Gh. Ceapoiu și Florian Chelu Madeva („Din laboratorul lui Mihai Eminescu. Sonetul”, 2018, o antologie critică ce propune „una din noile lecțiuni științifice ale manuscriselor eminesciene”, ale sonetelor, doar), Paula Daniela Epurianu („O perspectivă asupra sonetului eminescian”, 2005, folosindu-se de opiniile lui Petru Creția și Adrian Voica și evidențiind simbolistica din sonete), Nuțu Roșca („Reflecții eminesciene”, 2018, insistând pe metafora „albul munte”, ca metaforă a cerului), Săluc Horvat („Cronici și comentarii literare”, 2021, oprindu-se și la volumul lui Constantin Noica, „Introducere în miracolul eminescian”, din 1993, și apreciind demersurile filosofului pentru facsimilarea manuscriselor eminesciene). În fine, cronicarul analizează și apreciază volumul lui Alex. Ștefănescu, „Eminescu. Poem cu poem” (2017), o întoarcere „la text”, prin care criticul citește și explică poeziile „cuvânt cu cuvânt, metaforă cu metaforă, în grila capacității de receptare a tănărului (posibil) cititor de azi” (p. 237), volumul cuprinzând, în addenda, poeziile comentate.

Constantin Cubleșan încheie cartea cu un caleidoscop. Volumul lui Miron Manega, „Eminescu agent secret, traficant de cărți interzise” (2017), mizează pe senzațional, când dezvăluie cât s-a plătit pe donația Ion C. Rogojanu, când relevă că „Lucașfărul” este inclus în „Guinness Book” ca fiind cel mai lung poem de dragoste, ori când invocă variantele interzise ale poeziei „Doina”, iar despre exaltări, de genul Eminescu tratat ca savant, este vorba în dicționarul „Savanții lumii cred în Dumnezeu” (2018), publicat de Liviu Petrina și Laura Sigartea Petrina. În schimb, în volumul „Jurnal cu Noica și manuscrisele Eminescu” (2018), Valentin Coșereanu prezintă odiseea facsimilării caietelor lui Eminescu din anii 1984-1987, alături de filosof.

Fără îndoială, Constantin Cubleșan este un critic literar de formație și de expresie clasică, dovedindu-se – în ceea ce ne interesează aici – extrem de atent la fenomenul devenirii eminescologiei, mai ales după 1990, după cum o demonstrează în volumele în care și-a adunat comentariile publicate de-a lungul anilor. Cel mai recent, *Repere critice eminesciene* (din care n-am putut pune în evidență toate volumele abordate), îl arată la fel de dispus să înțeleagă și să evalueze noile contribuții, printr-o privire de sinteză corectă și obiectivă, urmată de o concluzie adecvată, cu scopul de a le identifica miza și rostul. În fine, criticul clujean pare hotărât să nu lase în afara setului său de „repere critice” nimic din ce are importanță pentru cunoașterea „omului deplin al culturii românești”, după cum l-a numit Constantin Noica pe Eminescu.

Cronică literară

Ana Dobre

Fotogramele unei lumi care se stinge...

Cele 27 de proze reunite de Florea Burtan în noul volum, **Pedepsiți să trăiască murind** (Craiova, Ed. Aius, 2024, 350 p.), sunt fotograme esențiale, fixate în memoria afectivă, revelate în fulgurări ale amintirii, rememorate printr-un continuu efort de anamneză.

Din acest puzzle al fragmentelor de viață, filtrate prin memoria restauratoare, tentată să facă trecerea de la istorie la mit, se constituie, în traversarea labirintului, imaginea vieții satului românesc, în general, a satului scriitorului, Crângu, topos conotat simpatetic, așa cum l-a reținut scriitorul, care devine ultimul martor, povestitorul și istoricul comunității, aflată în pericolul de a fi neantizată de istorie.

Fundalul istoric cuprinde o întreagă epocă, tablou în care povestitorul are propriul loc, *devenirea întru devenire* incluzând și *devenirea întru ființă* – devenirea sa personală, ca om în relația complexă a determinismului istoric și psihologic. Cu structura unui poet, Florea Burtan lasă fibra poetică să se resimtă peste tot în aceste proze, chiar și în tușele satirice, ironice, persiflante, învăluite, toate, în aura unei melancolii care-și lasă melodia peste tot.

Însuși titlul ales al prozei omonime, *Pedepsiți să trăiască murind*, răsfărâge, în structura oximoronului, acordurile unui cântec al ființei, care (re)simte și trăiește acut acea *coincidentia oppositorum*, contraste din care se plămădește povestea unei vieți în angrenajul complex al istoriei.

A trăi și a muri sunt verbe antinomice, ambele definitorii pentru o existență, cuprinsă între punctul nașterii și cel al reîntoarcerii în circuitul veșnic al naturii. Sentimentul expresionist al coincidenței dintre viață și moarte domină întreaga construcție epică, reliefând ideea dominantă, concretă, a jalei determinate de stingerea dramatică, la limita tragicului, a vieții rurale sub presiunea altei terori a istoriei.

Scriitorul observă și *dă seamă* despre acestea, însă intenția lui este doar de a evidenția, ca-ntr-un basorelief, nu de a schimba. Revolta care se resimte peste tot în toate prozele este, de aceea, a scriitorului,

care vede și dincolo de ce se vede, dar care, în același timp, trebuie să-și recunoască neputința de a schimba ceva în spectacolul care se derulează pus în scenă de un regizor demonic. O speranță există, totuși, omul nu poate trăi în afara speranței, care poate deschide un drum călăuzit de credința în întoarcerea firescului – întoarcerea oamenilor la casele lor, astfel încât satul să se trezească din nou la viață.

Itinerarul epic este modelat afectiv, în aura nostalgiei, începând cu prima proză, *Icoana mamei*, construită din cumulusul unor secvențe rememorate cu detașarea unui povestitor obiectiv, nu și impersonal, care poartă de-a lungul unui drum obiectivul aparatului de filmat, surprinzând pe pelicula interioară a memoriei, fotogramele esențiale ale unui timp vitreg. Tabloul de incipit: „În multe case, lumina nu se mai aprinde demult. Oblonite, ferecate, părăsite, se topec în țărâna nepăsătoare. Împreună cu amintirile. Cu resemnarea și târziul din sufletul omului. Cu viața...” surprinde această *pustiire* în acord cu sentimentul pustiului trăit plenar, devastator de observatorul-martor al disoluției. Ieșirea din acest spațiu și intrarea în spațiul privilegiat al memoriei este un refuz al acestei evidențe, în încercarea de a-l repopula prin redimensionarea timpului, înlocuind *prezentul prezentului* cu *prezentul trecutului*, mai viu, fremătător.

Perspectivile narative, cu cele trei viziuni conceptualizate de Tzvetan Todorov (*viziune cu, viziune dindărăt, viziune din afară*) – obiectivă, narare la persoana a III-a, subiectivă, prin narare, fie la persoana I, fie la persoana a II-a – ca autoadresare narativă/ dramatizată, sugerând o dedublare a eului, situat într-un timp al trăirii, coincident cu cel al mărturisirii, multiplică nu numai unghiurile, dar, totodată, diversifică narațiunea, în efortul de a surprinde întreg freamătul vieții așa cum se revărsă el în *athanorul* ființei celui care vede, înregistrează, transfigurează pentru a se opune uitării.

Din alcătuirea acestor povești nu lipsește iubirea – în multiplele ei forme de manifestare: *philia* – dragostea maternă/paternă (*Icoana mamei*), dragostea pentru

locurile natale (*Fântâna vindecătoare, Căderea din cântec*); *eros* (*Râni călătoare, Chipul din lacrimă, Drumuri în noapte, Trenul de la miezul nopții*); *storge* – sentimentul solidarității prin prietenie, sentiment generos care-i cuprinde pe oamenii care au trecut prin convulsiile istoriei (*Cândva, în spatele frontului, Schimbarea la față, Vorbe de viață, Moara lui Melintescu*), uniți în fața suferinței provocate de intruziunea istoriei în viața lor, producând deraieri, deturnări de destin.

Un personaj memorabil este Nicamin, revoltatul, prin excelență, cel care pierde totul, dar, paradoxul, câștigă totul, în demnitate și curaj al afirmării de sine, ilustrând adevărul din hemingwayana meditație: *omul poate fi înfrânt, dar nu nimicit*.

Realul care-i oferă prozatorului Florea Burtan izvorul nesecat al inspirației nu rămâne cantonat doar într-un concret al verosimilului și veridicului.

Există și un real al imaginației, o magie pe care Florea Burtan o cultivă într-un fantastic inedit, doar al său, punând aura mitului peste această lume ce se stinge. *Fântâna vindecătoare, Frumoasa telefonistă, Până la capătul lumii, Prin zodii și anotimpuri, Căii de pe Valea Fântânișii, Nămeși de grâu, Oglinda din țărână* desfășoară un întreg spectacol al fantasticului magic, miraculos sau straniu, generat de intruziunea faptului inadmisibil, prin rațiune, admisibil, însă, prin puterea fanteziei de a pătrunde dincolo de limitele vizibilului.

Tot ce ne imaginăm este real, au hotărât supraraliștii. Tot ce-și imaginează Florea Burtan constituie realul poveștilor sale, reliefând adevărul său, fotograme esențiale ale unei vieți pe care a trăit-o, despre care dă seama prin scriitura care include realismul magic, căci ținutul recreat este Macondo al lui.

În *Căii de pe Valea Fântânișii, Nămeși de grâu*, fantasticul apare ca proiecție a unor așteptări de revenire a firescului, pentru a îndepărta nefirescul terorii istoriei, modalitate de a-i opune orizontul luminos al speranței că ritmurile vieții tradiționale nu s-au neantizat, că, undeva, într-o cuantă a

lumii, s-au conservat în formele știute din obiceiuri, tradiții, cutume, care alcătuiau firescul vieții și al existenței, că ele se vor întoarce, iar *imposibila întoarcere* va fi, totuși, posibilă.

Există, apoi, o dimensiune ezoterică, evidentă în caracterul de parabolă a unor proze (*Până la capătul lumii, Trenul de la miezul nopții*), în care poematicele prevalează asupra epicului, propunându-se ca meditație asupra existenței, a sensului înaintării în labirintul vieții.

Istoria care invadează satul în *prezentul prezentului* apare, în *Autocarul*, în imaginea dramatică a depopulării și plecării celor tineri în alte țări (Italia, Spania) pentru a-și afla un rost în viață. *Gustul amar al singurătății*, proza finală, are valoarea unei concluzii sceptice, pesimiste, ilustrare a semnelor istoriei care-și continuă destrămarea.

Disoluția satului românesc este însoțită de un copleșitor sentiment al singurătății omului în fața destinului implacabil, ca și în fața istoriei. Încă o dată, istoria l-a condamnat pe om la statutul de zeitate înălțată de condiționări imposibile de învins, de eludat.

Rămâne doar speranța că, prin poveste/povestire, această lume să nu piară și să-și recapete dreptul la existență. În aura literaturii, Florea Burtan și-a concretizat toate speranțele, proiectul său personal pentru această lume crespusculară care-și așteaptă un nou răsărit.

Întâmplări de neuitat cu scriitori minunați

Petrecând o viață printre scriitori, Florentin Popescu a avut prilej să-i cunoască, deopotrivă, ca oameni, în manifestări omenești, firești, ale vieții, și prin opera, care le-a reținut fie talentul, fie geniul.

Cu un simț al observației centrat pe faptul aparent banal și/sau efemer, care conține în el, însă, o esență – ceva definibil din/pentru structura personalității acelor *scriitori minunați*, el prinde și fixează, în rememorările sale, gesturi, situații, fapte și le așază în *schife* de portret semnificative pentru *momente* importante, cu legătură intrinsecă, legând, în ecuația vieții, omul și opera lui.

Titlul ales, *Acei scriitori minunați și escapadele lor* (Buc., Ed. RawexComs, 2023), face trimitere intertextuală, în sensul unui agreabil *ludens*, la un cunoscut film – *Acei oameni minunați și mașinile lor zburătoare*, dedicat primilor inventatori în domeniul aviației, oameni pe care dăruirea totală pentru ideea zborului i-a menținut optimiști, așa cum pe scriitori i-a menținut credința lor în *zborul* fanteziei literare.

Așadar, și scriitorii sunt astfel de *oameni minunați* care experimentează, prin fantezie imaginativă, *zborul* în câmpiile nesfârșite ale gândului creator. Poate mai puțin inspirat este cuvântul *escapade*, care răsfărâge un ușor sens peiorativ. Autorul a luat în calcul această eventualitate, motiv pentru care își însoțește lucrarea de definiția, conform *DEX*-ului, ediția 2009, a

cuvântului, care accentuează sensul *serios* de „ieșire, neori nepermisă și ascunsă, de scurtă durată, cu scopul de a petrece”, sens de bază, la care se adaugă sensul derivat de „aventură, petrecere organizată cu acest prilej”.

Cu aceste măsuri de precauție, la care se adaugă *Avertismentul*, în care se precizează *ce nu este cartea*: nu este roman, nici istorie, nici „culegere de snoave și întâmplări”, nici eseu, monografie „sau mai știe eu ce alt gen sau specie de beletristică”, nici jurnal, nici carte de memorii, ci doar „o incursiune într-un trecut în care scriitorii (cei mai mulți dintre ei, vreau să spun) n-au stat tot timpul cu nasul în hârtii și, vorba cuiva, s-au ocupat cu «Scărța, scărța pe hârtie»”, Florentin Popescu înaintează pe terenul escapadelor unor scriitori minunați care ne-au lăsat nu numai opera lor, ci și semnul trecerii lor prin lume, trecere care, la un moment dat, s-a intersectat cu cea a lui Florentin Popescu.

Momentele de răgaz surprinse fac parte integrantă din personalitatea lor artistică. De aceea, trebuie luate în considerare pentru imaginea de ansamblu a operei lor. Întâmplările cu scriitori pot constitui o *istorie alternativă a literaturii române*, luând în calcul nu doar opera, în care scriitorii și-au lăsat geniul, dar și viața lor, trăită, de cei mai mulți, ca un spectacol, prin însușirea rolului de scriitor.

Umorul nu-l părăsește niciodată pe Florentin Popescu, un umor experimentat pe o gamă largă de nuanțe – jovial, bonom,

sarcastic, amar etc.

E, apoi, tendința de structurare a cărții, concepută ca o istorie a *escapadelor*, dovadă primul capitol, *Cu gândul la escapadele din secolele trecute*, care se vrea o sinteză a temei propuse incitant ca o *captatio benevolentiae*, pentru a stârni și întreține curiozitatea lectorului. În aceeași direcție merg capitolele următoare: *Șezătorile de altădată, văzute ca escapade, «Balnicul a fost apropierea de Dumnezeu...»*, *Când amintirile nasc idei, Castelul Peleşor*.

Cu *Mogoșoaia*, cu *La Cumpătu*, în tabloul de istorie literară își face loc și Florentin Popescu, martor al unor întâmplări cu scriitori, vrednice de a fi povestite, pentru ca apoi să se lase urmărit și urmat în toate celelalte: *La Neptun. Casa de la Mare, La Valea Vinului*, pentru ca ultimul, o concluzie – *Istoria escapadelor nu se încheie niciodată*, să lase deschisă ușa unor *escapade minunate* care să aibă ca personaje miraculoase alți scriitori care-și lasă geniul și în viață, amprentând-o cu semnele trecerii lor. Tot ce trăiesc/ au trăit scriitorii are importanță, iar consemnarea unor astfel de întâmplări, o datorie pentru cei care au fost martori.

Acei scriitori minunați și escapadele lor propune o lectură antrenantă, relaxată, pentru momentele de răgaz ale cititorului contemporan, care-și poate suprapune, astfel, timpul lecturii timpului fremătător al vieții care a cuprins, în siajul *devenirii întru*

devenire, și *devenirea întru ființă* a scriitorilor trăitori ai timpului lor, pentru care au scris literatură și istorie.

Profil liric

Nicoleta Milea

Efemeride

Ce frumos e în Tine,
Domnule Cuvânt!
Sub viul secundeii,
rostogol,
Soarele apune domol!

*
Îmi amintesc de Tine
ca de izvorul cu apă vie,
dar nu mai știu
dacă muream sau nu
așteptându-Te!

*
Bea-mi, pasăre,
cenușa dorului!
Dacă nu mă poți auzi
de bătăile inimii,
soarbe-mi doar lacrima!

*
Cu tine împart
grădinile, apele, păsările,
covorul pentru rugăciune...
Tăcerea
ți-o las întreagă!

*
Când Dumnezeu tace,
Tu, omule,
pe unde-ți mai plimbi
turmele gândului?
Potirul e plin...

*
În zori,
un cal alb trecea în galop spre soare
din ochi
îi curgeau imense izvoare
trezindu-mă!

*
Sunt plină de ghimpi
și de flori,
am aripi,
dar nu pot să zbor -
umbra mă doare!

*
Amintiri sigilate
în cutii de lemn
transportă
marfă de noapte.
Luna suspină...

*
Dacă vrei
să amânăm durerea mută,
lasă-te născută
jumătate pasăre,
jumătate vis!

*
Cine te-a răvășit, inimă?
Ți-am spus să fugi de tine?
Nu-ți mai ascunde privirea!
Trecutul tău
sunt eu!

*
Ai curajul
să-mi rețezi
inima
cu sabia
unui singur Cuvânt?

*
I-a ars casa
în noaptea de Înviere
singura noapte când a lipsit de acasă
de atunci locuiește-n poeme
la mila Cuvintelor.

*
În Piața Mare,
Poetul
arde pe rug.
Doamne,
cine-l binecuvântă?

Pasărea cu aripi de fum

Între atâtea răsărituri
și tot atâtea apusuri,

Pe cea din urmă filă,
jumătate scrisă,
jumătate albă,

Un orb,
mirosind a pământ și a cer,
despoaie noaptea de întuneric

Mister!

Timpul mărturisirii

Marea
e mai liniștită astăzi,
când adun praful de stele
de pe aripile îngerilor
izgoniți la confluența inimii
cu mintea...

Pe cine
să mai strângă-n vis
brațele tale?

De-o vreme,
nici moartea nu mai face
tot ce ar vrea...

Poate
de aceea o nălucă m-a întrebat:
Pe tine
nu te-a omorât nimeni,
niciodată?

Cu iubire,
o privesc luuung -
îndeluuuuuung....

Bătăile inimii ei nu se mai aud...

Armură pentru zori

Peste umbra mea,
cad pereții neterminați
ai timpului...

nisipul clepsidrei,
plin de mistere,
ademenește un alt început,
al zeului
ascuns în grotă cu fulgere -

armură pentru noi zori:
timp așteptat,
frământat,
dospit,
copt-răscopt...

adopt!!

Poveste de viață

Ascult Johan Sebastian Bach
Citesc Jose Saramago,
În tranșee, praful de pușcă

negociază cu virușii în putrefacție...
mărturisesc,
dintr-o altă viață,
o călătorie spre Galaxia

unde semnele timpului
despart înverșunata uitare
de coapsele neimblânzite
ale tăcerii -

kamikaze
în cochilii de melc...

Trista pace a lumii

De la o vreme
se împuținează totul:

viața în moarte
își croiește drum
chemător -
mântuitor...

dans triumfal,
moartea,
în viața dezlănțuită sălbatic,
pentru încă o viață în moarte...

cineva
dă, totuși, un rest
cele mai strălucitoare lumini

Pietă

Într-un târziu,
coborând de pe cruce
în inima-mi exilată
ca-(ntr-)o fântână
părăsită-n amurg,
o candelă gălgâitoare
se aprinde
la fereastra mea oarbă
(unde scrâșnește
videoclipul marelui gol)

Cineva,
nu știu cine
și nici de ce
îmi aruncă în ochi cenușă
amestecată cu sânge
din sângele Tău...
pare o pasăre smulșă
din somnul cuvintelor mute...
zăbrele ghimpate,
-capcane pentru gânduri -,
îi țin loc de aripi...

Approape de cerul Tău,
care începe să fie
și cerul meu,
o piatră colțuroasă încremenește
în pumnul tâlharului
privind la preoteasa de taină,
în timp ce degetele mele
sângerează scriind despre
Pietă,

Acum
protejată de un geam blindat,
imediat după intrarea
pe partea dreaptă,
între Ușa Sfântă
și altarul Sfântului Sebastian,
în Bazilica Sfântului Petru...

Imense umbre,
îmbătrânite de dor,
zadarnic își caută chipul
până ziua nu dă-n înserare,
când totul e virtual...
Doar cerul, necruțător,
apasă pe umerii timpului...
o singură moarte învie din iubire
în dimensiunile ei
știute și neștiute...

Dar Tu,
acum, spune-mi Tu:
lumea aceasta-i cealaltă?

Proză

Stefan Mitroi

Ziua înmormântării lui Gheorghe

Hai liberare

Casa lui Gheorghe este peste drum de casa noastră. Era încă flăcău când au ridicat părinții mei casa. După aceea, la foarte scurt timp, a plecat să-ți faci armata. Nu de bună voie, ci împins de la spate de ai săi. Îi venise ordinul de încorporare dar lui nu părea să-i pese. Sau poate că-i păsa. Nu era însă îndeajuns de copt la minte pentru o astfel de răspundere. Dar nici atât de crud încât să nu-și dea seama de asta. Își dădeau și alții. Cam toți cei care îl cunoșteau. Și cine nu-l cunoștea pe Gheorghe? Nu exista înmormântare de la care să lipsească. Mai degrabă lipsea mortul. Lumea s-ar fi mirat mai puțin decât de lipsa lui Gheorghe.

Nici pomeneală să fi fost interesat de lumea cealaltă. Gheorghe mergea la înmormântări ca să prindă drag de lumea aceasta. Și chiar asta se întâmpla în timp ce se întorcea de la pomana răposatului. Niciunde nu era atât de veselă viața ca pe drumul dintre casa mortului și casa lui. Oricât ar fi fost de scurt, drumul acesta era întotdeauna lung. Și era lung pentru că Gheorghe nu se grăbea. Și nu se grăbea pentru că se simțea bine. Și se simțea bine nu atât din pricina paharelor cu rachiu date pe gât, deși aveau și ele contribuția lor, ba încă una însemnată, cât datorită faptului că era mai viu ca oricând.

Mersul pe ultimul drum, dar în sens invers, dinspre cimitir spre casă, e pentru orice om întreg la minte un prilej de bucurie. Mentea lui Gheorghe nu era tocmai întregă, însă bucuria întoarcerii de la cimitir, da.

Pe vremea când Gheorghe căuta prin vecini o valiză de lemn, în care să-și vâre viața de până atunci, pentru a porni, cu ea cu tot, spre locul unde îl așteptau doi ani de pribegie, oamenii din satul nostru nu se dezbăraseră încă de cusurul de a-și da destul de rar obștescul sfârșit. În orice caz mai rar decât i-ar fi plăcut lui Gheorghe. El nu-i dorea, de fapt, nimănui moartea. Se întrista, așa zevzec cum era, ori de câte ori auzea clopotul bătând în dungă. Pentru ca, trei zile mai târziu, pe drumul de întoarcere de la înmormântarea celui pentru care bătuse clopotul, să fie peste măsură de vesel. Vorbea, în tot acest timp, în versuri. Cu oricine îi ieșea în cale. Cu alți oameni, de obicei. Dar o făcea la fel de bine și cu stelele de pe cer, dacă se întâmpla să-l prindă noaptea pe drum, cu câinii ce-l lătrau din spatele porților, sau cu vreun mânăz rămas în urma căruței la care era înhamată iapa care-l făta.

Până la urmă, ai lui l-au convins, un pic și cu ajutorul șefului de post, că e musai totuși să plece la oaste. Nu te poți pune cu țara, întrucât ea este cea care te cheamă. Dar mai mult ai de câștigat tu decât ea, dacă sunt vremuri de pace. Din armată, vii copt la mine înapoi. Iar Gheorghe avea mare nevoie de un astfel de câștig. Mai plecaseră și alții din sat, la fel de duși cu sorcova ca el, și se întorseseră, după doi sau chiar trei ani de militarie, oameni la locul lor. Adică tot ei, dar schimbați. Taman buni de cărat pe umeri o cruce mai grea decât crucile răposatilor din sat. Propria lor cruce, cum ar veni. Asta îl aștepta și pe Gheorghe după ce se lăsa la vatră.

Trecuse mai bine de o jumătate de veac de atunci, și iată-l pe Gheorghe așezat în sicriu pe o masă, în odaia de la drum a casei lui. De la el până la mine, ce stau în odaia de la drum a casei părinților mei, unde m-am întors cu gândul să scriu, până la sfârșitul verii, o carte despre lumea tot mai puțină din jur. De alaltăieri, mai puțină cu viața lui Gheorghe.

Au venit să-l vadă câțiva oameni. Aproape toți cei care mai trăiesc în sat. A fost, se înțelege, și Hariton, fiul mortului. E și acum, rătăcind pe undeva prin curte. Se credea că o să dea înaintea bătrânului colțul. Era mai șubred decât el. Și-a petrecut aproape toată iarna în spital. Nici

nu a venit la înmormântarea maică-sii, întâmplată înainte de Crăciun, înmormântare la care toți cei prezenți, nu mulți, cam cât degetele de la mâinile și piciorul Mihalei, căci rămăsese numai cu unul, pe celălalt i-l tăiaseră doctorii cu câteva zile înainte, de la asta i se și trăsesse sfârșitul, băgaseră de seamă că începuse să moară și Gheorghe. Poate ca să-i dea nițel curaj nevesti-sii, care murise de-a binelea. După înmormântare, s-a văzut, clar ca lumina zilei, că lui nu putuse să-și dea. Umbla bezmetic de colo până colo. Iar când nu umbla, stătea pe scaun la poartă și trăgea din țigară. Mai venea și Hariton câteodată și se așeza lângă el. Nu-i auzeai niciodată vorbind. Și nu-i auzeai pentru că nu se obosea niciunul dintre ei să deschidă gura. Nu păreau să vorbească nici măcar prin țâcere. Era fiecare dintre ei foarte singur. Însă nu atât de singuri ca atunci când se aflau împreună.

Venise de o săptămână acasă și priveam din curtea noastră la singurătatea lor ce crește, creștea întruna, lăbărțându-se peste șosea, gata-gata să culce la pământ poarta după care stăteam ascuns, prăvălind-o peste mine. Noroc că unul dintre ei se ridica la timp și pleca. Mi-era și frică în puținele momente în care îi vedeam alături. Mai apoi nu l-am mai văzut deloc pe Gheorghe. Până în dimineața când s-a oprit o salvare în drum și am ieșit afară să întreb despre ce este vorba. Despre cine, mai exact, crezând că venise după cel tânăr. Dar îl luase pe bătrân.

– Auzi, Mihalo, răzbătea vocea lui din vale, pune-mi și mie ceva să mănânc.

Doar că, în loc de Mihala, îi răspundea Veronica, nevasta lui Hariton:

– Mihala s-a dus!

– Vine ea, zicea el, aruncând o privire tulbure spre poartă.

Nu știa, sau știa dar nu voia să creadă, că Mihala plecase definitiv. Îi era tot mai foame, însă el continua să o aștepte. Nu voia să guste din farfuria pe care i-o punea noră-sa în față. Își potolea foamea cu fum de țigară amestecat cu nădejdea că o să vină ea până seara. Venise mereu, de oriunde plecase. Chiar și ultima oară de la spital, când se întorsese cu un picior mai puțin, umblând din casă și până la drum în cărje. Ar fi fost bine să i se întâmple și lui la fel. Dar Gheorghe a venit înapoi de la spital în sicriu.

Azi e ziua înmormântării lui. O înmormântare la care sunt sigur că el n-ar fi vrut să participe. N-are însă încotro.

Ziua înmormântării lui Gheorghe a început mai demult. Chiar în dimineața liberării lui din armată. Era într-o sâmbătă, și gara din Titu, nițel mai mare decât buzunarul unui veston soldătesc, dădea pe dinafară de oameni ce așteptau trenul. Însă cei mai mulți dintre ei nu prea se grăbeau să plece. Trenurile stăteau ce stăteau pe loc, așteptându-i parca pe cei ce le așteptaseră pe ele, după care porneau mai departe goale. Până în urmă cu o zi, bărbații, căci bărbați erau, toți foarte tineri, așteptaseră să iasă pe poarta cazarmii din apropierea gării și să-și ia cât mai repede zborul spre locurile de unde veniseră. Își încheiaseră stagiul militar și erau liberi ca păsările cerului. Doar că le lipsea ușurința acestora de a se ridica în aer, lunecând pe derdelușul albastru al văzduhului către casă. Fiecare într-o altă direcție. Spre toate colțurile țării.

Satul lui Gheorghe nu era prea departe, nici foarte aproape de gara unde urma să urce în tren, pornind către București. Iar de la București, luând trenul de Videle, apoi alt tren, până la Roșiori de Vede, după care încă unul spre Alexandria, unde nu mai avea niciun tren de luat, fiindcă prin Vâjiștea nu trecea calea ferată. Trecea, numai pe timp de noapte, ce-i drept, Calea Lactee, dar nu te puteai folosi de ea ca să ajungi mai iute acasă. Dacă îți doreai asta. Însă Gheorghe nu părea să-și dorească. Se simțea atât de bine în tovărășia foștilor

camarazi de arme, și cărciuma gării, pe care o umpluseră până la refuz, atât de primi-toare! De ce să se grăbească? N-o făcea niciunul. Încă nu cheltuiseră toți banii pe care îi primiseră pentru drum.

Dovadă că începuse să se coacă la minte, să se pârguiască, mai bine zis, pentru că de copt n-avea să se coacă toată viața, Gheorghe și-a dat brusc seama că o să rămână lefter curând. Și că ar fi potrivit, cât încă mai avea niște mărunțiș prin buzunare, să dea o fugă la oficiul poștal al gării, ce se găsea chiar alături de restaurant, și să trimită o telegramă acasă. Se simțea rușinat de faptul că pierduse câteva trenuri și voia să le ofere părinților o explicație. Gândul de a le spune că a murit i-a apărut din senin în minte, în timp ce se apropia de ghișeu poștei.

„Pregățiți-mi înmormântarea!” scrisese el în telegramă. Ar fi putut să zică „pregățiți-vă de înmormântare”, dar, ca să nu existe niciun dubiu cu privire la persoana decedatului, optase pentru „pregățiți-mi”.

Și telegrama se dusese. Poate cu aceleași trenuri cu care urma să călătorească el. Sau poate cu altele. Ajunsesse, oricum, înainte de sosirea lui la destinație. Taman așa cum își dorise. La o zi după ea avea să apară și el.

Bătea clopotul, când a intrat Gheorghe în sat. În dungă, ducând până hăt, departe, dincolo de pădure, și chiar dincolo de șoseaua ce lega Alexandria de București, vestea plecării lui de pe lume. Doar că Gheorghe abia venise, în loc să plece. Mai degrabă viu decât mort. Mort fusese până să se urce în tren. Mort de beat. Dar înviase până la București. Cât să prindă trenul de Videle, înviind, pe măsură ce se apropia de satul natal, tot mai mult. Era viu din creștet până în tălpi, când puse piciorul pe peronul gării din Alexandria. Doar ce se crăpase de ziua. Părăsise cazarma sâmbătă pe la prânz, și acum era dimineața zilei de marți.

Parcă pentru a le face în necaz cocoșilor ce se auzeau cântând în curțile din vecinătatea gării, a pornit cu călcătură de cocoș spre Vâjiștea, unde era așteptat să fie dus la groapă. Și să i se treacă numele pe monumentul din fața școlii, deoarece murise în timpul serviciului militar, asemenea celor scriși pe monument. Moartea îl ridicase, ca pe toți căzuți pentru țară, la rangul de erou. Cei cărora nu le convenea asta n-avea decât să moară și ei în aceleași condiții, și pe urmă să strămbe din nas până la Judecata de Apoi!

Pe la prânzul cel mic, Gheorghe, care mersese peste câmp, a ajuns, intrând pe porțița din spatele curții, acasă. O luase prin dos, ca nu cumva să-i crape vreunei muieri inima de sperietură, văzându-l.

Era vremea secerișului și ai săi lăsaseră treburile baltă, ocupându-se de pregătirea înmormântării lui. Asta însemnând bocete și țipete de jale, slobozite de maică-sa și Petre, fratele său mai mic, în mijlocul bătăturii, precum și aducerea acasă a coșciugului croit de Radu Purăneanu, tâmplarul satului, după care punerea la fierț, într-o ditamai căldarea, cea în care topeau de Ignat untura porcului, a grâului pentru colivă.

Bătutul clopotul cădea în grija bisericii. Îl anunțaseră chiar de când primiseră telegrama pe preot și, de atunci, clopotul îi anunțase la rândul lui, tânguindu-se aproape continuu, pe oamenii din sat că sunt cu unul dintre ei mai puțini. Se aflase, după aceea, cu care. Și, dintr-odată, aritmetica, materie ce nu-i plăcuse defel lui Gheorghe în cei șase ani cât mersese la școală, le-a răs tuturor în nas, aducându-l pe cel lipsă înapoi. Punând adică semnul plus în locul minusului care se scrisese deja în muntea lor. Așa era când murea cineva, se scria de la sine un minus mai mare sau mai mic în muntea celor ce îl cunoscuseră pe mort. Pe Gheorghe îl cunoscuseră toți. Și viii, și morții. Probabil că, de bucurie, unii

dintre aceștia din urmă nu-și mai încăpeau în țărâna ce le ținea loc de piele la vestea că Gheorghe va sosi curând printre ei.

Din mințile oamenilor se ștergea destul de repede semnul cu pricina. Ca să facă loc altor lucruri ce țineau de viața pe care o aveau de trăit. Era de ajuns cimitirul din spatele școlii ca să-ți țină minte pe morți. Și-i ținea, chiar dacă din când în când îl mai uita pe câte unul, așa cum avea să-i uite, în cele din urmă, pe toți. Pământul nu avea, în fond, nicio obligație față de oameni, în vreme ce oamenii erau toată viața, și chiar toată moartea lor, îndatorați acestuia.

Mai greu era atunci când minusul se scria în suflet. De acolo se ștergea greu de tot. Nu se ștergea, de cele mai multe ori, deloc.

Nici pomeneală însă ca Gheorghe să se gândească la toate acestea, deși trecuse, în drumul lui către casă, prin apropierea cimitirului. Îi rămăsese muntea la câmpul pe care îl străbătuse mai devreme. Și la grâul ce acoperea câmpul. Rupsesse câteva spice și le frecase în palmă, umplându-și apoi gura cu boabele obținute, ca să-și astâmpere foame ce-i umbla ca o lamă de cuțit prin burtă. Ba chiar s-a trântit mulțumit în marginea unui lan. Era singur-singurel pe tot câmpul. Mai era, ce-i drept și cerul. Dar departe, poate că la o distanță mai mare decât avusese el de străbătut de la Titu până aici. Așa că nu avea de ce să se teamă de soarele ce urca pe deasupra pădurii lui Pamfil tot mai sus. De dogoarea lui, mai precis. Nu luaseră salcâmi din pădure foc, deși se aflau mai aproape decât el de soare, cum să se aprindă atunci fruntea lui pe care o simțea foarte încinsă? Se auzea parca și un fel de sfârâit îndărătul frunții. Asta însemnând pesemne că i se cocea muntea. Sfâr-sfâr, făcea ea încetșor, înveselindu-l pe Gheorghe și dându-i de înțeles că e timpul să se ridice de jos și să ajungă înainte de arșița amiezii în sat. Jarul din burtă îl demolise cât de cât cu boabele de grâu mestecate pe îndelete. Dar tot îi era foame. Nici prin minte nu-i trecea, când se pomeni în spatele casei în care se născuse, că o să-și umple burta, în ziua aceea, cu o strachină din propria-i colivă.

Cum adică, s-a mirat el, când și-au revenit cei de pe bătătură din spaimă, pipăindu-l pentru a se convinge că trăiește, să fie dus la groapă un om care încă nu a murit? Era chiar el omul acela. Pentru el bătea clopotul. Coșciugul, pe care tocmai îl dădeau jos din căruța tâmplarului și taică-su, lui îi era destinată. I-a venit să rădă văzându-l. Și brusc și-a adus aminte de telegrama pe care o trimisese cu două zile

(continuare în pag. 7)

Proză

(urmare din pag. 6)

în urmă. Nu-l încerca nici cel mai mic regret c-o făcuse. Ba chiar se bucura că ai lui crezuseră ce le spusese.

Când a dat cu ochii de *mort*, Ulmeanu s-a albit la față. A scăpat sicriul din mâini și a căutat prin preajmă un rețevu ca să-l țină cu el la distanță pe *strigoi*. I-au trecut însă repede și furia, și spaima.

Adică ce, s-a gândit tatăl, în timp ce încerca să rupă o șipcă din gard ca să-l primească așa cum s-ar fi convenit pe Gheorghe, era mai bine să fie sănătos la cap și să se întoarcă din armată cu mâinile pe piept? Și ce dacă avea să rădă lumea nițel de ei? Bine că Gheorghe era viu. Asta era tot ce conta. Și tatăl, în loc să-l altoiască țicnit, l-a strâns puternic la piept ca pe un copil. Deși, în afară de minte, fiul nu mai avea nimic de copil în el. După care s-a pus pe plâns. Nu vărsase o lacrimă până atunci. În schimb nevastă-sa, mama mortului adică, și ala micul, Petre, se opriseră după o zi și o noapte din bocit. Gheorghe nu-i văzuse niciodată atât de fericiți.

Cum să fie dus la groapă un om care încă n-a murit? necheza mezinul prin curte, imitându-și fratele mai mare, ce nu se trezise pe de-a întregul din mahmureală. Mai avea de trezit. Ii era și foame, și somn, în același timp. Și îi mai și venea să rădă de tot ce vedea în jur.

– Trimiteți pe cineva la biserică, s-a dezmeticit Ulmeanu din uluială, să oprească dracului clopotul ăla. N-a murit nimeni. Nu se vede că suntem cu toții vii?

Era mijlocul verii și mijlocul zilei. Și veneau oamenii de peste tot să-l privească de aproape pe Gheorghe, care picotea din picioare în mijlocul bătăturii.

În ziua aceea de demult începuse cu adevărat înmormântarea lui Gheorghe.

De murit, avea să înceapă să moară câțiva ani mai târziu, urmând, dacă se poate spune așa, exemplul bătrânului. Însă nu până la capăt. Adică nu definitiv, așa cum făcuse tatăl său. căruia nu-i stătuse niciodată în obicei să ia întâmplările vieții în joacă, cum le lua fiul, moștenindu-l în privința asta pe Teapă, fratele mai mic al maică-sii, Lixandra.

Cleștele

Casa lui Marin Teapă se găsea alături de a lor, așa că nepotului i-a fost ușor să învețe: cum să nu-ți pese de lumea din jur, de ce zice ea despre tine, să faci așa cum îți tună ție prin minte. Și să-ți tune tot timpul, și pe vreme bună, și pe ploaie.

Năsărâmbelile lui Marin, fiindcă despre asta era vorba, nu supărau, sau n-ar fi trebuit să supere, pe nimeni. Singurul care avea de suferit de pe urma lor era el însuși. Poate că și mogâldeța de femeie care-i fusese cândva nevastă. Nu se despărțiseră niciodată. Doar că Marin le spunea celor care-l întrebau de Marița, că nu mai trăiesc împreună, că ea l-a părăsit pentru bărbosul ce dormea în podul bisericii. Așa i se năzărise lui, că dormea un bărbos acolo. Acesta, dacă era adevărat ce spunea Teapă, nu putea să fie decât Dumnezeu. Iar pe Dumnezeu, cum știa toată lumea, nu putea să-l vadă nimeni. I se arătase numai Mariței. Și ea începuse să se țină cu El. Care femeie nu și-ar fi dorit asta? Și care bărbat nu s-ar fi umflat în peșce că nevasta lui era ibovnica Domnului? Întocmai cum fusese Maria, care-l născuse pe Iisus, fără să-și piardă virginitatea. Marița adusesse pe lume o fată, pe care o chema Leana, iar virginitatea și-o pierduse cu mult înainte de asta. Încă din noaptea în care devenise nevasta lui Marin. Teapă se făcea că nu-și mai amintește, însă ea avea o bună ținere de minte. Chiar dacă se împușinase la trup, memoria îi rămăsese întreagă. O vedeai ieșind doar o singură dată pe an din curte, în noaptea de Înviere. Ca să meargă la biserică. Ar fi mers mai des, dar nu o mai ajutau picioarele.

Doar atunci, în noaptea aia, se ținea Marița cu Dumnezeu, când era curtea bisericii plină de lume. Ca să mă facă pe mine de răs, zicea Teapă, fără să se sinchisească de faptul că se făcea singur, povestindu-le ălora ce erau dispuși să-l

asculte o astfel de bazaconie. Oamenii din sat nu-l mai ascultau. Nu exista însă zi în care să nu treacă pe linie vreo căruță cu mere, ori vreun necunoscut călare pe bicicletă sau pe jos.

El le făcea semn să se oprească, din marginea drumului, unde stătea ceasuri întregi cu țigara în gură. Asta când începuse să îmbătrânească. Fiindcă până atunci îl mai vedeai mergând și la câmp sau ocupându-se de treburile casei.

Cum rămânea aproape zilnic fără tutun, le cerea trecătorilor să-i dea o țigară.

Unii îi dădea, alții nu. Sau îi dădea numai dacă le dădea și el ceva la schimb.

Odată îi ardea buza atât de rău, încât și-a dat pentru un chiștoc pălăria de pe cap. Ca să se apere de dogoarea soarelui, căci era luna lui cuptor, a înlocuit pălăria cu căciula. Din ziua aceea nu și-a mai scos, nici iarna, nici vara, căciula de pe cap.

– E bine la umbră, nea Marine? întreba în derâdere câte o muierușcă.

– E bine rău, răspundea el senin. Mai bine decât sub baticul tău.

Cu Marin Teapă semăna Gheorghe la fire. Ba chiar și la înfățișare, fiind la fel de îndesat ca el și tot așa de îndemânat la pus ventuze pe spinare.

Ventuzele erau niște pahare bombate în care se picurau câțiva stropi de spirt, aprinzându-se după asta un băț de chibrit, cât să ia foc picurii de spirt dinăuntru. Și apoi, tuști cu ele pe spinarea celui pe care-l prinsese răceala.

Sugeau junghiurile de sub piele. În asta consta puterea ventuzelor. Nu le putea pune oricine. Marin era cel mai priceput dintre toți. Iar Gheorghe venea la rând după el.

O ventuză cu țuică, asta era plata pe care o cereau ei. Nu era deloc puțin, dar omul aflat în suferință nu avea de ales, plătrea, dacă își dorea să scape cât mai repede de boală. Lipseau din cele mai multe case banii. Dar și dacă s-ar fi găsit, Teapă și nepotul său, Gheorghe, preferau rachiul în locul lor. Era mai bun la gust și te ajuta, când terminat de golit ventuza, să te bucuri de celălalt gust, mai mare, al vieții, de care voiau să se bucure toți, dar nu știau cum.

Asta îi deosebea pe cei doi de ceilalți. Ei știau și erau dispuși să le arate și altora, însă nu prea aveau cui. Oamenii, până și cei mai mărunți decât ei, obișnuiau să-i privească de sus și să meargă mai departe, mulțumindu-i Cerului în gând că ei au toate țiglele pe casă. Le aveau și cei doi, numai că mînța lor era din cale afară de neastâmpărată. Îi plăcea să se joace, aproape tot timpul. Și de-a orice.

Atunci când avea de scos măsele cu cleștele din gură, Marin, căci numai el făcea asta, nu se juca niciodată. Trebuia să scoată măsele bolnavă, nu vreuna sănătoasă, și să clătească puținel cleștele cu țuică, ce era mai la îndemână decât spirtul. Se putea să aibă, pe ici pe colo, rugină, că-l ținea afară, pe marginea pătului, folosindu-se de el doar când avea de scos vreun cui, pentru asta și fusese făcut. La măsele îl întrebuița mai rar, însă fără să dea greș, cu toate că nu avea școală de felcer. Nu avea niciun fel de școală. Dar nu se cunoștea când vâra cleștele în gura omului și trăgea cu el măsele afară, smulgându-o din rădăcina ei, care se auzea pârâind, însă nu atât de tare cât se auzea răcnetul de durere al celui sau celei de pe scaun. Era de mirare că încăpeau și cleștele, și răcnetul în aceeași gură, dar nu pentru multă vreme, deoarece Marin lucra repede, ca să nu aibă pacientul prea mult de suferit.

Gheorghe încercase și el. Însă dăduse greș de câteva ori. Scosese niște măsele sănătoase în locul celor stricate. Destule ca să-și dea seama că n-are îndemânarea unchiului și că e cazul să se lase.

Cum să învețe de la Marin, zicea Ulmeanu despre primul său născut? Gheorghe s-a născut gata învățat. Are minte destulă, dar nu o folosește niciodată pe toată. A dobândit știința asta încă din burta maică-sii. Nu se mai poate îndrepta acum. Asta e felul lui de a fi.

Și chiar așa era, cum spunea adesea cu obidă tatăl.

Fragment din romanul cu același titlu, aflat în curs de pregătire.

Poesis

Daniel Șerban

Cînd deochiul strigă

...

Pe stradă,
Zâmbesc
În colțul gurii.
Așa semnalizez eu
Când merg cu
Viața.

...

Nu reușeam să mă ascund
Și mă luau copiii cu lopata.
Când am mai crescut,
Ca să scap de complexul lopeții,
M-am făcut lopată
Și am săpat cu corpul meu
Un tunel mare,
De aici, din pieptul meu,
Până hăt, în pupilă,
Pe unde scot acum capul,
Să mă nasc
Cu toate sentimentele
În jurul gâtului.

...

ascult kings of leon
walls
ascult a ploaie
mă învăț în jurul cântecului
cum se învăteau muștele în jurul becului
din bucătăria de vară
de la medgidia
la mamaia și tataia
zumzâi și mă încălț invers
să mă obișnuiesc cu greutatea
care mă iau de la picioare
ca orice răceală
greutățile locuiesc în os
acolo se îndrăgostesc de alte greutăți
și nasc greutăți vii
să cântăm ceva mai vesel
ia-mi mâinile și construiește ceva cu ele
fă cu ele alte mâini
și le vindem la piața de mâini
mâini pe care să le pună doritorii
în dreptul organului dureros
mână pentru durere de inimă
mână de cap
se dau foarte bine mâinile de ochi
cu care treci prin viață
cu care îți faci streășină
și te uiți în urma ta
în copilărie
la mână
care omoară
cu ziarul
cu ultima știre
becul
din bucătăria de vară

...

După ce înot
Printre nori,

Sar într-un picior,
Ca să-mi iasă Cerul
Din ureche.

Și voi,
Crezând că am nevoie de
Ajutor,
îmi dați
Cârjele voastre.

...

În fiecare zi mă sui
În câte un copac.
E mai greu cu pomii tineri,
Care sunt la prima cățărare
Și, neînvățați cu urcușul meu,
Mă iau drept propriul fruct.
De multe ori,
Numai așa, de dragul jocului,
Mă mătăi și eu și dau în pârg,
Carnea-mi devine dulce
Și-mi simt, tot mai bine,
Sâmburii din buricele degetelor.
Le înfig în pământ
Și trag, după mine,
Degetele mele.
Îmi ar viața.
Și las în urma mea,
În cuta dintre ochi,
Copaci.

...

Câteodată,
Mă culc pe nisip,
La malul Oceanului,
Și mă prefac un corp inert,
Adus de apă.

Crezând că am fost răpus
De o moarte violentă,
Sufletul meu
Merge pe
Mijlocul
Străzii.

...

Orb și-n vis, când zarea-i ort.
Și zenitul pare mort.
Când deochiul strigă „eu”,
Tu devii pe loc ateu
Și te-nchini la ochiul meu.

Ins arunci în infiniți,
Iată crima ce comiți.
Consumând un timp carnal,
Tu transformi, cam imoral,
Singularul în plural.

Iar când vremi lipsesc din frunți,
Te silești și-un os să-ncrunți.
Să desparți un cap de-un piept,
Tu închizi, în schimb, prin sept,
Ochiul stâng cu ochiul drept.

Cronică literară

Florian Copcea

O introducere sintetică
în poezia Anei Blandiana

Eliberate de aluviunile „cliseelor epocii dogmatice” (Eugen Negrici) sedimentate simptic în literatura română de până la relativa ei destalinizare, poeziile din cărțile de început ale Anei Blandiana – *Persoana întâi plural* (1964), *Călcăul vulnerabil* (1966), *A treia taină* (1969), *Cincizeci de poeme* (1970) –, s-au dovedit a fi, din perspectiva mutațiilor rizomice operate în incontestabilul lor limbaj, componentele unui ireversibil/ dinamic proces de modernizare, vîguros sincronizat la marile curente ale poeziei universale.

Detabuizând deliberat iluziile peremptorii ale unui excesiv suprarealism, preocupată să evite programatic „discursul epicizant și didacticist” (Iulian Boldea), Ana Blandiana a refuzat „frecvent plasticitatea în favoarea subtilității, în planul semnului poetic” (Laurențiu Ulici). Grație direcției vizionare asumate, fără a „cădea în timp”, poeta a recurs perseverent, în plămădirile sale expresionist-ontologice, deghizate în totalitate în filosofii metafizice, la transfigurarea poetică, armonioasă a realităților circumstanțiale ficționalizate. Imaginarul, cristalizat în epiderma modernist-arhetipală a acestora, permanent dominat de interferențe magice particulare, reclamă existența, alături de o consonanță înțelegere a lumii distopice, cum este și firesc, a sensurilor demiurgice ale creației. Cu antologia *Integrala poemelor* (Editura Humanitas, 2023, 820 p.), autoarea își pune în criză, pe de o parte „imposibilitatea de-a trăi în afara textului infinit” (Roland Barthes), iar pe de altă parte, în spiritul aserțiunii lui Gerard Genette, anticipăzând necesara introducere în prozodie a procedurii postmodernist de „derivare a unui text din altul”, învederând în acest mod și axioma, sugerată de Hugo Friedrich, că „imperiul poetic al spiritului modern (...) nu există decât în virtutea cuvântului”: „Nu mai am dreptul să mă opresc./ Orice poem nespun, orice cuvânt negăsit/ Pune în pericol universul/ Suspendat de buzele mele./ O simplă cezură a versului/ Ar întrerupe vraja care dizolvă legile urii./ Vărsându-i pe toți, sălbateci și singuri./ Înapi în umeda grotă-a instinctelor” (*Biografie*); sau: „N-am alergat niciodată după cuvinte./ Tot ce-am căutat/ Au fost umbrele lor/ Lungi, argintii./ Fărăte de soare prin iarbă./ Împinse de lună pe mare./ Nu am vânat niciodată/ Decât umbrele vîrbelor –/ E o foarte iscusită vânătoare/ Învățată de la bătrâni/ Care știu/ Că din cuvânt/ Nimic nu e mai de preț/ Decât umbra/ Și nu mai au umbră/ Cuvintele care și-au vândut sufletul” (*Vânătoare*). Activarea exuberantă a abjurației lexicale, explică la Ana Blandiana, cum sugeram, premisa ieșirii din extazele și convențiile rostirii tradițional-clasice, de program, și totodată „mutația de la epicul festiv și exterior la un lirism interiorizat” (Iulian Boldea). Prin urmare, metamorfozele discursului, manifestate și exprimate prin gesticulații subversive, la care se adaugă jocuri și dislocări structural-convergente, încifrează accepții complicate de înțeles în lirica „obsedantului deceniu”, fapt care relevă, în aceste împrejurări, introvertirea într-un verslirism a confesiunii: „Lăsați-mă să mă urc pe corabia cu poezi/ Înaintând pe valurile timpului/ Fără să-și clatine catargul/ Și fără să aibă nevoie să se miște din loc/ (Pentru că timpul se mișcă/ În jurul ei tot mai repede)” (*Corabia cu poezi*). Propensiunea eului creator pentru alcătuiri tematice inițiate în „stadiul oglinzii”, imortalizate sinestezic în parabole subtile, indică, în planul scriiturii poetice, emanația unui imaginar hieratic produs consistent, printr-o extraordinară acuitate a inspirației, în recognoscibilul, spectaculos mimesis auctorial: „Nu mă înlocui./ Nu pune în locul meu/ Altă ființă/ Pe care să o consideri tot eu/ Și-n zadar/ S-o lași să îmbrace cuvintele mele./ Fie-ți milă de ele/ Dacă nu ți-e milă de mine./ Nu mă obliga să dispar/ În fața unei străine/ Care-mi poartă numele/ Fără rușine./ Fără să mă

imite măcar/ Ca și cum/ Nu m-ar fi cunoscut niciodată./ Nu încerca să pretinzi/ Că sunt eu, dar schimbată./ Nu mă umili/ Ștergându-mă din oglinzi./ Lăsându-mă doar în fotografii” (*Din oglinzi*).

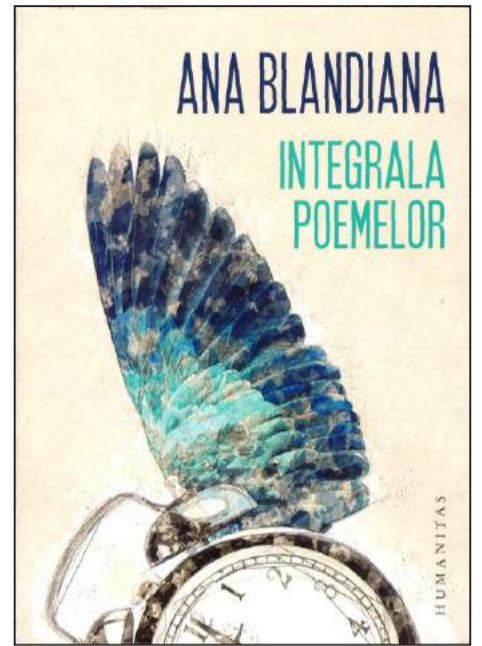
Anticipând în substrat, fără reticențe, efectul „recuzitei” estetice generat de ambiguități ce sintetizează/reproduc exultanța cotidianului topit în poezie, Ana Blandiana își înalță, iconic, sub semnele forței intelectuale și a condiției de transcendență, ființa în care, paradoxal, „tremură vântul neînțeles” (*Mormântul de afară*): „Umiliță de animal/ În care fiecare celulă îmi cere să țip/ Și eu nu știu/ Cu răgetul cui/ Să înapăimânt./ Umiliță a nimănu./ Animal de pustiu/ Fără chip./ Cu limba tăiată./ Scoțând/ Numai sunete de pământ” (*Sunete de pământ*); sau: „O lume din care înțeleg atât de puțin./ Cuvintele mă îmbracă/ În ceață și nori/ Din care rar câte un luceafăr/ Cu margini zdențuite/ Încearcă să strecoare o rază fără sens./ Totul este sau prea departe/ Sau prea aproape./ Lentilele mereu nepotrivite./ Formele nonfigurative./ Nici gust, nici miros./ Doar degetele pierdute/ Pe suprafața zgrunțuroasă/ A universului” (*Pe suprafața universului*).

Dublele, recurențele ipostaze ale personajului liric, acelea de a crea contemplație extatică la nivelul matricei actului de facere a poemului și, implicit, de a permite infiltrarea intempestivă, fără restricții, a spiritului în „pivnițele textului” (J.-P. Richard), desigur, pentru a articula periferic, în tribulații incandescente, frumosul și deopotrivă absurdul lumii născută din „scris și de trecerea timpului” (*Suntem singuri*), proiectează prin apelul la o deschidere sincretică spre dilatare retorică, un univers fantasmatic guvernat de „conceptul unui lucru inexistent” (Stéphane Mallarmé). Devine destul de complicat să concentrezi în doar câteva teme de reflecție travaliu artistic auctorial, identificat prin o pluralitate de registre culturale și de înfrumusețări estetice contextual livresti, edulcorate, localizate, hotărât lucru, într-o pregnantă convergență, în structura versurilor. Privit prin prismă barthesiană, logosul Anei Blandiana oferă, într-o primă instanță, o lecție „desfătătoare” despre puterea magică a cuvintelor de a demistifica haoscosmosul lăuntric și exterior al demiurgului și de a pune în abis, prin „focalizare epică” (G. Genette), apoftegmatice semnificație a artei poetice: „Așa cum gândurile nescrise/ nu lasă în amintire/ decât o urmă ambiguă/ ca forma unui pas/ în nisipul care i-a dat adăpost./ trecerea noastră prin litere/ nu se întipărește/ decât în substanța/ celor ce în curând vor fi fost./ Ce posteritate fragilă!/ Îmi imaginez uneori/ cum foile manuscriselor./ asemenea frunzelor./ pot putrezi cu folos/ în compost” (*Așa cum gândurile nescrise*). Dezvoltarea ludică, intertextual-evazionistă a textelor aflate permanent sub asaltul tumultos al fanteziei creatoare în care se recunosc cu ușurință ecourile emotive ale unui monolog compozițional, rafinat și inteligent, este supusă controlului sever al gândirii artistice liberă de complexe, din care manierismul, instantaneu abolit, a deplasat cognitiv mirajul factual al toposurilor canonice dinspre ființa în lăuntru careia se aude „timpul scârțâind ca un scripete” (*Ca niște păsări*), spre un concret intrinsec, distanțat de convențional, de „Sunete nearticulate în care/ Urechea mea omenească/ Nu e în stare nicidecum/ Să distingă un sens/ Și nu înțelege dacă ea a surzit/ Sau cel ce-mi dicta până-acum/ Refuză să mai vorbească/ Și simte că urletul în pustiu/ E singura formă de exprimare./ Pe care/ Eu nu știu/ S-o transcriu” (*Pauză de scris*): „Tu ești popasul în care cuvintele mele/ sunt transcrise în alt alfabet./ Ție mă rog./ fără să știu ce să cer/ în afară de tine însuși./ iar tu transcrii fără să înțelegi cuvintele mele/ și le trimiți mai departe încet” (*Ție mă rog acum*); sau: „Ca între spirit și trup/ Între sens și cuvântul care-l ascunde/ E o mare confuzie./ Ca și când ar fi un singur miracol/ De

nedespărțit./ Când miracolul e chiar despărțirea./ Clipa când carnea cuvântului cade/ De pe oasele albe, uscate/ Ale înțelesului./ Și descoperim/ Că întotdeauna sufletul ne-a legat/ Mai mult decât sângele” (*Ca între spirit și trup*).

Enigmaticele imersiuni aplicate în cercul ultrapermisiv al poeziei Anei Blandiana, se constată, provin din trăirile atemporal-iminente ale unui real textualizat, orientat când spre „amintiri circulare” (R. Barthes), când spre miteme fabulatorii *des-scrise* în morfologia figurațiilor simbolico-meditative, accentuând și definind astfel vastitatea și unicitatea operei. În context, compozițiile selectate în masiva antologie – *Integrala poemelor*, demonstrează temeiul actului de creație în lăuntru careia vocea lirosului „prins în războiul ficțiunilor” (R. Barthes) sublimăază sentimentul vremelnice: „Răstignită pe-o pânză de păianjen/ Căreia îi admir murind țesătura./ Nu-ncerc să scap de ceea ce mi-e scris/ Cu propria mea mână. Ca și ura/ Poemul a țesut năvoade-n jur/ Să prindă-n ele semne și cuvinte./ Învinșă astfel: un cuvânt eu însumi./ Al cărui sens nu mi-l aduc aminte” (*Pânza*); sau: „Sunt eu ființa din oglindă/ Sau doar o formă umplută cu fapte/ Ca o păpușă de călți? (...)/ O ironie zească/ A decis ca toate/ Visele să mi se împlinescă./ Sunt un adult./ Înot în mulțimi./ Mă-nec în realitate./ Pașii mei nu mai sunt anonimi./ Nu mai știu să meargă pe mare./ Deși se zbat./ Brațele mele nu mai pot să zboare./ Nu mă mai recunosc. M-am uitat./ Aș vrea să revin. Dar spre cine? Toți mă dor./ Și mi-e îngrozitor de dor/ De mine!” (*Împănare*).

Exuberanța revelațiilor poetice ale Anei Blandiana își are punctul de desprindere atât din efuziunile fluidizant-lăuntrice, cât și din stările extatice ale sufletului „mult mai speriat de nemurire/ decât de moarte” (*Eretic*), capabile să releve, imagistic, liniile de demarcație dintre invizibilul – vizibilul, necunoscutul – cunoscutul și neînțelesul – înțelesul lumii, ușor de permutabile dintr-un poem în altul. Datorită acestor inevitabile avataruri, retorica blandiană este net superioară tiparelor stilistice *new-moderniste* ale clasicii contemporani generaționisti dintre care puțini au izbutit să treacă pe sub furcile caudine ale himericului dicteu automat pentru a ajunge la *postmodernism*, cum este, de altfel, cazul Anei Blandiana. Iată cum într-o anumită circumstanță s-ar putea explica emble-matic fenomen: „Vino, Doamne, să vezi poezia săracă/ Și poezii căzuți sub istorie blestem./ Vino, gol și frumos, și, de ți-e frig, îmbracă/ Haina strâmtă-a acestui poem” (*Apollo*). Observată din unghiul respectivei atitudini, poezia Anei Blandiana este, cu toată făptura pusă în lumină de imanența sacrului, riguros filtrată de deambulări histrionice, chiar dacă pe alocuri identificăm, desigur, sub aparența vagă a eului hedonic, pulsiuni ezoterice pasagere, greu de înțeles. Consistența verbului scriptural însă reclamă, în sensul „ontologiei posibilului” (Constantin Noica), inepuizabilul extaz liric necesar la înțelegerea reflecțiilor filosofice în imagini esențiale din „lumea reală” care nu poate exista „decât în virtutea cuvântului” (H. Friedrich): „Să mă nasc/ Ca în ritmurile inițiatice/ Din numele meu./ După ce decenii întregi/ Tot ce eram/ S-a concentrat, s-a chircit/ În sămburii câtorva litere oarecare?/ Și acum să o iau de la capăt./ Să caut un alt grind/ Roditor/ Să îngrop semințele/ Și să mă aștept apoi răbdătoare/ Pe mine însămi răsărind?/ Dar cine mai știe/ Cum eram/ Ca să mă identifice ca pe un cadavru/ Privit cu repulsie de-apropie?/ Și, dacă nu, la ce bun/ Să mă tot scriu/ Și citesc/ Din mereu aceleași silabe?” (*De la capăt*). În consecință, efigiile caracteristice consubstanțialității lirice sunt reliefate în mitologii individualizate, susținute de gesturi expresive, care tind, oracular, prin sacralizarea cu maximă pregnanță a Ființei,

să definească menirea demiurgică a creației: „Acest poem durează doar atâta/ Cât îl citești./ Data viitoare când îl vei citi/ Va fi altul/ Pentru că tu vei fi altul/ Și, bineînțeles, va fi complet diferit/ Atunci când îl va citi altcineva./ El există doar în clipita/ Stării tale de spirit/ Pe care a construit-o/ Din ce-a găsit în tine –/ Trecătoare operă/ Ca o foaie de hârtie/ Pe o apă curgând/ Mereu în altă direcție./ Neavând nici o importanță/ Cine a pus hârtia acolo/ Și dacă a scris ceva pe ea” (*Acest poem*).

Așadar, ideea că alchimia scrisului Anei Blandiana, pusă în valoare prin mesaj și limbaj, cel din urmă racordat la elementele unui modernism deghizat, în extensiune, care „este – în termenii lui Lucian Blaga vorbind – ceva «metaforic» (...) chiar și atunci când nu utilizează «metafora» propriu zise”, atribuie poeziei gradul zero al expresivității. Și dacă aceasta, printre alte accepții, mai are și darul firesc de a testa, din perspective înnoitoare de lectură, emotivitatea cititorului, înseamnă că oglesc în text, fără adaos, vectorii ideatici ai unor motive poetice predilecte, infuzate strategic, (printre multe altele: *timpul, neantul, haosul, visul, umbra, oglinda, lumea, ființa, vocea, realitatea, nemurirea, singurătatea, tăcerea*), capabile să exacerbeze ingenios și curajos tertipurile comunicării și să intruzioneze în compoziții, cu intenție ludică, măști multiple ale propriului personaj liric. Asumarea coerentă, infailibilă, a riscului de a impune categoric descendența plăcerii lecturii, nu numai că introduce în relație spiritul și lumea creatoarei, dar și, mai ales, conferă virtuții ineluctabile versurilor în a căror substanță imaginația se suprapune, intercondiționându-se reciproc, peste mituri paradiziace proprii și, de asemenea, peste ficțiuni integral imagologice, sporite în nuanțe. Apetența Anei Blandiana pentru directive de stil caleidoscopice, semnifică, într-un fel, rațiunea unor subterfugii epicolirice metaforizant-ontologice în care regimul ambivalențelor influențează fertil, fără echivoc, logosul: „Nu e nevoie să mă distrug/ Aparentele./ Aparentele au putrezit/ Și au curs ca o spumă murdară/ De pe fața etenei./ Urâtă și veșnică./ Pot doar s-o privesc./ Dacă am destulă putere” (*Poem*), și: „Mă uit la clepsidra/ În care nisipul/ A rămas suspendat./ Refuzând să mai curgă./ E ca într-un vis./ Nimic nu se mișcă./ Mă uit în oglindă./ Nimic nu se schimbă./ Visul opririi/ Din drumul spre moarte/ Seamănă morții” (*Clepsidra*); sau: „Ca o icoană verde/ Decupată din pajiste/ De rama ferestrei./ Iarba îmi crește deasupra biroului/ Printre creioanele/ Pe care încearcă să le convingă/ Să înmugurească./ Printre tastele ordinarului/ Măndre să-i fie ogor./ Firele ei fac umbre-stafii/ Peste pagini./ Bălării./ Înălțuite ca niște litere/ Ale unui text rău prevestitor./ Ca niște imagini/ Ale unor viitoare paragini/ De care mi-e dor” (*Icoană verde*). În altă ordine de idei se poate concluziona că imaginarul Anei Blandiana își trădează izomorfismul, cu transcendență, în reflecții gnomice, exprimate contrapunctic, fără sofisticări, în deplina conștiință a materiei poetice, vizualizantă în sine, atât profunzimele subconștientului, cât și chipurile alterității, justificând, în plan sincron, logica și însemnătatea evoluției postmodernismului în literatura română.

Profil liric

Florina Carvaci

Din memorie

Și casa rămăsese în loc, privindu-ne.
Acoperișul crăpase,
ploaia curgea printre grinzile
ce stau să cadă,
oamenii se adunaseră lângă pereți
și așteptau și nu știau ce așteaptă.
Cineva împărțea ciorbă caldă în vase de lut,
iar bătrânii se bucurau pentru fiecare picătură
în plus.
O femeie aduna resturile în pungi de plastic
și râdea.
Știa cum stau lucrurile în mintea celor care
mai rămân
chiar și pentru puțină vreme.

*
Casa avea ceva din ceea ce nimeni nu știa că
există.
Doar morții nu uitau lucrul acesta
și veneau și scotoceau prin buzunarele
hainelor,
prin sacoșele cu sticle de vin și pâine,
chiar dacă nu găseau,
reveneau de fiecare dată când preotul îi chema.
O mare de oameni îi aștepta,
și ei recunoșteau mâinile întinse,
precum și mâinile care se sustrăgeau.
Recunoșteau cuvintele vii
și cuvintele moarte.
Nu recunoșteau în ruptul capului
că ei sunt oalele și ulcelele lumii.

*
O bătrână trecea sprijinindu-și mâna în ramura
unui copac tânăr, neînflorit.
Un copil îi sprijinea cealaltă mână,
și drumul părea că nu o recunoaște,
deși îl străbătuse de atâtea ori.
Nici ea nu își mai recunoștea urmele.
Pașii se micșoraseră,
iar urmele de acum nu mai semănau cu urmele
de atunci.
Urmele au înfrunzit,
au înflorit
și s-au scuturat...
să nu se piardă...

Din însemnările unui trecător

Stejarul Haiducului,
Drumul Sandului,
Pădurea de tei, Măgura cu liliac,
Drăgănești de Vede – satul lui Coadă lungă
Și al Chirei, cu toate ritualurile țuicii și ale
vinului,
cu oamenii pădurii,
cu oamenii oamenilor,
într-o zi de octombrie

învolverat de evenimente
neaducătoare de liniște și pace!

*
Turla Bisericii Sf. Dimitrie cel Nou,
femeile care pregăteau masa pentru oaspeți
în bucătăria Sălii Trapeze,
pădurea care îi adunase în jurul ei la ceas de
seară,
în sclipirile roșiatice ale vinului „Arsu”.

*
Și vocea preotului se ridica la cer,
o parcelă de onoare se întindea la picioarele
lui,
iar morții își luară florile și paharul cu vin,
ochii le străluciră în bătaia soarelui,
asemeni decorațiilor prinse
în hainele pline de sânge...

*
Și generalul trecea printre cruci,
în lumina amiezii, părea când râu învolburat,
când râu liniștit, când munte, când voievod...
știa că „orice istorie clădită pe adevăr, nu se
prăbușește,”
chiar dacă timpul încearcă să-i ia viața,
adevărul iese la suprafață,
la fel ca iubirea...

Corespondență

Tu scrii poezie, zici.
Ridici la pătrat toate stadiile melancoliei...
dar lumea în care am închis visurile, zâmbetul,
bucuria...
e atât de departe.
Auzi?

E luni și tristețea se insinuează
în frazele încă nescrise.
Un început de săptămână
cu ploii de februarie...
ca o fereastră deschisă la timp...

*
Portobello,
Câinele din fața pensiunii,
Cântecul pescărușilor dimineața,
înainte de răsăritul soarelui.
Tăcerea care sparge altă tăcere în patru,
soarele din pectoralii salvamarului,
începutul promițător al lui iulie 3023.

*
Romii scriseseră pe nisip
numele unei minore.
O dezlănțuire de forțe
luase cu asalt numele fetei.
Ei îl tăiau, îl disecau, îi ciopârteau fiecare literă,
îl aruncau în mare.
Fata nu văzuse încă lumina zilei.

*
Elona,
Bătrânul din fața brutăriei,
Muzeul, Casa de Cultură, Biblioteca,
luminile stridente ale semafoarelor,
Primăria, magazinul de alimente,
bariera...
Banalități, zici.
Nu, zic. Poezia unei străzi cu nume de apă!

*
Așteptarea aceea care îți joacă feste.
Care îți cade din mâini și se prăbușește la
picioarele tale
și țipă și se rostogolește
deposedată de orice bucurie.

Așteptarea aceea care te cutremură și
îți arată toate punctele cardinale
și tu nu le vezi.

Așteptarea aceea de zi și de noapte
care își fâlțâie aripile sub ochii goliți de orice
perspectivă,
care merge cu tine acasă sau la job
sau merge cu tine în tren, în mașină,
pe stradă, la film, la doctor...
așteptarea aceea care îți întoarce realitatea pe
dos -
te obligă să reduci viteza...
fără nicio justificare.

*
Venea câteodată un timp al tuturor timpurilor,
ne străbătea fiecare oscior, fiecare nerv.
Ne cerceta, ne recunoștea...

Prima poezie dedicată Teleormanului

Cercetând vechi publicații, am găsit în Almanahul „Milcovului”, apărut în 1861 la Focșani, în Imprimeria Comisiunii Centrale (p. 65-67), o poezie dedicată Teleormanului de Athanase I. Moschuna, fost coleg de școală la Rușii de Vede cu Alexandru Depărățeanu, ajuns mai târziu deputat și secretar particular al lui Ion C. Brătianu. Transcriem aici această poezie, scrisă în alfabet de tranziție. Este prima poezie dedicată Teleormanului, după știința noastră. La 163 de ani de când a fost publicată, pare la fel de actuală, doar parfumul arhaic s-a preschimbat.

Stan V. Cristea

Teliormanul

Oltul lin ici șerpuieste,
Colo Danubiu, râu faimos:
Amândouă ne ocolește
Locul nostru cel frumos.

Ici câmpii de holde pline,
Colo dealuri și păduri,
Bălți întinse cu ape line,
Pârâiașe-n cotituri.

Sate multe, patru-orașe,
Oameni veseli, oameni vii,
Femei, fete dragălașe,
Toți c-o vorb-a Romei fii.

Porturi două, comerț mare,
Vasele încarc mereu,
Și Românul grijă n-are
C-a scădea grânarul său.

Teliorman, dulce nume!
Județ mare și bogat,
Soarta ta astăzi în lume
Dumnezeu a-ncununat.

Domnul bun, al nostru tată,
Alesandru Ioan Întâi,
Când va pași el odată
Ici la noi, la ai săi fii,

Va-ntreba Teliormanul,
Ăst județ cu nume mare,
Vrea, dorește el, sârmanul,
Vreo reformă, vreo schimbare!

Noi i-om spune toți odată,
Bărbați, femei și copii:
Să trăiesci al nostru tată,
Domn putinte să ne fii.

Dumnezeu să-ți dea putere
Țara noastră-redica,
Unde tot Românul cere,
Unde ea odat-era.

Noi dăm inimi, noi dăm brață,
Dăm credință pân-la moarte,
Dăm voinici, dăm și viață,
Pe progres, pe libertate.

Roșiorii vor fi iar
În regiment cum au fost,
Bate toți glodu-n picioare,
La front, mândri, l-al lor port.

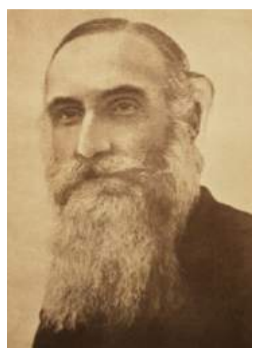
Îmi aduc ei încă-aminte
De Mihai, de Bravul lor,
Când cu dânșii înainte
Regeneră ăst popor!

Ath. Moschuna

Teleormanul, evocat de scriitorii săi

Motto

„Să-ți adâncești cât mai cu bogăție priceperea întru descifrarea lumii tale, astfel încât, localnic fiind, să poți deveni universal, ridicând cu tine spre înălțimi și spiritualitatea părții tale de cer.”

Gala Galaction

„În acești treizeci de ani de lipsă, visul mă adusese înapoi [la Didești, în satul natal] de numeroase ori. Visam casa părintească, mărită, prefăcută în altceva decât fusese, uneori amestecată cu turnurile bisericii și atunci semăna cu o ciudată mănăstire.

Un schit fusese aici, în vremuri, despre care povestea tata Silvestru, cel din urmă călugăr, odihnea lângă altarul biseriței. Casele și acareturile moșiei erau vechea gospodărie călugărească, prefăcută de arendașii statului secularizator... Mă născusem aici, sub grinzile întărite de călugări. Petrecusem toată copilăria – treisprezece ani – și apoi mă înstreinasem. Dar cei din satul meu nu mă uitau, iar eu nu puteam să-i uit. (...)

Știam că «măgura» e tot la locul ei, la gura beciului călugăresc... Secularizarea dăduse peste călugări tocmai când isprăveau un rând de chilii și când biserica mai veche era împrejmuită cu zid înalt. Dar beciul din coasta chiliilor rămăsese neacoperit și pustiu. (...)

A doua zi, pe jos, însoțit numai de nepotul duhovnicului care mă botezase, am intrat în pădurea primelor mele vise, primelor flori culese și primelor basme făcute de mine însumi.

E și azi, întreagă, la locul ei, pe malurile Vezii și pe acolo pe unde Vede se întâlnește cu Tecuciul. Crește dreaptă, falnică, în sus, spre soare. Rar așa carpeni și așa stejari, drepti ca făciile.

Pădurea aceasta stă vie și tainică în zarea tuturor închipuirilor, tuturor amintirilor și tuturor primăverilor din literatura mea. Pe aici am trecut, am visat și am binecuvântat toate frumusețile și toate durerile sufletului meu.

O regăsesc neschimbată, fără vârstă, plină de aceeași veșnică poveste, spusă din vârfuli clătinate, din stele mari de aur, căzând în ierburi și în viroage, din viersul de păsări și din zumzet de bondari...

Pe aici e calea marii înțelepciuni. Pe aici inima se limpezește și așteptările supreme sunt în floarea miraculoasă...”

(Gala Galaction, *Prin țară*, Buc., Ed. Sport-Turism, 1975, p. 78-80)

„Revăd totdeauna, cu sărbătoare sufletească, aceste ținuturi vaste și mănoase ale Teleormanului! M-am pomenit pe pământul negru și întins ca masa al acestui județ și lumea cea dintâi sufletească s-a rezemat pe zarea lui rotundă și perfectă. În dimineața de mai și de iunie, am plutit cu ciocârliia deasupra valurilor fericite ale holdelor și, an după an, am crescut, spre ceruri, cu spicul grâului și cu sipica... De pe sânul Teleormanului am cules primele flori de măceș și primii bujori. Aici am văzut, în august, pădurile de porumb și, în octombrie, măgurile de drugi galbene ca aurul vechi. În Teleorman am cunoscut taina codrului. Printre stejarii și carpenii de pe malurile Vezii, străbătuți rar de raza soarelui, am învățat, de mai înainte, vraja sfântă a vitraliilor de catedrală...”

(Gala Galaction, *Prin țară*, Buc., Ed. Sport-Turism, 1975, p. 39)

„...Turnu-Măgurele este interesant din punct de vedere geografic, economic, comercial, istoric, arheologic. Dar această felurită importanță a capitalei județului meu natal este mai presus de competența și de preocupările mele... Pe lângă aceasta eu cunosc orașul de la sfârșitul veacului trecut și încă privit prin trandafirul ceață a legendei, a închipuirii și a călătoriilor făcute de alții...”

Acum vreo 10 ani, am scris romanul *Papucii lui Mahmud*, Turnu-Măgurele este scena mijlocie, pe care apar eroii mei, între Roșiorii-de-Vede (scena întâia) și Istanbul (scena din urmă)... Am adunat în acest roman o bună parte din însemnătatea, din poveștile, din farmecul și din legenda teleormăneană, pe cerul cărora Turnu-Măgurele era astru de mărimea întâia.

Lumina legendară începuse să se reverse peste codrii și peste mănoasele noastre câmpii mai înainte de nașterea mea. Turnu (fără Măgurele, cum zicem noi teleormănenii), Turnu fusese punct însemnat și părghie strategică în războiul din 1877-1878... Județul nostru, scaldat de Dunăre, fusese calea oștirilor și martorul multor acțiuni militare, preparatoare sau defensive... Când cuibul de la Plevna s-a prăbușit și viteazul Osman și-a predat sabia, Turnu a fost unul din primele noastre orașe care a privit convoaiele eroilor de la Plevna, unii paznici, alții prizonieri... După ce războiul s-a sfârșit și împărații s-au împăcat, în aurora vieții românești celei noi, Turnu, cu schela lui la Dunăre, a fost albia prin care se scurgeau cerealele județului și locul de întâlnire al auzului cu toate efigiile europene. Orașul nostru a trăit, între anii 1880 și 1892, un crâmpei de viață, mai mult decât îndestulă, mai mult decât plină de noroc...”

(Gala Galaction, *Prin țară*, Buc., Ed. Sport-Turism, 1975, p. 84-85)

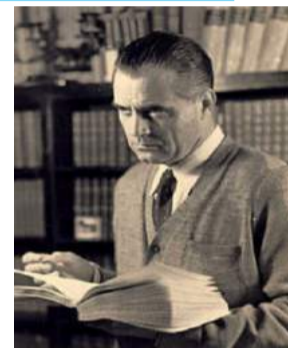
„Într-adevăr, în lumina fină și sură pe care o cerne din înălțime, printre bizare flori de lalea, nu știu ce sită prevestitoare de ploaie abundentă, Alexandria apare risipită, rară, aproape rurală... Între noi și Alexandria este deocamdată râul Vede, râu capricios, care-și schimbă albia neconștient și cu ale cărui toane și isprăvi sunt familiar din copilărie.

Albia Vezii, adică vatra capriciilor ei vechi și noi, ar putea de obicei să găzduiască Dunărea întreagă. Aici, în preajma Alexandriei, sunt largi scobituri în pământ, locuri joase și inundabile și un pod peste care trecem dar care altădată, desigur, era aiurea și care peste zece ani nu va mai fi aici.

Alexandria, oraș model, oraș tihnit, oraș zidit pe nisip și pe pietriș umed... Străzile lui sunt toate căi și, din orice stradă, vezi, la marginea orașului, câmpia înconjurătoare, ridicată ca o bordură de farfurie... Am mai văzut odată acest oraș dar demult, într-o excursie juvenilă, făcută într-o zi de Sf. Ilie, de la Roșiori până aici...”

(Gala Galaction, *Prin țară*, Buc., Ed. Sport-Turism, 1975, p. 40)

Zaharia Stancu

„După cum se știe, m-am născut în 1902, în comuna Salcia – denumită în roman Omida [în romanul «Desculț»] – comună așezată din vechime pe lungă, săraca și îngusta vale a Călmățuiului, în județul Teleorman. Acolo am deschis ochii în lume.

Cum arăta casa în care m-am născut? Întocmai așa cum am descris-o în *Desculț* și în *Dulăii*.

Casa a rămas așa cum o descriesem eu, până acum 30 de ani, când unul din cumnații mei care o locuia a dărâmat-o pentru a construi pe același loc alta ceva mai fătoasă și mai confortabilă. (...)

Acolo, în casa părintească și pe ulițele satului Salcia am învățat să vorbesc, să merg și să muncesc. Tot acolo am făcut cunoștință cu lucrurile de pe pământ și din cer, cu ființele apelor, ale câmpiilor și ale pădurilor.

Acolo am aflat ce este omul.”

(Zaharia Stancu, *Viață, poezie, proză!... Confesiunile lui Darie*, Buc., Ed. Eminescu, 1975, p. 120-121)

„Trăiam într-un sat, care era destul de departe de Dunăre dacă făceam drumul de aici până la fluviu cu piciorul, și destul de aproape, dacă-l străbăteam cu trenul.

Dar nu totdeauna aveam la îndemână gologanul care-mi trebuia ca să cumpăr biletul de tren.

Uneori mă duceam la Turnu [Măgurele] călare, alteori mă duceam pe jos, iar din când în când, destul de rar, îmi îngăduiam luxul de a întreprinde această călătorie cu trenul. Însă trenul nu-mi plăcea. Era prea zgomotos și locomotiva alimentată cu cărbuni scotea pe coșul ei, care se aseamua cu o pălnie, prea mult fum înecăcios și prea multe scântei.

Pe jos, drumul între satul meu și Dunăre îmi părea a fi nesfârșit de lung și de obositor. Gândiți-vă: douăzeci și cinci de kilometri călcați de tălpile goale ale unui copilându!

Dacă aș fi avut un cal!

Uneori aveam în aria noastră un cal sau chiar doi. Alteori nu aveam decât niște capre cu barbă.

Când mi se făcea dor nesfârșit de Dunăre, împrumutam un cal de la vecini sau de la vreo rubedenie. Atunci calea între satul meu și apa cea mare și mereu turbure se scurta la două ore. Împiedicat cu un capăt de frânghie, calul păștea liniștit până la saț, în zăvoaiele bogate, iarba grasă.

Cu ochii larg deschiși, priveam bătrânul fluviu care se izbea ușor de țărături și clipea. Soarele lumina nesfârșirile și vântul, adiind, clătina ușor ramurile sălciilor pletoase.”

(Zaharia Stancu, *Triumful rațiunii*, Buc., Ed. Eminescu, 1973, p. 177-178)

„La puține zile după absolvirea școlii primare, am plecat la oraș, la Roșiorii de Vede, nu pentru a învăța mai departe carte, cum aș fi voit, ci pentru a-mi câștiga existența. (...)

Cel mai mult însă orașul îmi plăcea noaptea. Atunci mă opream în vitrinele luminate ale librăriilor – erau vreo cinci pe aceeași stradă – și priveam cărțile expuse. Aflam nume de noi autori, memorizam titluri de cărți, cu sutele, și-mi făgăduiam ca în timpul cel mai scurt să mi le procur și să le citesc.

Dar cu ce bani să le cumpăr, și de timp, pentru a le citi, cum să fac rost? Stăpânul îmi cerea muncă, iar eu îi dam muncă atât cât îmi cerea și, uneori, cu îndârjire, mai mult decât îmi cerea. Atunci nici vorbă nu mai putea fi de citit.

Mă mulțumeam să compun în cap poezii și să le țin minte. După un oarecare timp însă, rândurile și strofele din mîntea mea se amestecau, totul se învălmășea și se prăbușea în uitare. Nu mă supăram. Știam că am capul supraîncărcat de imagini. Nu aveam decât să le chem și ele veneau duim. Lucrul îmi reușea, mi se lumina fața și chiar zâmbeam.”

(Zaharia Stancu, *Viață, poezie, proză!... Confesiunile lui Darie*, Buc., Ed. Eminescu, 1975, p. 13-14)

TELEORMAN - 583 / ASTĂZI

Palatul Administrativ al județului Teleorman

Pagina de față nu face altceva decât să oglindească, fie și numai prin câteva imagini dintre atâtea câte se întâlnesc la tot pasul, un prezent continuu pentru județul Teleorman, care nu mai este „un necunoscut”, cum îl vedea Nicolae Iorga prin 1927. La aproape 100 de ani de la constatarea savantului, el este cu totul și totul schimbat, iar peste alți 100 de ani va fi, poate, greu de comparat cu ce a fost...

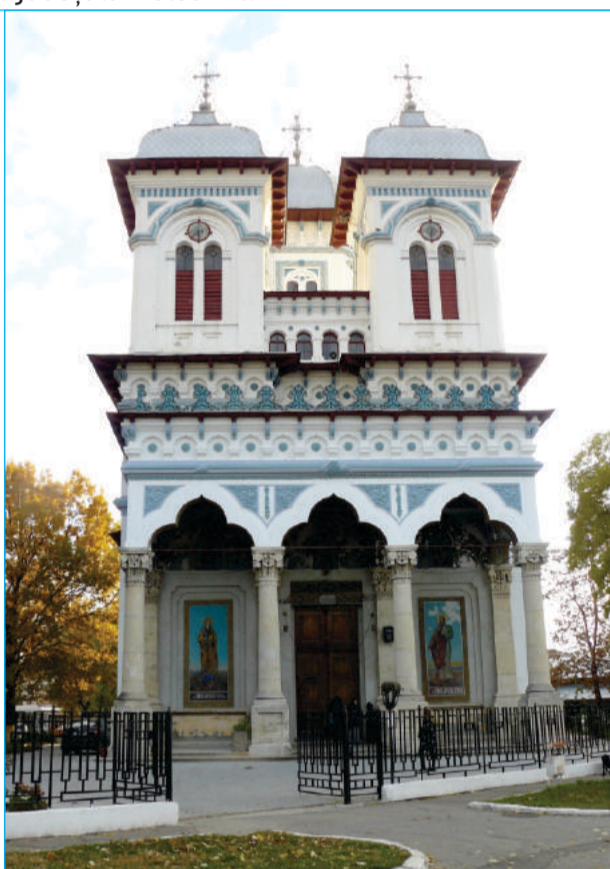
Centrul pietonal al Alexandriei (proiect)

Centrul pietonal din Roșiorii de Vede

Școală Gimnazială din Zimnicea

Catedrala „Sf. Alexandru” din Alexandria

Spitalul Județean de Urgență Alexandria

Colegiul Național „Al.I. Cuza” din Alexandria

Biblioteca Județeană „Marin Preda”

Centrul Multifuncțional din Alexandria

Centrul Memorial „Marin Preda”, Siliștea-Gumești

Ziua Culturii Naționale la Alexandria (2024)

Cinematograful din Turnu Măgurele

Revizitări critice

Cristian Gabriel Moraru

Lirica lui Vasile Alecsandri

Dacă Mihai Eminescu a constituit ipostaza selenară, abisală, metafizică a liricii românești din secolul al XIX-lea, fiind un tipic reprezentant al romantismului înalt (High Romanticism), Vasile Alecsandri (n. 14 iunie 1818, Bacău – m. 22 august 1890, Mircești, jud. Iași) a fost, de bună seamă, reversul medaliei, adică ipostaza solară, apolinică, moderată a romantismului românesc de tip Biedermeier.

Ipostazele creativității literare alecsandriene sunt multiple: poet, prozator, dramaturg, culegător și prelucrător de folclor, ctitor de reviste literare („România literară”). Bardul de la Mircești a ilustrat în opera sa literară programul estetic pașoptist la modul superlativ. Opera sa poetică este alcătuită din următoarele cicluri sau volume de versuri: *Doine și lacrimioare*, *Mărgăritărele*, *Suvenire*, *Legende nouă*, *Ostașii noștri*, *Pasteluri*.

De asemenea, V. Alecsandri a publicat antologia de folclor literar *Poezii populare. Balade (Căntece bătrânești) adunate și îndreptate* (1852-1853), în două volume, respectiv *Grammaire de la langue roumaine*, tipărită la Paris, în 1863, sub pseudonimul V. Mircesco. În calitate de culegător de folclor, poetul moldovean scrie în prefața la culegerea sa de poezii populare vestita afirmație „românul e născut poet”, acesta văzând în literatura populară o sursă importantă de inspirație. În antologia de literatură populară a lui Alecsandri, apar pentru prima oară tipărite baladele populare *Toma Alimoș și Miorița*, despre cea din urmă unii comentatori literari declarând că este capodopera sa.

Vasile Alecsandri este primul om de cultură român care demonstrează unitatea folclorului nostru, acesta culegând texte populare din mai toate regiunile locuite de români. Ba mai mult, acesta încearcă o primă clasificare a acestora, împărțindu-le pe specii: căntece bătrânești (balade), doine (cântece de dor), cântece haiducești (de codru), hore sau cântece de jale. El realizează chiar și o versiune franceză a baladelor, în 1855, apreciată de literații francezi ai epocii. Meritul lui Alecsandri este acela că el șlefuieste aceste „giuvaieruri” populare, cu scopul de a le restabili frumusețea estetică originală.

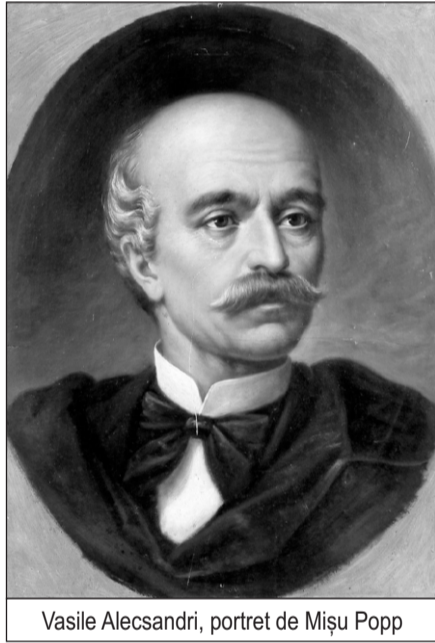
În volumul de debut, *Doine și lacrimioare* (1853), Alecsandri are două surse majore de inspirație: în *Doine*, primul ciclu de versuri al volumului, modelul îl constituie evident textul popular, pe când în ciclul de *Lacrimioare* este cântat amorul pentru Elena Negri (Steluța).

În cele 23 de doine din primul ciclu de versuri, întâlnim *doina de dragoste*, reperată în *Crai-Nou, Urșiții, Zburătorul, Doina iubirei* sau în *Mândruța de la munte* („Mândruța de la munte, / Ce nu treci cole, pe punte, / Să te strâng la peptul meu? / Că te-ăș face, zău, puicuță, / Să urești a ta căsuță / Și să uiți pe Dumnezeu” – Vasile Alecsandri, *Poezii*, vol. I, pref. de Paul Cornea, Buc., Ed. pt. Literatură, 1967, colecția „Biblioteca pentru toți”, p. 68), *doina de dor*, întâlnită chiar în poezia *Doina* care deschide volumul („Doina, doiniță! / De-aș avea o puicuță / Cu flori galbene-n costiță, / Cu flori roșii pe guriță! // De-aș avea o mândruță / Cu ochișori de porumbică / Și cu suflet de voinică! // De-aș avea o bălăioară / Naltă, veselă, ușoară, / Ca un pui de căprioară! // Face-m-aș privighitoare / De-aș cânta noaptea-n răcoare / Doina cea dismierdătoare!” – *ibidem*, p. 5; această doină a lui Alecsandri avea să fie imitată mai târziu de Eminescu în poezia *De-aș avea*, publicată în revista „Familia” a lui Iosif Vulcan) sau în *Dorul românei*, *doina de jale*, evidentă în *Maghiara* („Cu ce jale, ce amar / Plâng doi ochi pese hotar / Cât se bate, cât suspină / O inimă de dor plină / Colo-n țara cea vecină!” – *ibidem*, p. 24), *doina haiducească*, truvabilă în poeziile *Strunga*, *Cântic haiducească*, *Groza* sau *Andrii-Popa* („Cine trece-n Valea-Seacă / cu hamgerul fără teacă / Și cu peptul dezvălit? / Andrii-Popa cel vestit! // Șapte ani cu voinicie / Și-au bătut joc de domnie / Și tot pradă nencetat, / Andrii-Popa, hoț bărbat!” – *ibidem*, p. 32) sau *doina de cătanie* remarcabilă în *Cântic ostășesc* („Cât mi-a sta mâna voinică / Pe-a mea pală ostășească, / N-aibă grijă de nimică / Țara mea cea românească” – *ibidem*, p. 71).

Alecsandri mai valorifică și personaje cunoscute din folclorul românesc, cum ar fi Baba-Cloanța, Strigoii, Făt-Logofăt.

Alteori, putem identifica teme literare noi pentru lirica epocii, cum ar fi aceea a călugării tinerelor fete fără voia lor din poezia *Sora și hoțul*, temă exploataată mai pe larg și în nuvela *Margarita*. Tot în această poezie întâlnim sonori preeminescieni: „Hai cu mine-n codrul verde / S-auzi Doina cea de jale, / Când plăieșii trec în vale / Pe cărarea ce se perde.” (*ibidem*, p. 16), Alecsandri anticipându-l pe Eminescu, cel din *Floare albastră*.

Lacrimioarele, al doilea ciclu al volumului de versuri, conțin în general o lirică de dragoste scrisă în intimitatea iatacului, fără mari efuziuni sentimentale. Poetul deplânge moartea iubitei sale, Elena Negri, alintată când Ninița, când Steluța, ca în poezia cu titlu omonim: „Tu, care ești perdută în neagra vecinicie, / Stea dulce și iubită a sufletului meu! / Și care-odinioară luceai atât de vie / Pe când eram în lume tu singură și eu!” (*ibidem*, p. 99).

Vasile Alecsandri, portret de Mișu Popp

Din acest ciclu mai interesează descrierea naturii campestre din poezia *O noapte la țară*: „Frumoasă e câmpia cu dulcea-i liniștire / Pentru acel ce fuge de-a lumei amăgire, / Pentru acel ce caută un trai neînsemnat! / Plăcut, plăcut e ceasul de griji nentunecat, / Și dulce este viața ce curge lin, departe / De-al omeniei zgomot, de-a ei fumuri deșarte!” (*ibidem*, p. 109), care consonează cu temperamentul poetului, obișnuit să guste tihna odihnei și dulceața reveriei poetice la moșia sa de la Mircești, sau poezia *Păscarul Bosforului*, scrisă la Constantinopol, în iunie 1845, așadar cu un deceniu înainte de apariția celebrului volum de versuri *Florile Bosforului* al lui Dimitrie Bolintineanu.

Alte poezii (*Veneția, Barcarolă venețiană, Biondineta, O seară la Lido, Gondoleta, La Veneția mult duioasă*), datate septembrie-octombrie 1846, cântă romantic Veneția înaintea lui Eminescu, ilustrul său succesori la tronul poeziei românești.

Suvenirele configurează același univers liric propice visării (*Visul* este poezia care inaugurează acest ciclu poetic), consolării cu duioase amintiri ca această inscripție *Pe un album*: „În zădar vîiește Cerna și se bate / De-a ei stânci mărețe, vechi, nestrămutate, / Și-n cascade albe saltă pe-a lor sân ... / Apa-i trecătoare, petrele rămân! // În zădar și anii s-adun cu grabire, / Trecând peste inimi ce-au gustat iubire / Suvenirul dulce de-un minut slăvit / Printre-a vieții valuri stă-n veci neclintit!” (*ibidem*, p. 172).

Altădată, iubita este cea care reușește să-i trezească în suflet „poetice simțiri” ca în această siropoasă și naivă romanță: „De-aș fi, iubito, gingașa floare / Ce crește-n vale, lângă pârâu, / Aș da și roua și mândrul soare / Pe-o rază dulce din ochiul tău. // De-aș fi, iubito, paserea mică / Ce pintre frunze saltă ușor, / Pe-a tale brațe stând fără frică, / N-aș vrea în lume ca să mai zbor. // De-aș fi, iubito, vântul de seară, / Eu nicio floare n-aș îngâna, / Ci cât e noaptea de primăvară / Pe sânu-ți fraged m-aș legăna. // De-aș fi, iubito, îngerul care / Te-adoarme noaptea cu glasul său, / Ți-aș fura

tainic o sărutare / Și-n cer te-ăș duce pe sânul meu.” (*ibidem*, p. 173).

Mai atrag atenția în acest ciclu de *Suvenire* și poemul dedicat unei săgalnice *Dridri*, acest nume Eminescu rimându-l în chip ingenios cu numele lui Alecsandri în poemul său *Epigonii*, sau strofele închinete bunului său prieten, C. Negri. În rest, aceleași dulcегării de factură ocazională cu care ne-a obișnuit.

Mărgăritărele continuă discursul liric început în *Lacrimioare*, doar că aici poetul ciupește în plus coarda patriotică a lirei sale. Poezii ca *Deșteptarea României*, *Hora Unirei* sunt dovezii irefutabile în acest sens. Mai suscită interesul legenda *Biserica risipită*, care cultivă o atmosferă agitată și în care-lauzim pe Satan urlând lugubru într-o biserică situată pe țărmurile Bistriței: „Răpezi-mă-voi de-aice, / Și în gheară de-o voi strânge, / Limba-n clopot o voi frânge, / Vecinic ea să nu mai sune / Ceasul crunt de rugăciune!...” (*ibidem*, p. 128), motivul satanic fiind reluat, parcă programatic, și în legenda intitulată *Muntele de foc*: „Vântul bate, cerul tună, / Munții urlă, Satan râde, / Iadul vesel se deschide / Și cu noi cântă-mpreună.” (*ibidem*, p. 228).

Într-o noapte la *Alhambra*, prilejuit de o călătorie a poetului în Spania (mai precis Granada, după cum aflăm din indicația de la finalul poeziei), prin 1853, apare chipul maurei Linda-Raia, reluat și în poeziile *Seguidilă* sau *Linda-Raia din Pasteluri*.

Cea mai rezistentă parte a liricii lui Alecsandri o constituie însă *Pastelurile*. Criticul Eugen Simion a intuit cel mai bine, de altfel, care era atmosfera prielnică pentru a scrie a bardului de la Mircești, mai ales când vine vorba de pastelurile sale, în care predomină „tehnica picturală” (vezi G. Călinescu):

„Alecsandri scrie cu precădere iarna, anotimpul pe care îl detestă cel mai mult. Când se face frumos afară, se pregătește de călătorie. Literatura este lăsată atunci deoparte, fără remușcări, până ce un nou val de frig, o ploaie răcoroasă, o ceață groasă îl fugăresc, iarăși, în cămin. La adăpost de urgiile naturii, gustul pentru artă îi revine, în tihna biroului fantazia se eliberează. *Liniștea, confortul interior și timpul rău* sunt cele trei condiții preliminare ale scrisului său. Fără de ele, Alecsandri nu se poate apropia de masa de lucru. N-are, cum se zice, *stare*. Nicio forță din interior și din afară nu-l poate hotări să-și înfrângă inerția și să se apuce să scrie dacă nu există ambianța favorabilă: cabinetul de lucru bine încălzit, candelabru aprins, ceaiul aburind pe masă, focul pălpâind vesel în sobă ... Numai atunci simte îndemnul de a pune mâna pe condei, numai sub apăsarea «despotismului îngrozitor al iernei» poetul își notează impresiile. O *recluziune* jumătate impusă, jumătate căutată precede, dar, hotărârea lui Alecsandri de a scrie.” (Eugen Simion, *Dimineața poezilor*. Eșeu despre începuturile poeziei române, Buc., Ed. Cartea Românească, 1980, p. 195).

G. Călinescu aprecia la pastelurile lui Alecsandri tocmai faptul că poetul introducea pentru prima oară în lirica românească motivul intimității casnice, ca în pastelul *Serile la Mircești*: „Perdelele-s lăstate și lampele aprinse; / În sobă arde focul, tovarăș mângăios, / Și cadrele-aurite, ce de păreți sânt prinse / Sub palidă lumină, apar misterios.” (Vasile Alecsandri, *Poezii*, vol. II, Buc., Ed. pt. Literatură, 1967, colecția „Biblioteca pentru toți”, p. 7).

Acest tip de lirism descriptiv al peisajelor rustice, în care iarna apare personificată ca în mitologia populară, iar poetul exultă la venirea primăverii ca în celebra *Lunca din Mircești* este completată de prezența oamenilor, de regulă țărani sănătoși, harnici, muncitori, care nu se fereșc nici să-ncropească idile ca în pastelul *Rodica*.

În afară de *Pasteluri*, *Legende* care evocă trecutul istoric (*Dumbrava roșie*, *Pohod na Sybir*, *Dan, căpitan de plai*) și chiar mitologic (*Legenda rândunicăi*, *Legenda ciocărliei*, *Legenda lacrimioarei*, *Prier și fata iernei*) al poporului nostru, respectiv *Ostașii noștri*, care adună o suită de ode închinete celor care-au luptat în Războiul de Independență (*Balcanul și Carpatul*, *Penes Curcanul*, *Sergentul*, *Hora de la Plevna*, *Hora de la Grivița*, *Odă ostașilor români*), completează fericit o operă poetică, menită să illustreze în cel mai înalt grad specificul național.

Chenar liric

Târziul mistuie trupul
ca o văpaie turbată
a unui război nocturn,
în care cenușa-i fierbe
alintându-se în palmele
crăpate ale friții,
adâncită în focuri
răspândite ale unui
univers necunoscut...
Încă!

Umbră calcă apa și suspină
diferit de singurătatea nopții.

Când își astămpără somnul
cocorii în înalt, cerul tace!

Pe-o pustă-ntinsă,
noaptea-nspăimântată,
ascultă dorul unei cucuvele.

Doar inima ta-mi șoptește
scriind cu fiecare sclipire
de privire...
un poem nemuritor!

Noaptea...
este de-o veșnicie aceeași
obraznică și posomorâtă
la fel pentru toți,
ca norul,
ploaia și noroiul,
moartea și lacrima...
Doar visele se schimbă!

Universuri mâncate de ploii,
și raza unei luni sfărâmicioase
care vag despică timpul!

S-au stins ochii nopții
într-o tristețe aplecată
vegheată de o stea obosită!

La apus, magii călăreți,
iar după ei... umbra!

O frumoasă mamă cu fiul ei
dorm în fiecare noapte-mbrățișai,
în buza nopții, luna risipită
înjunghiată de un vis!

Aștrii de metal se lovesc de tavan,
florile cerului amestecate
cu mâna mamei,
cern un cântec ușor de leagăn!

Dragostea se rupe de moarte
și fiul întreabă cu-n murmur pe buze:
Mami, în noaptea asta
de ce toate stelele tac?

Marian Vișescu

Cronica literară

Nicoleta Milea

Întâlniri cu scriitori și cărți

În fiecare scriitor, dar mai ales într-un istoric și/ sau un critic literar, se ascunde cu certitudine un cititor pasionat, avizat, de cursă lungă, și care scrie despre ceea ce a citit, pentru că, pur și simplu, spiritual, el nu poate trăi altfel. Chipul ascetic al cărților îi asigură fascinantă întâlnire cu sinele, prin pătrunderea directă, imediată, în sensibilitatea celuilalt. Sagace și elaborat, potrivit adevăratei vocații, cărțile istoricului și criticului literar Stan V. Cristea sunt măsura culturală a personalității sale, dominată de o rară capacitate de adaptare intelectuală și un profund simț al valorii estetice. Numai o viziune dialectică ne poate introduce în interiorul fenomenului, ne oferă posibilitatea de a-i înțelege severitatea scrisului îngrijit, sub semnul disciplinei și al imensei căutăți spre desăvârșire. Explorându-și cu spirit critic zestrea originară și respingând orice formă de mimetism servil, cărțile Domniei sale s-au impus prin forța și puterea judecăților de valoare, în maximă libertate de exprimare, în causalitatea lor reală și totodată în diversitatea efectelor de netăgăduit, pentru că operele, din toate timpurile, au fost și sunt, în fapt, „oglinzi vremii” lor. Mai rar o operă despre care să se poată spune, ca despre aceasta, că este omul însuși care a făurit-o și pentru care a primit, binemeritat, Premiul Opera Omnia al Filialei București - Critică, Eseistică și Istorie Literară a Uniunii Scriitorilor din România.

Exegeze deschise istoriei literare, texte din recentul volum publicat de Stan V. Cristea, *Scriitori în oglinda vremii, Cronici literare: 2019-2024* (Craiova, Ed. Aius, Craiova, 2024, 403 p.), au solicitat o documentare asiduă, altele, în plus, un spirit de observație aparte, dar totul a fost judecat după cele mai mici detalii, cu înțelepciunea cunoașterii celor 56 de cărți care fac substanța volumului, pas cu pas, pentru a fi puse în deplina lor valoare. Larga arie de cuprindere a celui ce scrie pare că devine aici un simbol de consubstanțialitate cu cartea/ cu cărțile, lucrate/ muncite, din nevoia de a semnifica. Iar pactul în formatul fizic al cărții cu lumea nu ar fi posibil, dacă editurile nu le-ar fi asigurat o existență autonomă.

Astfel reunite, cărțile supuse lecturii – potrivit mărturisirii autorului – nu au fost alese aleatoriu, ci pe baza unor afinități manifestate de-a lungul timpului. Dovada vie, propriile studii și cercetări publicate, cu privire la Mihai Eminescu, Constantin Noica și Marin Preda. Alte reperi sunt: Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Damian Stănoiu, Ion Minulescu, Emil Cioran, Miron Radu Paraschivescu, Dumitru Radu Popescu și Augustin Buzura, pentru care a simțit o empatie aparte, în unele cazuri pe motiv că sunt originare din aceeași zonă geografică din care el însuși provine, altelei pentru că „impun un profil semnificativ în contextul literar românesc, de ieri și de astăzi, cu toții numărându-se însă printre «marile nume» ale literaturii române”. Cartea nu este împărțită în două secțiuni, dar de la un moment dat, în titluri, accentul cade pe numele autorilor cărților comentate și argumentul vine imediat: „cititorul va înțelege că optăm pentru unitatea de timp și de evoluție a istoriei literaturii române, în care se integrează atât marii săi scriitori, cât și exprimările scriitoricești de astăzi”.

De la „Argument”-ul succint ca dimensiune, dar lămuritor, se trece la cronicile literare care se constituie „în contribuții indirecte de istorie literară, întrucât au în vedere volume care, deși aparțin unor genuri literare diferite, prin problematică ele se circumscriu, explicit sau în subsidiar, acestui domeniu”. Modalitatea aleasă nu a avut în vedere cronologia apariției lor, anterior, în reviste literare, ci a urmat prezența scriitorilor în istoria literaturii. Ceea ce are preț pentru comentator sunt faptele, inițiativele culturale, literatura publicată, contribuțiile scriitorilor, puse sub semnul unui generos climat de afirmare a valorilor estetice, implicând și alte aspecte ale culturii.

Parcursând cele 56 de cronici literare, avem toate motivele să recunoaștem deplina consonanță a titlului cărții, „Scriitori în oglinda vremii”, cu pandantul său conceptual. În prima parte, autorul acestui riguros volum, parcurge cu minuțiozitate și cu severă atenție cărți de cronici, eseuri, studii, cărți ce le-au fost

dedicate unor mari scriitori și în care ei „se oglindesc”/ „se reflectă”. Criticul cultivă motivul „oglinzii” dintr-o diversitate de unghiuri, ce presupune o reală înțelegere a raporturilor dintre fenomenul literar/ cultural și factorii generați și determinați de o analiză pătrunzătoare, grație unor disocieri fine și examinate cu luarea în considerare a unor circumstanțe diverse, a unor situații cu acțiune multiplă asupra domeniilor de interferență: creație – cultură – ideologie.

Edificatoare în acest sens sunt „biografiile paralele” în prezentarea eminescologului Nicolae Georgescu, sub titlul *Politică și poezie. Viața Veronicăi Micle lângă Eminul ei iubit* (2021). Criticul deslușește, dincolo de sintagma din titlu, perspective ce decurg din interferențele sau implicațiile politice în biografiile celor doi, dar și mai mult, adică „perspectiva sub care trebuie înțeles Eminescu, prin biografia sa, față de politica și mentalitățile vremii sale”.

În volumul lui Zenovie Cărlugea, publicat sub titlul *Mihai Eminescu. Dicționar monografic: Oameni din viața lui* (2019), criticul recunoaște unicitatea lucrării, până acum nemaifiind publicată o altă carte de această formulă, adică un „dicționar monografic”, cum îl numește autorul. Textele și inter-textele, într-un număr de 180, se constituie în perspective deschise de cercetări unui spirit agil, recunoscut pentru locul distinct pe care îl ocupă de acum în eminescologie.

Tudor Nedelcea față de Eminescu ne este prezentat în chip vădit în cronică *Eminescu. Ipostaze ale biografiei prin operă*, despre volumul „Eminescu” (2020). Criticul remarcă arhitectura masivei cărți, ale cărei paliere le decelează pe traiectoria de identitate proprii lui Eminescu însuși.

Cronica la volumul lui Cassian Maria Spiridon, „Eminescu, ziarist politic” (2019), sub titlul *Eminescu. O perspectivă asupra publicisticii politice*, este o exegeză ce îl înscrie pe autor în rândul celor mai avizați cunosători ai publicisticii eminesciene, alături de Al. Oprea, D. Vatamaniuc, Nicolae Georgescu și Theodor Codreanu. Volumul este o re-lectură obiectivă a publicisticii politice a lui Eminescu, „prin intermediul marilor sale teme și al reflexelor în actualitate, integrând înțelegerea și valorizarea acesteia într-o perspectivă menită să-i lumineze mai bine profunzimea și militantismul organicist și curajos. Ziaristul Eminescu – întocmai ca și Poetul – este, orice s-ar spune, mereu în actualitate”.

Caracter franc, impregnat de spiritul de adevăr și de echitate, criticul Stan V. Cristea nu ezită niciodată să recunoască și să cultive valorile, când le identifică. Prețuiește creația autentică, în care vede încă și altceva mai mult decât un produs al timpului, ce trebuie spus/ recunoscut ca atare. Grijă pentru forma literară sporește, pentru a ajunge la înalta lucrare științifică, concentrată într-o compoziție strânsă, cu fraze clare, într-o vie și proaspătă cadență. Explicarea causală, înlănțuirea istorică și punctul de vedere al finalității estetice confluează și reverberază în semnificații deosebite de profunde.

Față de personalitatea și opera „omului deplin al culturii românești”, cum îl numea Constantin Noica pe Eminescu, scriitorul complex care este Theodor Codreanu, cercetător cu inedit și solide contribuții în eminescologie, a adus o nouă dimensiune personală în volumul „Hyperionice” (2019), comentat sub titlul *Eminescu. Centralitatea canonului literar românesc*. Fără a ocoli subiectele sensibile, exegetul relevă în mod deosebit, în fiecare demers în parte, centralitatea lui Eminescu.

Despre venerabilul critic clujean Constantin Culeșan, Stan V. Cristea, în cronică *Eminescu. Hermeneutica exegezei continue*, despre volumul „Eminescu în exegeze critice” (2014), scrie cu spiritul care însuflețește această carte, evidențiază metode și tehnici de lucru, remarcă unitatea „prin receptarea și integrarea în perspectiva eminescologiei a lucrărilor comentate”, de la probleme ce vizează biografia lui Eminescu, la coordonatele ideice ale operei sale, la situarea sa în context universal, până la unele abordări punctuale, într-o strategie bine definită și susținută de cunoașterea și de

recunoașterea operei eminesciene. Într-o altă cronică, *Eminescu. Chipuri și măști ale defăimării*, criticul pornește de la o carte în care autorul ei își manifestă devoțiunea față de Mihai Eminescu, cumva, singulară în cultura noastră de astăzi. Indelung preocupat de fenomenologia receptării critice a lui Eminescu, Constantin Culeșan își propune, în volumul „Defăimarea lui Eminescu” (2022), să răspundă unor nedreptăți și ostilități care i se aduc poetului, până la obsedanta întrebare: De ce atâta ură împotriva lui Eminescu? Demersul de factură polemică respectă întru totul regulile canonului, iar exegetul, cu argumente trainice, în limbajul bunului-simț, aduce un impresionant omagiu forței spiritului, singurul capabil să-l transforme pe falsul învingător în învins.

Între volumele comentate de critic identificăm și câteva cărți care la origine au fost teze de doctorat. Un exemplu în acest sens este volumul recent publicat de Mariana Matei Buciu, sub titlul *Mărci ale oralității în opera lui Liviu Rebreanu* (2023). Cartea – subliniază criticul – „stărnește interesul prin tema abordată și prin structura sub care ea este expusă, dovedind de departe o seriozitate a cercetării cum rar întâlnim la doctoranzii de astăzi, problematica abordată fiind una interdisciplinară, dar presupunând o cunoaștere aprofundată a operei scriitorului și o consultare atentă a unei vaste bibliografii, parcursă, de altfel, cu o maximă atenție”. Tot astfel este apreciat și volumul Teodorei Georgiana Amza, *Forme ale insurgenței feminine în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu* (2022), prezentat cu accent pe noutatea abordării, care constă în relevarea tipologiilor feminine, prin raportare la studii de filosofie, psihanaliză și psihologie, contribuind la îmbogățirea perspectivelor de interpretare ale creației scriitoarei, reprezentativă pentru romanul românesc modern.

La Hortensia Papadat-Bengescu revine, de altfel, istoricul și criticul literar ieșean Ioan Holban, cu o ediție nouă a studiului monografic *Hortensia Papadat-Bengescu* (2019), readucând în atenție personalitatea și opera scriitoarei, printr-o lectură care își păstrează actualitatea și profunzimea viziunii critice. Într-o manieră asemănătoare, o relectură a operei lui Damian Stănoiu o întreprinde Titi Damian, cu volumul *Damian Stănoiu. Monografie* (2020), un studiu critic bine articulat, ce pune în lumină reconsiderarea a ceea ce poate și trebuie să reprezinte Damian Stănoiu în istoria literaturii române.

Complexitatea comentariilor la volume de o vădită diversitate în genuri și specii literare este susținută de limbajul, ca expresie a spiritului, în care se oglindesc nu numai felul particular al criticului de a gândi și a simți, dar și interpretarea justă a fenomenului literar. Decelăm, astfel – studii monografice: Ana Dobre – *Miron Radu Paraschivescu* (2020) și Petruța Stan – *Revolta unui cobai. Miron Radu Paraschivescu – diaristul* (2022), ambele fiind, la origine, teze de doctorat; corespondență: Ion Minulescu – *Scrisori către Rose* (ediție revăzută și adăugită îngrijită de Rodica Pop, 2020) și Constantin Noica – *Scrisori către Paul Anghel* (ediție îngrijită de Vlad Bilevsky, 2023); exegeze: Ion Dur – *Constantin Noica. De la gazetărie la gândirea speculativă – treptele desăvârșirii* (2020), Florea Lucaci – *Constantin Noica. Intruchipări ale gândirii* (2020) și Marin Diaconu – *Emil Cioran. În tânăra generație și înspere filosofare* (2021).

Viața și opera lui Marin Preda au constituit reperi fundamentale în activitatea de istoric și critic literar a lui Stan V. Cristea, pentru care a simțit o empatie aparte, reflectată atât în operele de sine stătătoare, cât și în receptările critice ale volumelor contemporanilor despre inegalabilul prozator. Dovada, și comentariile critice despre Marin Preda cuprinse în „oglinzi vremii”, aferente unor genuri distincte: reflecții/ opinii literare – *Marin Preda, el însuși. Reflecții, opinii literare, confesii și pilde morale* (volum îngrijit de Marin Iancu, 2019); convorbiri/ evocări/ biografie: Eugen Simion – *Marin Preda. Portretul scriitorului îndrăgostit* (ediția a treia, 2019), Mihaela Albu – *Întâlniri cu Aurora* (2021), Bogdan Răileanu – *Preda. Adevărul va o pradă* (2022, care nu este

altceva decât o „biografie romanțată” a lui Marin Preda); personajele prediste: Marin Iancu – *Lumea personajelor lui Marin Preda* (2023); Violeta Bobocea – *Seninătatea personajelor lui Marin Preda* (ediția a treia, 2021); evaluări/ reevaluări: *Timpul n-a mai avut răbdare: Marin Preda* (o nouă ediție a volumului coordonat de Eugen Simion, 2022); Ana Dobre – *Un secol cu Marin Preda* (2022, volum publicat în anul Centenarului, pe cât de laborios, pe atât de incitant, căci el tinde să promoveze o imagine integratoare asupra operei scriitorului) și Ovidiu Marcu – *De la metaforele obsedante la construcția mitului personal în scrierile lui Marin Preda* (2022).

Preocupările venerabilului critic și istoric literar clujean, Constantin Culeșan, pentru vocile inconfundabile ale literaturii contemporane, cu impact esențial în devenirea sa sub aspectul modernității, se reflectă în cronicile la două studii monografice ale sale: *Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane* (2015) și *Augustin Buzura. Prozatorul sondărilor abisale* (2018).

A doua secțiune a volumului, fără a fi indicată astfel de autor, începe cu o cronică la cartea distinsului critic literar Radu Voinescu, *Libertatea criticii. Printre primejdiile criticii II* (2020), arătându-se aici și în ipostaza de estetician și teoretician al literaturii, dar și de filosof/ sociolog al culturii/ literaturii, în particular; Radu Voinescu se bucură de reale aprecieri pentru discursul incitant, care trece adesea dincolo de cărțile analizate, făcând mai mult decât critică literară, de vreme ce comentariile sale sunt întretesute cu reflecții de teorie literară și de estetică, se mișcă dezinvolt prin literatura română și universală, structura și logica discursului său liric fiind impecabile.

Alte volume de istorie și critică literară sunt comentate de către Stan V. Cristea, „fără a trăda interesul față de ceea ce reprezintă valoarea reală a cărții, în general, și a demersului critic, în particular”. Demne de subliniat și de reținut sunt conținuturile și articulațiile metodologice – cercetări elaborate, cu disciplină și consecvență – în realizarea discursului critic. Amintim câteva dintre aceste cronici în ordinea în care fiecare impune un profil semnificativ: Nicolae Oprea – *Puncte de reper în istoria literaturii române* (2022); Mihaela Albu – *În labirintul cărților, IV* (2022); Constantin Culeșan – *Memoriile memorabililor* (2018); Nicolae Scurtu – *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni* (vol. I, 2019; vol. II, 2022), *Cercetări literare. Scriitori și publiciști olteni* (vol. I, 2023); Iordan Datcu – *M-au onorat cu epistolele lor* (2019); Iulian Chivu – *A fi - ca diferență* (2020), *Cronici, note, comentarii* (2022); Florian Roaș – *Dreptul la sinceritate* (2020); Simona-Grazia Dima – *Inelul cărților. Comentarii critice* (2021); Nicoleta Milea – *Devoratoarea de cărți* (2023); Ovidiu Dunăreanu – *Polifoniile sinelui – publicistică critică* (2019); Dana Heuberger – *Scrisori către un critic* (2019).

Evadând din sine în spațiul larg al explorării universului cărților, Stan V. Cristea și-a deschis cugetul în toate direcțiile, într-un stil cu totul original, culegând protice substanțe ziditoare, pentru un nou și inedit univers spiritual, pe care l-a construit, convins de necesitatea și de validitatea lui. Gustul pentru lectura specializată precum și rosturile sincere și autentice sunt ale celui profund cunoscător și mărturisitor de conștiințe literare. Căci, din viața zadarnică și plină de himere, puțină în virtuți, multă în rătăcirii, ce ne mai rămâne cu adevărat? Revelația cărții/ cărților!

Eminesciana

Marian Nencescu

Eminescu, în 39 de poezii. Ediție de colecție

În anul când ne pregătim să comemorăm 174 de ani de la nașterea și 135 de ani de la moartea Poetului Național, în avanpremieră Zilei Culturii Naționale s-a deschis, la 9 ianuarie a.c., la Palatul Parlamentului, în Sala „Constantin Brâncuși”, a 45-a ediție a Salonului Național „Mihai Eminescu”, organizat de Gruparea Colectorilor de Medalii și Insigne „Mihai Eminescu”, din cadrul Societății Numismatice Române. Este, la ora actuală, cea mai longevivă manifestare publică din țară, dedicată Poetului Național, meritul principal revenindu-i președintelui grupării, colecționarul și eminescologul Mihai Costin. Invitații speciali ai acestei ediții aniversare au fost pictorul octogenar Ion Hulțoană, elevul Rareș Andrei Prisacariu, laureat al Concursului „Români au talent”, ediția 2023, eleva Daria Crețu, de la Cernăuți, dar și Formația „Celest” (alcătuită din profesorii de muzică Felicia Popescu și Nicu Șandru), alături de actrițele Claudia Motea și Doina Ghițescu, soprana Irinuka Gîju, solista de muzică folk Dana Florian, și mulți alții. Nu mai puțin de 21 de colecționari din București, dar și din Botoșani, Alexandria, Oravița, Râmnicu Vâlcea și Constanța, în frunte cu președintele grupării colecționarilor, au expus selecțiuni din valoroasele lor exponate, cu tematică eminesciană. Între expozații, am regăsit-o și pe pictorița Ecaterina Mihai, cea care a susținut, de altfel, un Laudatio pentru maestrul Ion Hulțoană.

Cu acest prilej, așa cum ne-a obișnuit și la manifestările anterioare, a fost editat un volum de lux din creația eminesciană, ediția de colecție a cărții *Poezii. 39 de poezii alese din ediția princeps 1883* (Editura Magic Print, Onești, 2023). Volumul reproduce, parțial, prima ediție a cărții de *Poesii*, apărută în decembrie 1883, la Editura Fraților Șaraga, din București (pe copertă apare anul 1884), îngrijită de Titu Maiorescu. Noua lucrare,

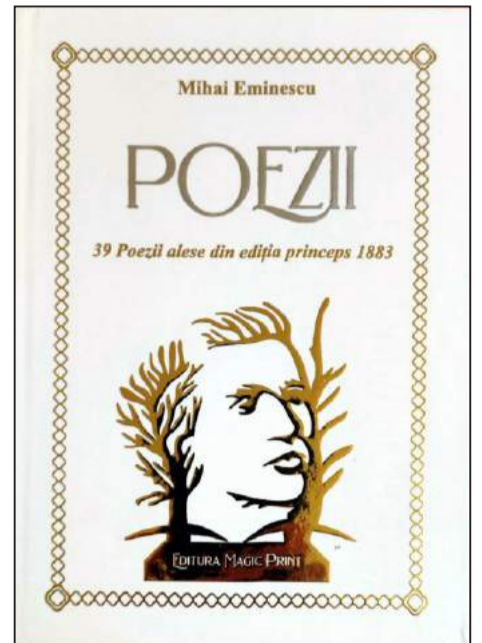
ce poartă, ca de obicei, marca Mihai Costin beneficiază de o Prefață – *Rugăciune către Sfântul Mihai Eminescu*, semnată de gazetarul și eminescologul Dan Toma Dulciu, iar ilustrațiile și concepția tipografică aparțin graficianului Mihai Cătrună (originar din județul Teleorman), la ora actuală, poate, cel mai inspirat artist plastic, specializat în imagologia eminesciană. Coperta exterioară a cărții reproduce, în relief, efigia statuii Eminescu-Arbore, creație simbol a orașului Onești, realizată de artistul plastic local Costel Eremia Grigorescu (1931-2001), sculptură aleasă în Top-ul 10 al celor mai frumoase lucrări de for public din lume. În context, mai semnalăm că statuia de la Onești prezintă și unele asemănări cu tabloul picturii basarabean Aurel David (1935-1984), ce împodobește Sala de conferințe a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, din capitala Republicii Moldova. În mod fericit, apropierea, chiar și simbolică dintre cei doi artiști inspirați de fiorul literar eminescian, respectiv Mihai Cătrună, și, peste timp, Costel Eremia Grigorescu, este accentuată și de faptul că ambii, deși autodidacți în artă, dar practicând aceeași profesie – designul publicitar – au ajuns la rezultate remarcabile, motiv pentru care au fost aleși să reprezinte plastic, la nivel național, opera eminesciană. În acest fel, chipul de pe copertă rezonază cu imaginile din interiorul cărții, ilustrând parcă versul eminescian din *Rugăciunea unui dac*: „*Gonit de toată lumea, prin anii mei să trec/Pân' ce-oi simți că ochiu-mi de lacrimă e sec.*”

Revenind la antologia lui Mihai Costin, mai semnalăm că poeziile (39 din cele 63, câte figurau în ediția princeps) sunt transliterate într-o manieră modernă, accesibilă cititorilor actuali, editorii (merită remarcat și aici rolul de sfătuitor și prieten al lui Dan Toma Dulciu) evitând astfel capcanele și controversalele unei

ediții strict filologice, desigur nepotrivită în aceste circumstanțe ocazionale. Practic, lucrarea este un inspirat „Album ilustrat”, cele 39 de desene, plus efigia poetului, de la Prefață, reprezentând tot atâtea replici plastice, ale lui Mihai Cătrună, la universul eminescian, cu care aproape că s-a confundat în ultimii ani.

Câteva aspecte de fond trebuie remarcate, și anume: editarea operei eminesciene, respectiv valorificarea publică a acestui patrimoniu literar imens, rămas de la Mihai Eminescu, este o obligație repetată pentru fiecare generație nouă de eminescologi și eminescofilii. Publicul trebuie să cunoască și să redescopere de fiecare dată capodoperele clasice ale literaturii noastre, dacă se poate într-o haină grafică și publicistică nouă și cât mai adecvată. La fel, interpretarea plastică (prin lucrări de pictură, grafică, medalistică, monumente de for public etc.) a efigiilor eminesciene devine nu doar obligatorie, dar și o adevărată secțiune distinctă a patrimoniului eminescian. În acest sens, creația, în ansamblu, a lui Mihai Cătrună, a celorlalți artiști care au expus la Salonul de la Palatul Parlamentului, cu maestrul Ion Hulțoană în frunte, constituie cel mai potrivit mod de omagiere a operei eminesciene, a Zilei Culturii Române, în ansamblu.

Omăgiindu-l azi pe Eminescu artistul, e normal să ne gândim și la Eminescu, omul. Întrebat, într-o împrejurare anume, dacă Eminescu a fost fericit, se spune că marele critic Titu Maiorescu ar fi răspuns cu o întorsătură de frază: „Dar cine poate spune că e fericit?” Întrebat dacă Eminescu a fost nefericit, Maiorescu ar fi răspuns răspicat: „Nu!”. Apoi a explicat și de ce: „Cu siguranță, ca adept al lui Shopenhauer, Eminescu a fost pesimist. Dar ca poet și ca artist era de o seninătate abstractă”. Ei bine, tocmai această seninătate abstractă am regăsit-o în interpretarea plastică a lui Mihai Cătrună,

cu ocazia ilustrării poemului *Rugăciunea unui dac*, poate cea mai abstractă expresie eminesciană a dorinței de trecere în absolut. Se știe, această poezie, despre care, în particular, chiar marele filosof și moralist Emil Cioran, spunea că l-ar face și pe Buda să fie invidios, cuprinde un monolog al unui credincios (în cazul de față, un dac, deși localizarea lui Eminescu este cu totul abstractă, iar, literar, nu există argumente că aceasta era cu adevărat credința dacilor) se adresează Zeului, cerându-i, nici mai mult nici mai puțin decât nemurirea, trecerea în absolut: „*Și tot pe lângă-acestea, cerșesc încă-un adaos/Să-ngăduie intrarea-mi în veșnicul repaos!*”

Cum Zeul nu „îngăduie” acest dar divin, credinciosul se tânguie și se autopedește. În mod fericit, deși poemul eminescian cuprinde două personaje, Dacul și Zeul nemuritor, Mihai Cătrună adaugă, în creația sa grafică, de la sine, un al treilea personaj, de asemenea abstract și imaginar, Poetul. În mod fericit, cele trei chipuri păstrează trăsăturile „omului” Eminescu, cuprinse de acea seninătate abstractă, de care vorbea și Titu Maiorescu. Este poate cea mai autentică dovadă că pentru noi, pentru artiștii care au colaborat la această frumoasă manifestare, Eminescu nu e o prezență abstractă, un mit sau o statuie, ci este omul viu, frământat de patimi, dar senin în gândire și creație.

Eminescu în reflexii grafice

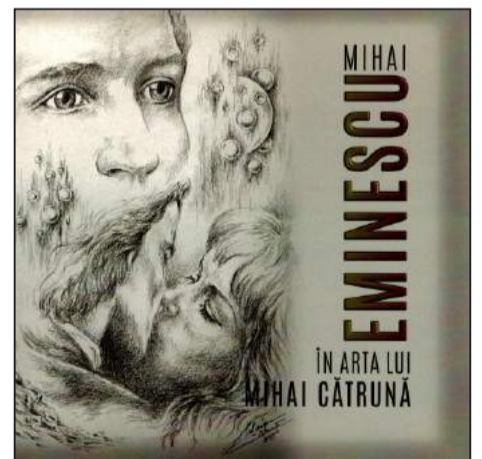
Inginer de profesie, artist plastic autodidact, redactor cultural și fondator al publicației *Eminesciana. Revista eternului frumos*, ce apare sub egida UZPR, grafician și ilustrator de carte, pictor și „fine-arts producer”, membru al UZPR, Mihai Cătrună (n. 20 ianuarie 1962, Siliștea, Teleorman) este la ora actuală unul dintre cei mai inspirați creatori din țară, specializat în ilustrarea efigiilor (plastice) eminesciene. Recent, artistul a publicat, în regie proprie, albumul *Mihai Eminescu în arta lui Mihai Cătrună* (Editura Pim, Iași, 2022), o retrospectivă cvasi-exhaustivă a creațiilor sale plastice (gravuri, pictură de șevalet, desene în creion și tuș, pirotgravuri, precum și diverse tipărituri, cărți poștale, postere, calendare, coperte de publicații editate în calitate de redactor artistic etc), cu totul peste 200 de lucrări originale, din păcate un portofoliu incomplet dacă socotim că o bună parte a operei sale s-a

pierdut (iremediabil) de-a lungul timpului, fiind risipită cu generozitate chiar de către autorul care, din motive diverse, nu și-a luat minima rezervă de a-și păstra toate originalele creațiilor sale.

Ineditul acestei veritabile colecții virtuale de chipuri (imaginare) eminesciene, dincolo de tehnica artistică – majoritatea operelor sunt realizate în creion, sau în cerneală, practic o „dantelă” neîntreruptă, un mozaic de linii fine, o „marcă” personală a artistului, am spune, imposibil de reprodus – constă în „interpretarea” pe care graficianul o conferă universului spiritual eminescian. Mihai Cătrună nu este un simplu ilustrator, el nu „reproduce” portrete ale lui Eminescu, și nu ilustrează propriu-zis secvențe lirice din creația eminesciană, ci recompune, din imaginație, un univers ce pare familial pentru cititorul de poezie, creând nu un chip anume, ci o succesiune de imagini cu tematică inspirată din

creația poetului, dacă nu fidele, cel puțin verosimile. De aceea, fiecare lucrare, în sine, este o compoziție originală, unică și imuabilă, o imagine a clipei și o reflectare a eternității. Având în prim plan ipostaze fizice eminesciene, dublate adesea de alte chipuri familiale din viața poetului, sora Henrieta, Ion Creangă, Ion Slavici, dar și Regina Elisabeta, Carmen Silva, după numele său de poetă etc. tablourile nu sunt statice, fiind „animate”, în fundal, de câte o „legendă”, o reproducere a versurilor de la care a plecat interpretarea respectivă, un amalgam de imagini de inspirație onirică, unde își dau mâna vuietului apei, freamătul vântului și strălucirea lunii. Ca inginer, Mihai Cătrună a studiat atent dinamica apei, forța vântului, astfel că zbaterea valurilor, sau frângerea crengilor sunt surprinse cu exactitate „tehnică”, o performanță plastică, am spune, neexperimentată încă la noi.

Într-o vreme când interpretările

universului eminescian abundă de o lăncedă melancolie, asistând chiar la o inflație de tipuri și subiecte tragice, departe de spiritul „clasic”, caracteristic universului cognitiv original, Mihai Cătrună aduce împăcare în modul cum îl percepe pe Eminescu, lăsând doar natura să ducă mai departe frământarea firii. În viziunea lui Mihai Cătrună, Eminescu, sub diversele chipuri și ipostaze în care e redat, e veșnic senin, la fel ca și opera sa.

Comentarii critice

Iulian Bitoleanu

Monica Lovinescu, nu numai o voce radiofonică de temut

Prin emisiunea „Teze și antiteze la Paris”, dar și prin „Actualitatea culturală românească”, prezentată la postul de radio „Europa liberă” (Paris), Monica Lovinescu, împreună cu Virgil Ierunca („două fenomene unice”, după Neculai Constantin Munteanu, colegul de la München), a examinat cu luciditate și imparțialitate literatura română, multe decenii de-a rândul, începând cu 1962. Era o onoare pentru scriitorii din țară să fie analizați, validați estetic de către cei doi exigenți comentatori, adepți ai cronicii de întâmpinare. Pe fiica marelui critic canonic, Eugen Lovinescu, beneficiara unei voci radiofonice de temut (un timbru puternic, asemănător cu cel al lui Edith Piaf și al Mariei Tănase, va recunoaște peste ani și Emil Hurezeanu) pentru autorii „mărunti”, „lachei” ai diriguitorilor vremii (efemere), o ascultau seara în deceniile ceaușiste iubitorii și practicienii de literatură, încât orice vorbă favorabilă reprezenta un pas spre evoluția artistică, spre succes. Rareori verdictul din exil nu coincidea cu acela al sobrilor, verticalilor recenzenți din țară, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Valeriu Cristea, Dan Cristea, G. Dimisianu, Laurențiu Ulici. În pofida reticentei proprii din *Cuvânt înainte* la volumul *Unde scurte* (Editura Humanitas, 1999), cum că nu se recunoaște a fi un critic literar, Monica Lovinescu demonstrează exact contrariul. O confirmă și autorul *Istoriei critice a literaturii române*, ce constatase transformarea *cronicarului literar* din străinătate într-o „legendă vie” (Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Ed. Paralela 45, 2008, p. 1206), anume că, într-adevăr, fiica marelui critic rămâne un model

de probitate, profunzime și intuiție. „Avea întotdeauna o busolă precisă, o exprimare limpede, categorială, foarte carteziană”, mai puncta un alt nume sacru al disidenței, Emil Hurezeanu.

În opinia noastră, în tomul de 567 de pagini, se investighează patru segmente ale literaturii române, doar din perspectiva axiologică: *interbeliciei*, adică Arghezi, Blaga, Bacovia, Barbu, Pillat, respectiv, Rebreanu, Sadoveanu (în pofida lui *Mitrea Cocor*), Camil Petrescu, Călinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Gib Mihăescu, Anton Holban, Mateiu Caragiale), *Generația 27* (Cioran, Noica, Eliade, Eugen Ionescu), *postbeliciei* (Marin Preda, Augustin Buzura, Alexandru Ivasiuc, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Sorin Titel, dar și Romulus Vulpescu și Ileana Vulpescu), *neomodernității*, în frunte cu Nichita Stănescu ori polivalentul Marin Sorescu.

În acest demers filologic profesionist, decelăm patru obiective și anume: repudierea scrierilor îmbibate de tezism, semnalarea derapajelor estetice, sinonime cu opere mediocre, perisabile, ideologice, recte, doctrina de stânga; salvagardarea cărților remarcabile, reinstalarea poezilor, prozatorilor, dramaturgilor, cărturarilor fundamentali la locul cuvenit; detronarea cultmicilor, a obedienților și favorizaților Mihai Beniuc, Cicerone Teodorescu, Radu Boureanu; avertismentul dat celor consacrați pentru regresul epic, lirie.

Practic, fosta studentă a lui Călinescu a asanat literatura română prin logosul ei pertinent, după ce luase pulsu opurilor literare, diagnosticând exact. Și atunci, Monica Lovinescu să staționeze doar în postura de *cronicar literar* sau ceva mai sus,

trecând la treapta următoare de *critic*? Să-l credem pe cuvânt pe același examinator/evaluator independent și obiectiv Manolescu când afirma că diagnoza din diaspora se afla „în complementaritate” cu cea a criticilor importanți din patria carpatină (Nicolae Manolescu, *op. cit.*, p. 1208), ceea ce înseamnă că s-a respectat tabla de valori literare, că nu au existat răsturnări de situație, nici inversări.

Certă și normală defrișarea literaturii noastre, separarea *autenticului* de *fals, impostură*. Fie că s-a recunoscut deschis ori voalat, este meritorie lupta cu subliteratura, pseudovaloarea, cu demolatorii cinici de ierarhii literare, fluturători de sloganuri fade, artificiale, cu ținta fixă de îndepărtare, boicotare, ostracizare a spiritului liber al lui Blaga, Bacovia. Sub copertina socialistă (vezi: Iulian Bitoleanu, *Diagonale hermeneutice*, Editura Neuma, Apahida, 2021, pp. 165-174), au dus-o foarte bine alde Nicolae Dragoș, Vlaicu Bârna, Traian Filip, Ion Călugăru. Cam pe aceeași traiectorie a *defunctului* s-ar situa articolele „Criticofobia”, „Cimitirul clandestin al cărților”, cu trimitere clară la o cutumă defavorabilă unora dintre criticii de la acea dată și la cantitatea deloc neglijabilă de opere mediocre, nu puține „demne” de domeniul *aneantizării*.

În fine, noi relevăm și *alt gen* de activitate. Aidoma unui *temerar critic literar* necantontat în arealul românesc, Monica Lovinescu marșează triumfător spre zări apropiate, cum ar fi literatura străină, unde contează referirile deloc formaliste la Solohov, Bulgakov, Shakespeare, Camus, Pierre Emmanuel, reprezentanți de frunte în Rusia, Anglia, Franța. Nu neapărat impresionist în maniera

părintelui său ori a lui Émile Faguet. Cu alte cuvinte, ea s-a afirmat ca și *universalistă*, fină cunoscătoare de orizonturi beletristice neromânești, vestice și estice.

Cotitura spre alte arte decât cea a cuvântului, denotă și febrila activitate de *cronicar dramatic* – nu la același nivel cu cea a lui Camil Petrescu – și *cinematografic*, ce presupune miza pe relația regizor-actor, scenarist-actori, decoruri, voci, mimică, gestică, muzica în film. Nu în zadar, ea fusese asistenta maestrului la seminarul de teatru, el însuși, cu doctorat în Filosofie (*Modalitatea estetică a teatrului*, 1937). Alte articole semnaleză inspiratul efort al lui Lucian Pintilie în montarea pieselor lui Caragiale și prestația unui tânăr actor, Radu Beligan, remarcat ulterior și de alți jurnaliști culturali. Aria preocupărilor Monicăi Lovinescu se diversifică și în proximitatea teatrului, dincolo, pe platourile de filmare, menționând două nume de regizori europeni, Tarkovski și Eisenstein, ultimul, revoluționând cinematografia, devine atât de prețuit în contemporaneitate de către George Banu, cel mai însemnat teatrolog româno-francez.

Traian D. Lazăr

La Ipotești. Spiritul locului

Aurora Adam, autoarea plachetei *Lira cu strune de lacrimi...* (Botoșani, 2023), a urmat și absolvit cursurile Facultății de Filologie, secția română-franceză a Universității din Iași. Lucrarea de licență, prefigurând orientarea ei culturală, era intitulată *Modernitatea poeziei lui Eminescu. O paralelă Eminescu și Tagore* și l-a avut ca îndrumător pe lectorul univ. Ion Constantinescu. La terminarea facultății, a fost repartizată ca profesoară de limba română la Școala gimnazială din Stupca și apoi la Ipotești, așezări situate în aria de spiritualitate marcată de Ciprian Porumbescu și Mihai Eminescu. Era, pentru Aurora Adam, o mare fericire, dar și o imensă responsabilitate. Cu prilejul vizitării Ipoteștilor, Grigore Vieru i-a spus: „Visul meu de aur ar fi să predau Limba și literatura română, nu la Sorbona, ci la Ipotești. Bucu-ră-te, stimată profesoară, că ești înconjurată de lumina dulce a Ipoteștilor”. Aici, sufletul poetei a vibrat și a creat versuri generate de sensibilitatea personalității sale, dar și de impactul spiritului locului. Un spirit al locului, care era același, dar nu chiar același, cu cel ce inspirase versurile eminesciene.

În poezia Aurorei Adam există elemente care ar putea fi interpretate ca influențe ale poeziei eminesciene, dar care, de fapt, sunt generate de impactul spiritului locului asupra creației poetei. Căci spiritul locului i-a furnizat temele și motivele poetice, i-a dictat tonul, i-a modelat expresia.

Ca și Mihai Eminescu, poeta scrie despre „clipa cea repede ce ni s-a dat”, dar o desemnează cu termenul blagian „trecerea mea”, „marea trecere” (p. 16), ori cu stănesciană expresie „a mai trecut o oră” (p. 18). E o *trecere* în care poeta se consideră o

continuatoare a strămoșilor: „Mă întreb câte bagaje am luat/ cu mine la drum/ în marea trecere/ de nu obosesc niciodată./ Mi-am luat bagajele părinților mei;/ Și port veșnic cu mine/ în marea mea trecere/ chipuri din piatra Columnei./ Și rugile neuitate din sanctuarele /Transilvaniei dacice./ Și vibrația clopotelor Putnei/ coborâte în fiecare din noi/ de Măria Sa Ștefan” (p. 41). O *trecere* cu grele încercări pe care poeta le înfruntă cu speranțe de împlinit: „Simți ingenuncherea dar te/ mai străbat/ Dorul către stele, visuri spre/ departe...// Dar un glas mai tainic spune/ „Nu se poate!” O *trecere* de un dinamism accentuat în care poeta pendulează între prezent, trecut și viitor: „Și iată mă reîntorc la mine:/ A fost un timp când am plecat/ Lângă yisele albastre/ Din alte învăluri temporale...” În mediul existențial eminescian se manifestau „răutăți și mici scandaluri”, iar în cel al Aurorei Adam „ni se strepezesc dinții/ De greul cuvintelor/ Aruncat în oameni”. Spiritul locului ipoteștean a imprimat și în versurile Aurorei Adam tonurile pesimiste ale filosofiei eminesciene: „Din fruntea mea va crește iarbă/ stelară.../ Din palmele mele vor cura izvoară”. Stingerea e calmă, resemnată, ca și la Eminescu, pentru că așa e mersul lumii: „Lasă visele aici/ Nu le lua cu tine/ Dincolo de zarea unde domnește/ Tăcerea...// Adoarme-le lin/ Le mângâie cu un cântec de/leagăn/ Și cu un basm despre Șeherezada” (pp. 27, 37).

Pesimismul, ca atitudine, se manifestă doar în unele dintre versurile ce abordează existența individuală, dar este înlocuit, cu un ton de încredere și tărie, atunci când e vorba de neamul românesc și limba română. „De n-ai fi fost puternică și dreaptă/ Te-ar fi închis

între rostiri străine;/ Plângând, gemând, poporul/ Mioriței/ S-a apărât salvându-te pe Tine”, scrie poeta în *Poem despre Limba română*. Starea de singurătată, ce a inspirat poeziile lui Mihai Eminescu (*Cu perdelele lăsate...*), se regăsește și în versurile Aurorei Adam: „mereu alerg cu mine de mână/ Pe lângă tot ce-i pur/ Lumină/ Și vis” (p. 16).

În poezia Aurorei Adam, ca și în poezia eminesciană se îmbină Orientul cu Occidentul: „La mișe-n somn, zâmbindu-mi,/ venise Sakuntala/ Învăluindu-mi fruntea c-o/ frunză de santal”. Influențele liricii și mitologiei indiene se datorează studierii poeziei lui Rabindranat Tagore și a operei lui Mircea Eliade.

La peste un secol de la moartea poetului nepereche, spiritul locului ipoteștean a suferit schimbări, ale căror influențe s-au reflectat în poezia Aurorei Adam. Romanticismul intens pe care îl inspirase altădată poezia eminesciană a mai lăsat doar palide urme în creația tinerei poete. Limbajul și expre-sivitatea s-au înnoit cu elemente preluate din lirica lui Lucian Blaga și Nichita Stănescu. Clasicismul, muzicalitatea și armonia versului eminescian au fost înlocuite de versul liber și procedeele post-moderniste de structurare a creației. Totuși delicatețea și gingășia expresiei, ingeniozitatea asocierilor de termeni se păstrează: „sunt vibrarea ritmată a razei/ de lună/ trecută prin undele adormite/ și trezite de clipocirea cernită/ a luminii”; „Toate iubirile/ sunt sfășieri duioase de ramuri/ Pentru căderea de frunze...” (pp. 40, 13).

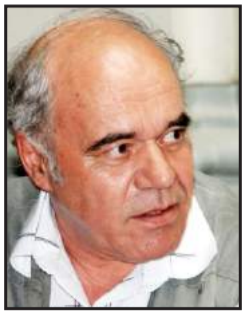
În poezia Aurorei Adam predomină – efect al generozității ori al statutului ei de profesoară – viziunea comunitară/ socială asupra temelor și motivelor poetice

versificate: „Nu am întins mâna nicidecum/ Spre alte roade/ Decât spre cele ce noi le-ngrijim” (p. 10). O asemenea viziune este urmată, uneori, de sfaturi adresate semenilor: „Semene al meu, frate ce știi/ Că într-o zi vei muri./ Apleacă-te spre gândul din tine./ Dă-i menire de fântână” (p. 25). Cu multă sensibilitate, poeta exprimă, în poezia *Vis* și trăirile personale: „Lângă toate izvoarele m-am oprit/ Ca să-mi purific zâmbetul în unde./ Lângă lacrimile verii mi-am/ coborât pleoapele/ Ca să le alunge umbrele”.

Marcată de spiritul locului Ipoteștilor, izvorâtă din sensibilitatea unei cunoscătoare profunde a creației eminesciene, poezia Aurorei Adam constituie o ilustrare convingătoare a potențelor lirice ale locului, unde s-a ivit, după cum scrie G. Călinescu, minunatul crin a cărui tărie a parfumurilor înmiresmează, de peste un secol și jumătate, poezia românească.

Lecturi

Florentin Popescu

Trăire și transfigurare

Deși nu este acum momentul și nici locul pentru a-l comenta, un adevăr ni se relevă numaidecât în viața literară actuală: tot mai mulți autori au început să abordeze un gen care presupune în egală măsură trăiri și experiențe de viață, dar și deosebite virtuți creatoare și anume romanul. Intrebându-ne retoric și tot retoric răspunzându-ne care sunt motivațiile acestei opțiuni spre care au glisat scriitorii de azi, vedem că însăși viața trepidantă pe care o trăim oferă multe, prea multe motive, teme, idei etc care se cer transfigurate în pagini literare.

Doamna Elena Armenescu, acreditată în viața culturală a cetății ca poetă, eseistă (două volume de proză scurtă) autoare de memorialistică (prin volumul Cărările sufletului - jurnal) și alcătuitoarea unor ediții din lirica contemporană, scriitoare pe deplin ancorată în calendarul multor manifestări artistice, nu putea rămâne nici domnia sa în afara curentului și a „glisării”, de mai sus.

Romanul *Dora*, dincolo de surâs cu care debutează în acest gen, apărut la prestigioasa editură Tracus Arte în anul 2024, este și va rămâne în biografia autoarei în primul rând ca un document de viață cu multiple virtuți, pe de o parte pentru propriile-i amintiri, iar pe de altă parte prin fundalul social, deloc monoton și uniform, pe care (și în care) se desfășoară narațiunea și fiind vorba de fapte, întâmplări, secvențe desprinse din ultimele șase, șapte decenii, interesul pentru lectură sporește, mulți dintre cititori fiind ei înșiși martori direcți la cele povestite de unde și o anume empatie a acestora cu scriitoarea.

Alegându-și drept motto un foarte semnificativ citat din Carl Jung (potrivit căruia „Nu putem trăi în după amiaza vieții după același program ca în dimineața ei”), doamna Elena Armenescu ne propune un fel de ghidaj prin faliile și meandrele biografice ale personajului său, Dora, medic de profesie, cu care nu de puține ori se identifică la modul cel mai propriu și mai exact al cuvântului.

Romanul, scris la persoana întâia este oarecum derutant și contra-dictoriu

(derutant întrucât cele relatate par a se situa undeva la granița între realitate și ficțiune și contradictoriu prin aceea că la intervale bine gândite și alese inserează o sumă de documente reale (din arealul culturii, științei și ortodoxiei) așa încât un analist ceva mai atent, scrupulos, nu știe (sau găsește cu greu) o categorie literară în care să înscrie întreaga narațiune, aceasta revendicându-se atât documentarului

(cum am scris mai sus) și ficțiunii cât și memorialisticii, unificarea fiind cea care este de la început și până la sfârșit liantul, coloana vertebrală a cărții, conferind o anume unitate și rotunjime întregului. Dora, o doctoriță aflată în deplină maturitate, realizată profesional și cu un prestigiu social demn de toată prețuirea în domeniul domniei sale, ne propune un remember al propriei sale vieți, o viață în care are câteva revelații intelectuale aparte (cum ar fi cunoștința cu filozoful Petre Țuța aflat la senectute, nu demult ieșit din închisorile comuniste, căruia îi face vizite acasă, apoi la spital) lectura unor cărți sacre celebre precum Biblia (la care adaugă

interpretarea pragului dintre viață și moarte ascultată de la un preot cu har dumnezeiesc. Toma de Kempis – Urmarea lui Hristos, Bagawat Gita ș.a.).

Viața Dorei este presărată – dacă putem zice așa – de tot felul de mizerii și nimicnicii provocate ei de împrejurările sociale și politice prin care i-a fost dat să treacă. În fond, eroina cărții de față a fost, este și va rămâne o însăsingurată în ciuda relațiilor de serviciu sau de prietenie cu alte femei care o înțeleg prea puțin, în ciuda întâlnirii cu mari personalități ale momentului, apoi chiar și în ciuda lecturilor rafinate pe care încearcă să le deslușească și să le interpreteze printr-o grilă de judecăți foarte personală. Nici viața intimă nu este prea fericită în timp ce omul cu care se afla într-o relație aproape ideală dispăre la un moment dat în împrejurări nu prea limpezi. Întâlnirile cu prieteni ori cu colegi mai vechi, ieșirile în grup „la iarbă verde și la un grătar” (distracție comună românilor în acele vremuri) nu au darul de a-i alunga singurătatea, acelea fiind amăgiri de moment.

În totul, romanul mi se pare o continuă, neliniștită căutare a adevărului, a esenței existenței umane pe pământ, dar și o căutare de sine, fără a ignora o clipă contextul/ contextele în care eroinei i-a fost dat să trăiască, o pendulare între idealurile și preceptele personale de viață și societatea cu evenimentele ei, de la care nu se poate sustrage și căroră încearcă să le înțeleagă rațiunea. Surprins de melanjul între document, amintire și ficțiune, mi-am amintit de o spusă a lui Orhan Pamuk, laureatul turc al Premiului Nobel, care spunea într-un loc că într-un roman își poate avea locul orice fel de înscris, mi-am liniștit în ce privește cartea de față. O carte care iese din tipar chiar și prin acele Anexe, ceea ce reprezintă o inovație mai nouă, cel puțin la noi. O inovație pe care o consider benefică în cazul de față. Dincolo de surâs, *Dora* este un roman existențial care se parcurge nu numai cu interes și plăcere, ci și cu un bun câștig pentru lector. Citiți-l și vă veți convinge!

Breviar

O voce lirică distinctă

Nu de puține ori s-a constatat că, între o carte de început și următoarele, există, firește, diferențe, o permanentă și necesară urcare spre împlinire și, desigur, spre maturizarea creatoare.

Excepție de la această regulă pare a face poeta Florina Carvaci. Ea a descins în lumina realității lirice pe deplin formată, chiar matură, am zice. Astfel, prima sa carte, „Leșirea din anotimp”, 2006, nu lasă deloc impresia că este debut editorial, având în structură toate cele necesare conțurării și statomnicirii unui glas aparte, puternic, care o va însoți continuu. Temele, sentimentele, imaginația, sensibilitatea, știința punerii în pagină a acestor „elemente ajutătoare”, care, desigur, îi aparțin, au un nivel de relevare superior, modern. Și distinct, prin limpezime, profunzime, frumusețe expresivă. Toate poemele sale au o vibrație misterioasă.

Ceea ce impresionează la Florina Carvaci este capacitatea de a face din existența și proza cotidiană, din întâmplări mărunte, o întreagă simfonie, fie ea și tristă, și melancolică, și ușor disperată. Ea nu comunică neapărat idei, ci o constelație de trăiri unice, irepetabile. Își pune propria biografie la vedere, cu o rară sinceritate. Nu se sfiește să se „descopere”, să se „devasteze” până la capăt. E pedeapsa ei tare frumoasă. E crucea ei întocmită din lemn cântător muiat în rouă și-n lacrimă de trandafiri, pe care o poartă neconștient.

Luată cu vorba, am uitat să precizăm că, toate aceste „dezlegări de taine” le regăsim atât în volumele sale de până mai ieri („Mă voi întoarce pasăre”, 2021, „Ploi în oglinzi”, 2014, „Drum în casa de iarbă”, 2016), cât și în cea mai proaspătă carte („Tageea”, 2024), din care cităm: „Un râu de gheață îți trece pe sub piele./ Îl văd desfășându-se în fășii crepusculare./ Ca dragostea la prima vedere./ Ca zăpada celor șapte ani de acasă...” („Cu capul în nori”). „Și încă mai văd câmpul de rapiță./ Și un mort drag pe scaunul din dreapta./ Un microbus de școlari trece pe deasupra noastră./ Pe deasupra copacilor./ O fată ne face cu mâna./ E fata din fotografia mea.” („Ofertă”).

De ce acest titlu, „Tageea”? Ce înseamnă el? Nu ni se spune. E însă dreptul poetei de a ne uimi, de a ne pune pe gânduri. (F.B.)

„Dumnezeu creă pisica”

Acest titlu îl poartă noua carte a poetei Luminița Zaharia, aflată la a douăzeci și patra apariție editorială. Este teleormăneancă, născută la Turnu Măgurele, stabilită însă, de ani buni, în Capitală.

De la debutul cu „Lectii de melancolie” (1997), autoarea a urmat un neîntrerupt fir liric, sinuos, de cele mai multe ori, trecând, așa cum precizează criticul Tudor Călin Zarojanu, prin toate registrele poetice, pe toate subiectele. Semn al unei disponibilități și înzestrări native, neobosite, mereu „la pândă”. Ceea ce iese pregnant în evidență și în acest volum este tocmai această disponibilitate. Un continuu balans între ironie și autoironie. O punere în mișcare a unui tumult imagistic caleidoscopic, care îi facilitează scoaterea din adâncul său misterios a unor expresii memorabile, surprinzătoare, năucitoare, câteodată.

Luminița Zaharia se află mereu „în inspirație”, versifică ușor. Ea seamănă cu un dirijor care oficiază un concert al cuvintelor. Prozia la care recurge este fie „albă”, fie ritmată și rimată într-o formulă... jucăușă, de parodie inteligentă. Depinde de subiectul care o „agasează”.

Iată la ce concluzie a ajuns autoarea: „Se poartă acum poezia frustă/ Ca o rană în stern fără crustă/ Să scrii tot ce-ți trece prin cap/ Fără cuvinte căutate/ Fără finețuri, fără mise-en-scene/ Și mai ales fără corecturi/ Toți oamenii să devină așadar mari poeți/ Cu diplome colorate pe albi pereți...”

O poezie mai altfel, care, firește, merită lecturată. (F.B.)

„Scriitori de manual”

Scriitorul Ștefan Mitroi, având sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, a lansat, în ziua de 14 martie 2024, la Casa de Cultură din Roșiori de Vede, proiectul „Scriitori de manual”, primul său invitat fiind Dumitru Augustin Doman, prozator, dar care și-a lansat prima carte de versuri, *Zidul de ceață*, alături de el fiind prezentă poeta Florina Carvaci, cu placheta sa de versuri *Tageea*. Proiectul inițiat de Ștefan Mitroi se va derula lunar, în diferite localități ale județului Teleorman.

Comentarii critice

Mioara Bahna

Între ezoteric și exoteric

Cartea Doinei Popa – *Firul de iarbă*, Eikon, București, 2023 – este o scriere polifonică, urmărind mai multe registre de comunicare ce se întrepătrund, uneori până la contopire, fiecare putând fi totuși considerat, în funcție de unghiul de unde își trimite mesajul, ca o răsfrângere a celorlalte, alcătuiindu-se, în felul acesta, un tot descriptiv, introspectiv, explicativ, demonstrativ, care are în prim-plan dragostea de viață.

Debutând reflexiv, romanul are ca premisă dubla posibilă inițiere pe care o trăiește ființa umană de-a lungul existenței ei, mai întâi prin botezul prin care „preotul scoate din apa ce se clatină în cristelniță pruncul cu trupul mic și roind de picăturile ce strălucesc în lumina lumânărilor” și, mai apoi, „prin lumină, prin transfigurare, prin înțelegere”, viața omului căpătând, astfel, consistență, existentul ajungând, fie și parțial, să-și conștientizeze rostul în lume: „Vei observa cum fiecare fir de iarbă devine o parte din tine”. De aceea, meditănd asupra condiției umane, prin vocea textuală, observațiile făcute capătă contur cvasi-aforistic: „Spontaneitatea readuce elanul de a trăi, dorința de comunicare liberă și firească”; „Omul crede în minuni, tot la fel cum un copil crede în povești”; pe de altă parte, „Lumea e dispusă să creadă doar ceea ce vede”...

Printre asemenea considerații eseistic-inițiatice, în carte își fac loc, treptat, câteva figuri – cu statut aflat între cel de personaje și de simboluri în acțiune –, între care, în primul rând, este vorba despre *Domnu' Învățător*, nume generic, dar și erou aflat mereu în prim-plan, alături de care își face apariția un personaj feminin, Vera, „Doamna Profesoară”, o tânără care luptă din greu cu o boală incurabilă, împreună cu care se inițiază, până la un punct unde ei cred că le este permis, într-o cunoaștere ezoterică, amestec eterogen de credință creștină ortodoxă și influențe mitologice, din care se alcătuiște încă un „personaj”, *Vibrația Dorinței Împlinite*, căpătând, temporar, și alte nuanțe simbolice, ca, spre exemplu, prin atingere cu amintitul, mai ales la începutul cărții, fenomenul Piața Universității, când devine „Vibrația unei

dorințe colective împlinite, ajunsă în istorie acum”.

Cartea se dezvoltă cuprinzând incursiuni reflexive printre frământările / preocupările omului modern, alternând cu pagini unde se derulează relatarea pe mai multe voci a unei acțiuni desfășurate undeva, într-un sat contemporan, dar care pare, în același timp, situat la granița cu lumea poveștilor, din moment ce este străbătut de eresuri, oricum, un univers oniric... Lumea satului nu este însă decât fundalul pe care, ca într-un basorelieu, se profilează personajele amintite – *Domnu' Învățător* și Vera –, cărora li se alătură, la un moment dat, o tânără din sat, Sonia, asistent social, figură carismatică, dar care, la început, pare de o simplitate genuină, însă, după un timp, se dovedește a avea cunoștințe la fel de profunde ca ale celor doi, în domeniile care-i preocupă atât de mult, prin care îi impresionează, ajungând să-i ia locul „Doamnei Profesoare” – și așa nu foarte bine precizat – în viața bărbatului, și devenind, destul de rapid, cu firescul manifestat în toate acțiunile ei, soția acestuia.

Dar, dacă materialul epic se rezumă la câteva referiri la întâmplări sau, mai de grabă, la gesturi cotidiene deloc spectaculoase din viața unor oameni care doresc numai să trăiască, să se bucure de soare, asemenea firului de iarbă, fiindcă „Se întâmplă la un moment dat să te oprești într-un loc și să fii pur și simplu copleșit de perfecțiunea naturii”, pe de altă parte, cartea Doinei Popa poate fi citită și ca o alegorie a societății care crește și se crește, inițiază și se inițiază, începând de la nivelul individului și până la cel al masei din care face parte acesta, căutându-și drumul cel mai potrivit, până la care este silit, asemenea unui râu, să-și sape / urmeze meandrele, până ajunge la albia adevărată, mai ales că „Viața are ochi peste tot. Și urechi de auzit. Și nări de adulmecat. Sunt o mie și una de ispite. De jur împrejur. Creațe să copleșească.”

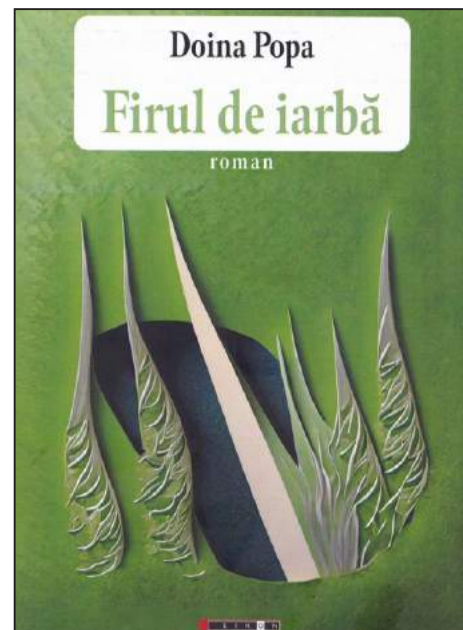
În privința amintitei laturi eseistice a cărții, aceasta este foarte consistentă, iar temele la care se oprește sunt mai ales de ordin spiritual, vorbindu-se îndeosebi despre suflet, despre „propriul sine”,

despre dorințe, despre durere, despre boli, fiindcă, așa cum observă una dintre vocile textuale, „Dacă nu ai grijă de propriul sine, atunci acesta se ascunde în subconștient, se baricadează acolo pentru a se apăra de toate agresiunile la care-l supui”.

Și chiar dacă preotul, căruia Vera (de iminența morții căreia nu se îndoia, poate cu excepția *Domnului Învățător*, dar nici el mereu, aproape nimeni) se supără când ea îi vorbește despre încercările lor ezoterice de a-i alunga cancerul, cei doi nu se îndepărtează de credință, convinși fiind că „Întotdeauna există ceva care lucrează fără încetare pentru noi, dincolo de tot ceea ce facem, gândim sau spunem. Păcătuiam cu lucrul, cu cuvântul, cu gândul. E o realitate paralelă care are grijă de noi. Un ochi de veghe. Observatorul cel blând. Ne monitorizează, tăcut, atent, fără comentarii. Da, undeva sus, fiecare gest, fiecare gând se înregistrează, lasă o amprentă (...) Toate ființele sunt legate de un fir nevăzut, protector, conectat la divinitate. Dincolo, în realitatea paralelă, același fir nevăzut leagă proiecția ființei cu divinitatea. Precum în cer, așa și pe pământ”.

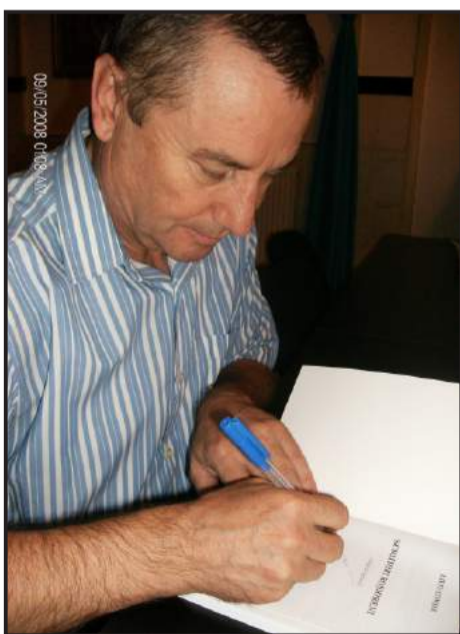
De aceea, cum viața este preocuparea continuă a personajelor, o miză a existenței, se mai sugerează în paginile eseistice ale cărții Doinei Popa, ar fi căutarea împlinirii spirituale, „scutul protector”, despre care aceeași voce textuală afirmă că s-ar putea realiza, de pildă, prin deplasare în spațiu, dar nu neapărat la mare distanță: „Orice deplasare în spațiu înseamnă un progres spiritual dacă privești atent la tot ce este în jur. Nu cu ochi critic. Estetica modernă a formei nu are ce căuta în căutarea ta spirituală. Pentru că totul este lumină, o lumină care inundă un Tot atât de armonios și de perfect, încât nu este nevoie de niciun rețuș! Nu trebuie decât să deschizi larg ochii și să lași să pătrundă în interiorul lor perfecțiunea, raiul pe care Dumnezeu ni l-a dat să-l locuim”.

Pentru a-și desluși neliniștile, incertitudinile, lumea cărții – un adevărat palimpsest – comunică permanent: cu semenii, cu fapături la care au acces doar

inițiații / inițiabilii, cu sine..., fără a căuta neapărat să iasă, vizibil, din canoanele societății. Temele discuțiilor / conversațiilor, indiferent care ar fi, au pentru personaje efect terapeutic: vor, adică să se vindece de posibilele forme contaminate și contaminante ale neubirii cu care pot veni în atingere în popasurile printre semeni și să rămână racordați la duhul sfânt, din moment ce o vizualizează pe cea pe care o numesc „Vibrația dorinței împlinite”, așa cum simte *Domnu' Învățător*, când încearcă să o vindece pe Vera: „Prin palmele mele curge energia universală, energia infinită a duhului sfânt. Sunt o ființă de iubire, de iubire necondiționată, și lângă mine se află o altă făptură de iubire, Vibrația dorinței împlinite”.

Înarmate, așadar, cu ferma convingere că, atunci „Când crezi în Dumnezeu cu ardoare, ești pus în rezonanță cu cea mai înaltă formă de energie”, personajele cărții Doinei Popa sunt ființe atașate cu totul de lumină, de viațuire, drept care, prin rugăciune, prin încercarea de a se informa continuu din cărți, de la inițiați, se lasă cuprinse „în tumultul vieții”, astfel că, în cele din urmă, după experiențe spirituale de neînțeles pentru cei din jur, se întorc la matca existenței obișnuite, *Domnu' Învățător* însurându-se cu o tânără, Sonia, doar aparent o ființă mult prea simplă, de la care așteaptă deja un copil, iar Vera dând semne de însănătoșire, care-i bucură pe toți din comunitate, după ce cu toții au trecut printr-un vis colectiv apăsător sau doar printr-o încercare formulată într-un cod greu, dacă nu imposibil de descifrat cu adevărat, incontrolabil, prin urmare, de către actanți și privitori.

Luni, 15 aprilie 2024, **Liviu Comșia** a plecat pe drumul fără întoarcere. Era născut la 31 ianuarie 1952, Comana de Jos, județul Brașov, unde urmează și cursurile școlii primare. Pentru ciclul gimnazial merge la Brașov între 1963-

In memoriam Liviu Comșia

1967, iar între 1967-1971, urmează cursurile Liceului Teoretic nr. 4 (actualul Liceu de Informatică „Grigore Moisil”), profil uman. În perioada 1977-1981, urmează cursurile Facultății de Ziaristică din București.

A debutat ca scriitor cu povestirea *Frunze de nuc*, în 1972, în revista *Astra*, după ce publicistic debutase cu un reportaj, în 1970, în *Drum nou*. Debutul editorial s-a produs, însă, mult mai târziu, cu romanul *Învinșii* (1994). Între 1981-1989, lucrează ca ziarist la ziarul brașovean *Drum nou*, redevenit *Gazeta de Transilvania*, din 1990, unde este redactor principal până în anul 2003. S-a impus și prin activitatea de redactor responsabil al *Foii pentru Minte*, *Inimă și Literatură*/*Gazeta de Transilvania*. A avut colaborări la numeroase publicații, printre care: *Astra*, *Oglinda literară*, *Gazeta de Transilvania/Foaie pentru minte, inimă și literatură*, *Drum*, *Caligraf*, *Meandre* etc., fiind membru în comitetele redacționale ale multora dintre aceste publicații. În 2012, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Brașov. A publicat un număr de zece cărți,

respectiv: *Învinșii*, roman (1994); *Scriitori roșiori*, critică literară (2008); *Frica*, roman (2009); *Deruta*, povestiri (2010); *Viața după Matei*, roman (2011); *Iustina*, roman (2012); *Popasuri la Canossa*, critică literară (2013), o „recitare” a scriitorilor roșiorieni Alexandru Popescu Tair, Nicolae Lupu și Eugen Delcescu); *Insomnii la Poarta Raiului*, critică literară (2014, un studiu monografic dedicat scriitorului Florea Burtan); *356 de zile sau Întilnirile și revelațiile Mariei Magdalena*, roman (2015); *Povara verbului*, critică literară (2017). Despre cărțile sale au scris: Ovidiu Moceanu, Ion Topolog, Doru Munteanu, Florentin Popescu, Aurel Ion Brumar, Constantin Blănar, Emilian Marcu, Mircea Dinutz, Cornelii Vasile, Ștefan Vida-Marinescu, Iulian Chivu, Stan V. Cristea, Iulian Bitoleanu. Este prezent, de asemenea, în dicționarele literare publicate de Stan V. Cristea și Vasile Șelaru.

A obținut mai multe premii literare, și anume: Premiul I la Concursul Național de Proză „Andrei Mureșanu” în 1986; Premiul pentru debut „Darie Magheru”,

acordat de Filiala Brașov a Uniunii Scriitorilor din România, pentru romanul *Învinșii*, în 1995; Premiul Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România pentru proză, pentru romanul *Iustina*, în 2013.

Din anul 2003, a renunțat la viața tumultuoasă a Brașovului și s-a stabilit în Roșiorii de Vede, orașul soției sale, Florentina. A fost redactor al ziarului local *Drum*, unde, datorită felului de a fi, a atras în jurul său oameni de cultură ai urbei, tineri și mai puțin tineri, multora dintre ei deschizându-le drumul sau îndrumându-le pașii spre porțile afirmării. A fost deschis și atent cu toți cei care l-au căutat și i-au cerut un sfat, o idee, până în decembrie 2015, când s-a pensionat. Și-a continuat, însă, colaborarea cu ziarul *Drum*, editat de Casa de Cultură a Municipiului Roșiorii de Vede, până la finalul anului 2018, când, din motive de sănătate, a fost nevoit să stea departe de viața culturală a orașului. A fost un profesionist, un coleg respectuos, un soț iubitor, un tată înțeleghător, un prieten adevărat, un OM în adevăratul sens al cuvântului.

Rămas bun, domnule Liviu Comșia!

Restituiri

Nicolae Scurtu

Contribuții noi la biografia folcloristului Hristea N. Țapu

Unul dintre cărturarii din provincie, care s-a ilustrat ca un distins dascăl de Limba și Literatura Română și, în același timp, ca un excelent și harnic folclorist este și teleormăneanul Hristea N. Țapu (n. 12 septembrie 1874, Roșiorii de Vede – m. 1 mai 1926, Tulcea), pasionat și profund cunoscător al „literaturii nescrise” din ținutul Vlașca, Moldova și Dobrogea.

Instruit și format în cadrul Facultății de Litere a Universității din București, avându-l ca mentor și model pe B.P. Hasdeu, Hristea N. Țapu a fost profesor de Limba Română în mai multe orașe din România, printre care amintim Focșani, Constanța, Pomârla și Tulcea.

A colaborat cu articole și creații folclorice la un apreciazabil număr de ziare și reviste, amintind aici, doar, pe cele mai însemnate, *Șezătoarea*, *Ion Creangă*, *Albina*, *Tinerimea Română*, *Revista Liceului „Unirea”* din Focșani, *Apărătorul sănătății* și, desigur, altele.

Epistolele trimise criticului și esteticianului Mihail Dragomirescu (1868-1942) se referă la o posibilă colaborare a lui Hristea N. Țapu la revista *Convorbiri literare*, pe când în conducerea prestigioasei reviste se afla și discipolul lui Titu Maiorescu.

Cercetând revista *Convorbiri literare* din răstimpul 1895-1899, am constatat, cu tristețe, că Hristea N. Țapu nu figurează nici măcar cu o singură colaborare.

Într-una din aceste epistole folclorist Hristea N. Țapu îl roagă pe profesorul Mihail Dragomirescu să nu-i trimită colaborările la *Revista Tinerimea Română*.

În paginile *Revistei Tinerimea Română*, însă, am identificat nu mai puțin de *cincisprezece* colaborări ale lui Hristea N. Țapu din perioada 1900-1902.

Remarcabile sunt și aprecierile lui Hristea N. Țapu privitoare la cărțile de citire și lectură ale profesorilor Mihail Dragomirescu și Gheorghe Adamescu, pe care acesta le folosea la lecțiile sale de Limba și Literatura Română.

Se știe, de asemenea, că Hristea N. Țapu a fost și un traducător din opera lui Homer și Plaut și că a susținut mai multe conferințe literare și culturale în orașele unde a fost profesor.

Activitatea sa literară și opera culturală ar necesita o restituire cât mai amplă spre a i se elabora un portret cât mai complet și mai exact cu putință.

*

Focșani, 23 august [18]99

Domnule Dragomirescu,

Te rog, dacă ești atât de bun, răspunde-mi ce s-a făcut cu acel manuscris al meu ~ *Doine*, trimis d[omniei] voastre pentru publicare.

Vroiți să-l publicați sau l-ați trimis la altă revistă?

Eu am urmărit pas cu pas revista *Convorbiri literare* de la 15 oct[ombrie] și celelalte reviste și nu-l văd nicăieri, nimic din el publicat.

Mi-ai face un mare serviciu de a-l trimite la *Albina* prin aceasta mă scutește de câteva ore de transcriere.

Cred că nu mă vei uita, răspunde-mi de soarta lui.

Resp[ectele] mele,

Hristea N. Țapu

[Domnului Mihail Dragomirescu, Profesor. Dirigintele Școlii de Aplicații pe lângă Școala Normală Superioară ~ București].

*

Focșani, 2 sept[embrie] [18]99

Stimate domnule Dragomirescu,

Încă de la 20 august aflasem că aveți în colaborare cu d[omnu]l Adamescu, sub tipar, *Cartea de citire pentru clasa I*, întocmită după noul program.

Fără s-o cunosc, am și introdus-o, împreună cu auxiliara ~ *Exerciții de gramatică*.

Nu m-am înșelat, căci azi văd că ea este întocmită așa cum doreai d[umnea]ta și cum noi doream să ne facem lecțiile practice de *L[imba] română* la Gimnaziul din Sf[ântii] Apostoli.

Este introdusă și la clasa I divizionară. Aștept cu nerăbdare s-o am sub ochi și nu mă îndoiesc, dacă m-ar ține și anul acesta de română, că am să fac niște lecții așa cum trebuiesc să se facă și cum d[um]itale îți plăcea, curat pedagogicești.

Și anul trecut am urmat aceeași schemă în predarea lecțiilor de românește ca și la Normală și am văzut că rezultatul a fost uimitor, anul acesta însă, îndrumat de manualul d[omniei] voastre, sper să ajung acolo unde trebuie și cum trebuie în adevăr făcut o lecție pedagogică de română pentru c[lasa] I.

Cât pentru greșelile și observările de formă și fond în tratarea buciților din text, dacă voi găsi vreuna, vi le voi nota și vi le voi comunica.

Numai un lucru te rog, cred că nu te superi, du-te și d[umnea]ta pe la Minister și stăruie pe lângă d[omnu]l Praja și C. Lascăr ca să nu-mi ia *L[imba] română*.

Sperând că-mi vei da ascultare acestor ultime rânduri, primește, te rog, stimate d[omnu]le Dragomirescu, deosebita-mi stimă ce-ți port.

Hristea N. Țapu

*

Focșani, 20 sept[embrie] [18]99

Stimate d[omnu]le Dragomirescu,

Îți trimit aci câteva doine din nenumăratele câte am, cu rugăciunea de a mijloci la onor[ata] redacție a *Convorbirilor literare* spre a le publica.

Sunt așa culese cum sunt auzite, nimic schimbat. Răspunde-mi, dacă binevoii a le publica, să-ți mai trimit, căci am foarte multe.

Cei de la București, pare-mi-se că s-au înămolit, au publicat vreo 1200 pagini din ale mele și au stagnat. Au venit la *putere* și de, vorba aceea, cu 3-4 pagini nu poți sta într-o mână.

De aceea și eu văzând nepăsarea, neactivitatea lor, nu le mai trimit deloc, voiesc să le dau la lumină pe aiurea.

Dacă d[umnea]ta mi le publici acolo, unde mai sus te rugai, îți mai trimit și altele, de unde nu, fără să te superi și fără să mă supăr, trimite-le, te rog, la revista *Albina* sau la altă revistă, deloc, însă, la *Tinerimea Română*.

Cartea d[um]itale s-a introdus aici, deși nu mai sunt la *Română* ci alți țânci.²

Salutare și cu sănătate,

Ch. Hristea N. Țapu

HRISTIAN N. ȚAPU

*

Focșani, 2 noiembrie [18]99

Domnule Dragomirescu,

V-am întrebat prin o cart[e] p[ostală] dacă ați primit sau nu niște *doine* ce v-am trimis pentru publicarea în revista *Convorbiri literare*. N-am primit nici un răspuns.

Vă întreb a doua oară, le-ați primit, le dați publicității sau nu, să vă mai trimit?

Am văzut publicate doine, prețioase, din Serbia, Bulgaria și Macedonia, de un anume Cosmescu, ce numai doine de acolo nu sunt, cunosc, îndeajuns doinele străine.

Ce să-i faci, tot ce e străin, numai să fie copiat din vreo carte, carte veche, prăfuită cu reclama că este *străină* de la frații noștri de *ghincolo* este primită în revistele noastre.³

Culegerile noastre, din scumpa noastră țară, n-au onoare a figură în ale noastre reviste pe care noi românii de aici le întreținem?

Aștept mult al d[omniei] voastre răspuns.

Hristea N. Țapu

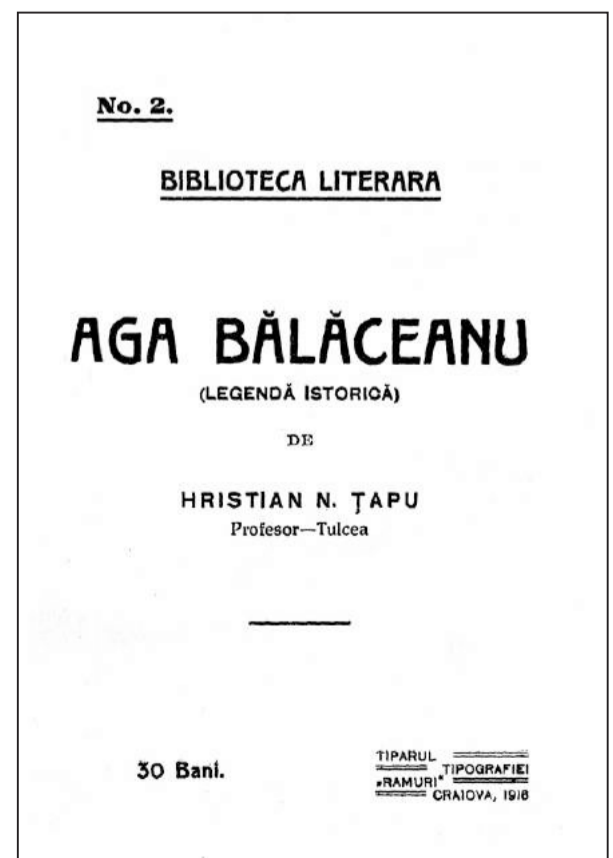
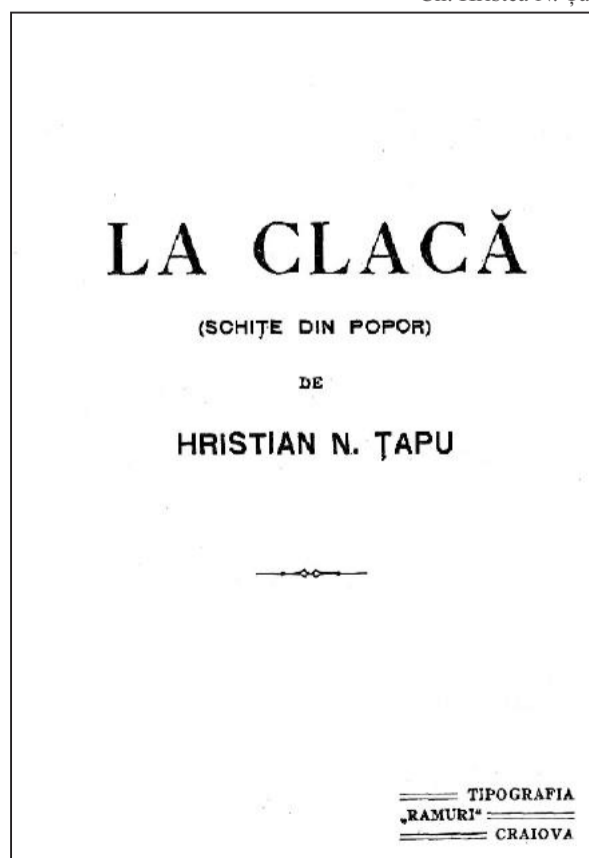
Note

Originalele acestor epistole, necunoscute, se află la Biblioteca Academiei Române. Cota S95(1-4)/X.

1. Gheorghe Adamescu (1869-1942), profesor, istoric literar bibliograf și membru al Academiei Române. Intelctual de o aleasă cultură.

2. Țânci ~ mai tineri. Regionalism specific Moldovei.

3. Observațiile lui Hristea N. Țapu sunt juste și reflectă o stare de fapt ce se manifestă și în paginile revistei *Convorbiri literare*.

Echivalențe lirice

Elena Liliana Popescu

Poeme / Poemas

Dacă ai ști

Dacă ai ști,
cât de dor mi-e de Tine,
deși ești în inima mea
și cât de mare este tristețea
de a nu Te vedea
decât în visul meu.

Cât de mult îmi lipsești,
deși ești mereu cu mine
și cât de adâncă este durerea
de a nu Te auzi
decât în gândurile mele.

Cât de greu îmi este
când Te caut în jurul meu
și nu Te găesc decât atunci
când vrei Tu să Te pot afla...

Cânt de Iubire

Așezați la masa Tăcerii
în regatul necunoscut
Poeții frâng pentru noi
Pâine curată,
stropită de rouă cerească...

Morții cu morții, se spune,
și viii cu viii!
Dar știm noi oare
care sunt morții
și care sunt viii?

Un Poet mai mult
Dincolo...
Un Poet mai puțin
aici.

La plecarea
în regatul tăcut
Poetul ne lasă
un cânt de Iubire
necunoscut...

Spre tine

*În memoria tatălui meu,
poetul pilot George Ioana*

În zborul tău
ce înspre nemurire
te duce
și înspre neuitare,
alai de îngeri
vin să te petreacă,
să îți aline dorul
de visare,
iar lacrimile celor dragi,
rămași departe
să le preschimbe-n chihlimbare,
să-ți lumineze zborul
spre înalt
și dincolo de nori –
spre tine –
să te avâți în ultimul asalt.

Si supieras

Si supieras
cómo Te añoro,
aunque estás en mi corazón
y cuán grande es la tristeza
de verte
sólo en mis sueños.

Cómo Te añoro,
aunque estás siempre conmigo
y qué hondo es el dolor
de oírte
sólo en mis pensamientos.

Qué duro me resulta
buscarte a mi alrededor
y encontrarte solamente
cuando Tú quieres que Te encuentre...

Canto de Amor

Sentados a la mesa del Silencio
en un reino desconocido,
los Poetas parten para nosotros
Pan fresco
salpicado de rocío celestial...

¡Los muertos con los muertos!, dicen,
¡y los vivos con los vivos!
¿Pero, acaso sabemos
quiénes son los muertos
y quiénes son los vivos?

Un Poeta más
Allí...
Un Poeta menos
aquí.

Al marchar
al reino del Silencio,
el Poeta nos deja
un canto de Amor
desconocido...

Hacia ti

*En memoria de mi padre,
el poeta y piloto George Ioana*

En el vuelo
que te lleva
a la inmortalidad
y al no olvido
un séquito de ángeles
viene a acompañarte
para mitigar tu añoranza
de soñar,
y las lágrimas de los seres queridos
que quedan en la lejanía,
cambiarlas en ámbares
que alumbren tu vuelo
hacia lo alto
y más allá de las nubes –
hacia ti –
para que te lances al último asalto.

Traducere / Traducción: Joaquín Garrigós

Revista revistelor

Chipuri în oglindă

■ **Noica, epistolierul.** În admirabila revistă ieșeană „Convorbiri literare” (nr. 4/2024), filosoful și eseistul Ion Papuc ne asigură că, în volumul Constantin Noica, „Scrisori către Paul Anghel” (2023, ediție îngrijită de Vlad Bilevsky), îl regăsește „pe Noica omul scriitor, intelectualul desăvârșit, cu un comportament social de rară ținută”, la care „nimic nu era întâmplător, de o politețe cum nu se poate mai elegantă, se smerea în societate, parcă aplecându-se chiar și fizic în fața interlocutorilor”. Ceva mai încolo vine cu o altă precizare: „Noica făcea deosebire între oamenii cu care avea de-a face. Unii îi erau prieteni, alții oameni ai regimului. Față de toți era politicos dar nu în același fel ci cu o fină diferențiere”. Pe de altă parte, adaugă: „In textele corespondenței reproduse acum îl regăsim pe Noica scriitor extraordinar, nu rare ori exprimându-se aforistic. Dar mai mult decât un autor, fie și oricât de performant, este omul ca un adevărat erou cum ni-l dezvăluie textele sale din epocă. El se identifică pe sine și atunci când îl caracterizează pe altul”. După două lungi pasaje ce privesc, în fond, tot relațiile cu oamenii, eseistul încheie cu un detaliu, anume că soția celui cu care Noica se află în corespondență, regizorul de film Malvina Urșianu, se pare că era prin origine boieroaică, adică făcea parte din aceeași clasă socială cu scriitorul nostru, o categorie acut prigonită de comuniști”, de unde „derivă gingășia cu care Noica face referire la ea, dacă nu ar fi să ținem seama – mai precizează eseistul – și de speciala lui sensibilitate la farmecul feminin.” Și asta întrucât Noica era „Cavaler desăvârșit, boier, aristocrat al spiritului nu doar prin origine!”

■ **Tânărul Eugen Ionescu.** În revista „Luceafărul de dimineață” (nr. 3/2024), Laura Pavel publică eseul „Tânărul Ionescu, între teatralitatea disperării și negativism”, menit a marca împlinirea a 30 de ani de la trecerea în eternitate a lui Eugen Ionescu, după cum rezultă indirect din precizarea de pe manșetă. Eseista pleacă, desigur, de la volumul „Nu” (1934), în care identifică negativismul ionescian, argumentând că: „Motivația acestui negativism omniprezent – îndreptat fie împotriva criteriștilor, fie împotriva «bătrânilor» – se cuvine căutăta într-o complementaritate a «tragismului interior» (sintagma îi aparține autorului însuși) cu teatralitatea exterioară a aparițiilor și manifestărilor sale publice, provenită din dorința sa adolescentină de a șoca și de a-și dobândi o vană și de altfel precară celebritate de critic literar nonconformist.” Ceva mai încolo adaugă: „Pentru tânărul Ionescu, critica literară este, la fel ca literatura însăși, «un joc futil al spiritului pe teme grave», joc lipsit de fior metafizic. În finalul lui *Nu*, se va elibera totuși de disperare și de speranță deopotrivă, pornind în căutarea unei *inesențialități*.” Concluzia este însă tranșantă: „Deplângând prăbușirea creației literare și a criticii în minciună și în inesențialitate, într-un haos axiologic, *Nu*-ul ionescian nu face, în fond, decât să denunțe acest arbitrar al judecății de valoare și să instituie o nouă axiologie, o nouă etică a actului critic.”

■ **Nicolae Manolescu, criticul-instituție.** Într-un incitant și curajos eseu, din revista „Observator cultural” (nr. 1201/941/2024), intitulat „Criticul-instituție și permanenta căutare a adevăratelor distanțe critice”, Bogdan Ghiu evocă personalitatea criticului Nicolae Manolescu, la dispariția sa de pe scena literaturii române contemporane, arătând că „devenise un clasic”, „ultimul clasic”. Eseul apelează la formulări cu multă greutate în argumentarea „portretului” pe care intenționează eseistul să-l construiască criticului/ cronicarului Nicolae Manolescu, care „devenise, era el însuși o instituție, încarna instituția Criticii”, nuanțând, de pildă, că „În plus, Nicolae Manolescu a separat întotdeauna activitatea sau mai precis acțiunea de Cronicar de cea de Critic, ca să zic așa, propriu-zis, ca scriitor de cărți. Nu le-a suprapus perfect niciodată, adăugându-le chiar ștrături în plus, printre care acela de eseist”. În fine, „Nicolae Manolescu a susținut și a salvat Critica împotriva vremurilor și a timpului.” Explicația ar fi, până la urmă, aceasta: „Căci, în general democratic vorbind, critica ține nu atât de opinia-părere, de expresivitatea imediată, ci presupune construcție, re-elaborare teoretică a spontanului, întoarcere a mânășii pe dos, dar mai ales a covorului, pentru a-i descoperi «desenul». Critica este reversul, cealaltă față, dubla față a Literaturii. Există o metafizică practică a criticii la Nicolae Manolescu, și ea rămâne de descoperit.” Eseul se încheie cu ideea că este „Clară, dar complicată moștenirea lui Nicolae Manolescu.”

E. St. Caligraf

Interviu cu Domnul Adrian GÂDEA, președintele Consiliului Județean Teleorman

Despre istorie, tradiții, prezentul continuu

– Domnule președinte, ce înseamnă, pentru dumneavoastră, județul Teleorman?

– Înseamnă foarte mult, înseamnă totul. Parafrazându-l pe Marin Preda, aș spune, la rândul-mi, că „aventura devenirii mele” a început aici, în Teleorman, într-o zi de vară, când, pentru prima oară, mi s-a auzit glasul vieții. Eu nu l-am auzit, pentru că eram, cred eu acum, uimit de lumina înaltă a zilei. L-au auzit însă părinții mei, care m-au luat în brațele inimii lor și m-au arătat soarelui. Acel loc se numește Ciupercești, comună aflată la doi pași de Turnu Măgurele, de neodihnită și suverana Dunăre. Un loc în care am copilărit, o încântătoare grădină a adolescenței și anilor dintâi ai tinereții mele și, desigur a amintirilor frumoase, a nostalgiilor după o existență lipsită de griji. Dintotdeauna, mi-a plăcut să trăiesc alături de oameni dragi: părinți, neamurile, prietenii și consătenii mei. Împreună, desigur, cu familia mea.

Aici, în Teleorman, îmi sunt și îmi știu rădăcinile. Într-un județ cu oameni harnici, blajini, înțelepți și buni. Nu există nimeni și nimic, care să mă dezrădăcineze, să mă înstrăineze de acest spațiu al grăului, al „pădurii nebune”, al tradițiilor și obiceiurilor păstrate din vremuri de demult, al sărbătorilor de peste an. Teleormanul face parte din ființa mea. Sunt o parte din el, iar el – o parte din mine. Aici, în Teleorman, îmi împlinesc devenirea și rolul – politic și administrativ –, pentru și prin conștientizarea mea. Nu spun lucruri mari, sunt gânduri și simțiri firești.

– Așadar, v-ați născut și ați copilărit la țară, bucurându-vă, desigur, ca orice copil, de o deplină libertate, ocrotit de părinți, fascinat de toate cele din jur, care vă ajutau să dezlegați și să înțelegeți misterul și frumusețea vieții.

Îngăduiți-mi să rămânem puțin și în preajma adolescenței și anilor de atunci ai tinereții. Cum au fost ele?

– Acea perioadă, luminoasă și fascinantă în prospețimea ei, m-a însoțit pe băncile liceului, la Turnu Măgurele, apoi, în amfiteatrele facultății. Au fost anii deplinei și necesarei împliniri personale, dar și ca om al cetății. Anii acumulărilor decisive, al formării mele intelectuale. În acei ani mi-am stabilit câteva repere fundamentale, de care nu m-am îndepărtat nicio clipă, la care nu am renunțat niciodată.

Având de partea mea aceste „deschideri”, nu de puține ori am reflectat la ceea ce pot face și eu pentru semenii mei. Și astfel, în urmă cu peste două decenii, am intrat în politică. Să înțeleg cât mai profund și să dețin acele pârghii prin care să aduc un plus de bine oamenilor, un plus de dezvoltare județului nostru. Am ajuns la concluzia că orice gând, orice vis frumos, orice proiect, mic sau mare, dacă nu se și concretizează, nu înseamnă nimic. Desigur, nu e ușor să miști lucrurile. Nu e ușor să convingi, dar, când îți e dat să te dedici valorilor în care crezi, „schimbarea la față” se produce în mod firesc.

– Ce înseamnă a fi președintele unei filiale de partid și de Consiliu județean?

– O mare responsabilitate. Să ai capacitatea de a coagula idei și proiecte, de a te face înțeles, de a diminua inerția, de a convinge. Nu totdeauna este ușor. Nu totdeauna găsești acea rezonanță benefică în rândul celor cu care lucrezi. Dar, cu un anumit tact, cu calm și explicații limpezite, justificate, lucrurile se lămuresc, intră în matca lor firească.

Funcțiile, pe care le dețin, nu sunt „proprietate personală”, ci expresia dorinței colegilor mei de partid, a cetățenilor județului. Ei mi-au făcut cinstea de a fi ales în aceste onorante funcții, cu largi reverberații în viața de zi cu zi a Teleormanului. Sunt conștient de această

„dulce povară”, pe care mă străduiesc să o suport (și desfășor!) cu demnitate și responsabilitate. De altfel, nu funcțiile contează, în primul rând, ci punerea lor în practică. Rezultatul final, ca să zic așa!

– Domnule președinte, celor care descind în Teleorman și nu cunosc multe lucruri despre județul nostru, ce le-ați putea spune?

– Sunt destule de spus! Când vorbim, de exemplu, despre cultură, literatură, artă, folclor, noi, teleormănenii, nu ne sfîim în a afirma și reaminti celor care nu iau seama că suntem un județ cu adevărat important pe harta spiritualității autohtone, că avem bogate, valoroase și inconfundabile tradiții și... actualități, reale și trainice. Desfacem papirusul și citim, cu voce tare, nume ilustre, care dau măreție patrimoniului nostru național: Marin Preda, Constantin Noica, Zaharia Stancu, Gala Galaction, Dimitrie Stelaru, străluciți istorici, cercetători științifici, universitari, medici celebri (Vasile Cădea), artiști plastici, artiști lirici, interpreți de folclor ș.a., la care se adaugă contemporanii de azi, membrii titulari ai Uniunii Scriitorilor din România, premiați de Academia Română, de Uniunea Scriitorilor, publicați de cele mai importante reviste din țară, traduși în limbi străine. Este vorba, desigur, de nume precum: Ștefan Mitroi, Florea Burtan, Stan V. Cristea, Ana Dobre, Nicoleta Milea, Iulian Chivu, Florina Carvacu, Gheorghe Filip, Cornel Basarabescu, Domnița Neaga, Iulian Bitoleanu, Romulus Brâncoveanu, Florea Miu, Maria Postu, Lucian Teodosiu.

Firește, ne mândrim cu ei, ne legitimăm cu ei, ca să se ia aminte că Teleormanul nu este doar un județ al pâinii, al uluitorului său folclor relevant, întru neuitare, de un Liviu Vasilică ori de Floarea Calotă!

La toate acestea și la multe altele, se adaugă, de foarte mulți ani, tradiționalele manifestări cu largi reverberații: Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”, reluarea Festivalului Național de Poezie „Zaharia Stancu”, Festivalul de muzică populară „Pe deal la Teleormănel”, Festivalul de muzică ușoară „Fest-Pop” (fostul Festival „Primăvara în Teleorman”).

La Turnu Măgurele, de exemplu, au fost desființate Muzeul de artă, Biblioteca municipală. Însă, au fost repuse pe picioare Cinematograful „Flacăra”, Casa de cultură, au fost restaurate Casa Prefectului și Cetatea medievală Turnu, care se poate vizita.

La Roșiorii de Vede, Casa de cultură (a tineretului!) a fost transformată în... bazar și depozit, iar Casa municipală de cultură funcționează într-un spațiu strâmt, neadecvat. În curând, însă, va fi redat circuitului cultural Cinematograful „Modern”, într-o haină nouă, modernă și teatrul de vară.

La Alexandria, o atare instituție continuă să respire aerul opac al unei îndelungate rezidiri, întru... revigorare. Însă, a fost dat în folosință

modernul și primitivul Centru Multifuncțional pentru Tineri.

Reabilitate și modernizate sunt Casa de cultură din Videle, Casa de cultură și Cinematograful „Unirea” din Zimnicea.

În ciuda acestor evidențe, în Teleorman continuă să se organizeze și desfășoare evenimente de excepție: Zilele Județului Teleorman, acordarea Titlului de Cetățean de Onoare al județului, decernarea Premiilor literare „Marin Preda”, a Premiilor Revistei „Caligraf”, publicație editată de Centrul Cultural Teleorman, sub prestigioasă egidă a Uniunii Scriitorilor din România, menținerea în actualitate a tradiționalelor Festivaluri de literatură, folclor, muzică ușoară, teatru tânăr. Cu susținerea, desigur, a Consiliului Județean Teleorman.

Celor care nu iau încă seama la ce înseamnă Teleormanul, astăzi, le-aș aminti de proiectele de drumuri județene modernizate și asfaltate, de investițiile în sănătate, cultură, asistență socială, educație.

Infrastructura localităților rurale din județul nostru s-a îmbunătățit substanțial prin numeroase realizări de alimentare cu apă, canalizare, reabilitări de școli, cămine culturale.

I-aș invita să viziteze vechile curți boierești ale Bălăcenilor, de la Balaci și Tătăraștii de Sus, Cula de la Frâsinet, Mănăstirea Plăviceni, ctitorie a familiei marelui voievod Mihai Viteazul, Mănăstirea Coșoteni (de lângă Roșiorii de Vede), așezământ întemeiat de Mircea cel Bătrân, Cetatea Turnu, din apropiere de Turnu Măgurele, Biserica de lemn de la Bujoreni și Biserica de lemn de la Videle. I-aș invita să viziteze Centrul memorial „Marin Preda”, din Siliștea-Gumești, satul natal al marelui scriitor, Casa din Sălcia în care s-a născut și a copilărit Zaharia Stancu, Expoziția memorială dedicată lui Gala Galaction, de la Didești, Muzeul literar „Dimitrie Stelaru”, din Segarcea Vale, ba chiar și Muzeul de istorie, din Roșiorii de Vede. Și, desigur, i-aș invita să viziteze, la Alexandria, Muzeul județean, cu un valoros patrimoniu arheologic, istoric și memorial, Biblioteca județeană „Marin Preda”, cu un bogat fond de carte și de publicații, Centrul Cultural Județean, în cadrul căruia activează și Școala de Arte și Ansamblul folcloric „Burnasul”, ori Catedrala „Sfântul Alexandru”, cu unele picturi realizate de Ștefan Luchian.

Așadar, au ce vedea. Dar, este loc de mai mult și de mai bine!

– Cum credeți că va arăta județul nostru în viitor?

– Va arăta, sunt convins, așa cum îl gândim și „desenăm” noi, astăzi. Un județ tot mai atent și responsabil administrat și gospodărit. Cu o înfățișare schimbată în bine și în profunzime. Un județ în care să ne simțim, cu toții, a fi ai săi. A trăi și respira împreună cu el. Un județ în care inerentele sincope și lipsuri vor fi din ce în ce mai puține sau vor dispărea. Avem de partea noastră și idei, și proiecte temeinic fundamentate, și forța necesară. Teleormanul de mâine? Un Teleorman al mileniului trei. Racordat, puternic și definitiv, la izvoarele nescapate ale civilizației și progresului contemporan, ale unei existențe demne, ireversibile.

– Domnule președinte, vă mulțumesc pentru această convorbire și vă dorim multe și noi împliniri în activitatea dvs.!

Interviu realizat de:

Florea Burtan

membru al Uniunii Scriitorilor din România